អក្ខរវិធីសំណាងក្នុងភាសាខ្មែរ *

គេអាចប្រើអក្សរតាឡាំងដើម្បីសងអក្សរឬសូរក្នុងភាសា។ អក្សរឡាតាំងសងអក្សរនៃភាសាណាមួយមានសារៈសំខាន់សម្រាប់អ្នកស្រាវជ្រាវឬអ្នកដែលចង់ស្វែងយល់ពីភាសាណាមួយនោះ។ វិធីបែបនេះគេហៅថាអក្ខរវិធីសំណាង (translitération)។ មួយបែបទៀត គេប្រើអក្សរឡាតាំងដោយផ្សំនឹងសញ្ញាពិសេសមួយចំនួនដើម្បីកត់សូរភាសា។ វិធីទីពីរនេះច្រើនប្រើដោយអ្នកជំនាញផ្នែកភាសាក្នុងការសិក្សាភាសា ជាពិសេស ភាសាមិនមានអក្សរ។ វិធីបែបនេះគេហៅថាប្រតិចារឹកសូរវិទ្យា (transcription phonétique)។

ការផ្លាស់ប្ដូរផ្នែកណាមួយនៃសង្គមមិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបានស្រួលនោះ។ មានកម្លាំងជំទាស់ពីរនៅពេលគេមានបំណងផ្លាស់ប្ដូរសង្គម។ កម្លាំងទីមួយកើតចេញពីស្ថាប័ន កម្លាំងជំទាស់ទីពីរកើតពីផ្នែកផ្លូវចិត្ត។[1] មានរលកព្រឹត្តិការណ៍ធំៗពេលការផ្លាស់ប្ដូរកើតឡើង។

បព្វជិតគ្រិស្ដសាសនា **អាឡិចសង់ដ្រ៍ ដឺ រ៉ូដស៍** (១៥៩៣-១៦៦០) បានបង្កើតអក្សរតាឡាំងដែលគេហៅថា អក្សរកុកងឺ (chữ Quốc ngữ "អក្សរជាតិ") ជំនួសអក្សរចិនដែលវៀតណាមយកមកប្រើសម្រាប់ភាសាខ្លួន។ ក្រៅពីវៀតណាម ភាសានៅអឺរ៉ុបចាប់មានឥទ្ធិពលលើប្រទេសនានានៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ក្រោយអឺរ៉ុបពង្រីកអាណានិគមនិងជំនួសឥទ្ធិពលឥណ្ឌានិងចិនចាប់ពីសតវត្សរ៍ទី១៥មក។ ដូច្នេះ វាមិនមែនជារឿងភ្ញាក់ផ្អើលទេដែលភាសានៃបណ្ដាប្រទេសទាំងមានពាក្យមានប្រភពពីភាសាអឺរ៉ុបច្រើន។

---

* អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណឯកឧត្ដមបណ្ឌិត **ជួរ គារី**, លោក **គុយ វិន**, លោកស្រី **អ៊ឹង ម៉ាល័យ**, លោក **អ៊ុយ វិចិត្រ** ដែលបានជួយរកឯកសារនិងរូបថត និង សម្រួលកិច្ចការទាក់ទងអត្ថបទនេះ។ យើងបានភ្ជាប់ឯកសារមួយចំនួននៅឧបសម្ព័ន្ធ។ ក្នុងអត្ថបទ យើងបានរំលេចកិច្ចការខ្លះរបស់អ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិតខ្មែរដែលយើងបានរៀនសូត្រពីលោកឬធ្វើការងារជាមួយក្នុងរយៈពេលប្រមាណ២០ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ កិច្ចការរបស់បុគ្គលដែលយើងលើកមកច្រើនអស់លោកអ្នកប្រាជ្ញដែលបានចែកស្ថានទៅ ដោយយើងបានបញ្ចូលឆ្នាំកំណើតនិងឆ្នាំមរណភាពក្នុងវង់ក្រចក។ ដោយឡែក ឯកសារក្នុងឧបសម្ព័ន្ធនិងការរំគាយសេចក្ដីលើចំណុចមួយចំនួនទាក់ទងនឹងភាសាខ្មែរក៏ដូចសង្គមខ្មែរនោះគឺដោយសារយើងយល់ថាវាអាចជាពត៌មានមួយចាំបាច់សម្រាប់អ្នកស្រាវជ្រាវនាពេលបច្ចុប្បន្នឬអនាគត។ ទោះយ៉ាងក្ដី យើងសូមទទួលខុសត្រូវរាល់ការខ្វះចន្លោះទាំងអស់ដែលកើតមានក្នុងអត្ថបទនេះ។

[1] លោក **សេយម៉រ សារ៉ាសុន** (១៩១៩-២០១០) ស្ថាបនិកនៃចិត្តវិទ្យាសហគមន៍ បានកត់សម្គាល់ថាការព្យាយាមដើម្បីជួសជុល ឬ បង្ការបញ្ហាអស្ថិរភាពសង្គមនានាជួបការជំទាស់ខាងស្ថាប័ននិងខាងចិត្តសាស្ត្រ (institutional and psychological opposition)។ លោកបានបញ្ជាក់ថាអាកប្បកិរិយាដែលមានជាប់យូរយាមកហើយ, ប្រពៃណី និង ភាពនឹងថ្កល់របស់ស្ថាប័នមិនផ្លាស់ប្ដូរទៅណា ជាហេតុនាំឱ្យមានការជំទាស់។ ចំណុចទីពីរទាក់ទងនឹងការដឹកនាំក្នុងការព្យាយាមកែសង្គមដែលទាមទារការឈ្វេងយល់ថាតើអ្នកដែលជំទាស់នោះគិតនិងយល់យ៉ាងណា។ ទីបី បើទោះបីកត្តាទាំងពីរខាងដើមមិនមានបញ្ហាក្ដី ក៏គេមិនប្រាកដថានឹងទទួលបានលទ្ធផលគាប់ចិត្តនោះដែរ។ ជាចុងក្រោយ លោកយល់ថាការជំទាស់នឹងការព្យាយាមផ្លាស់ប្ដូរសង្គមច្រើនកើតពីការមានបញ្ញត្តិកម្មផ្សេងៗគ្នាលើប្រភពនៃបញ្ហា ("differing conceptions of etiology"); Cf. Seymour B. Sarason, *Political Leadership and Educational Failure,* (California: Jossey-Bass Inc., Publishers, 1998), pp. 3-4.។
យើងយល់ថាបញ្ហាទាំងអស់ក្នុងសង្គមមនុស្សមិនមែនមិនអាចដោះស្រាយដោះទេ។ នៅពេលដែលបញ្ហាមិនអាចដោះស្រាយបាន វាមិនមែនជាបញ្ហារបស់បញ្ហាទៀតទេ តែ វាជាបញ្ហាមនុស្ស។ប្រសិនបើអ្នកពាក់ព័ន្ធយកមូលដ្ឋានប្រយោជន៏រួម ឬ មនុស្សជាតិជាធំបូកផ្សំនឹងការជម្រុះមានះផ្ទាល់ខ្លួនខ្លះៗនោះ យើងអាចដោះស្រាយបញ្ហានានាបានតាមលំដាប់លំដោយនិងតាមកាលៈទេសៈ៕

តាហ្កាឡុក ដែលជាភាសាជាតិរបស់ហ្វីលីពីន មានពាក្យអេស្ប៉ាញប្រហែល២០%[2]។ ហ្វីលីពីនស្ថិតក្រោមអាណានិគមអេស្ប៉ាញជាង៣០០ឆ្នាំ។ នៅឆ្នាំ១៩០៨ ប្រជាជនវ័យក្មេងនៅឥណ្ឌូណេស៊ីបានជំទាស់នឹងហូឡង់ដែលចង់ប្រើភាសាហូឡង់ជាភាសាជាតិសម្រាប់ប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី[3]។ អ្នកស្រាវជ្រាវខ្លះអះអាងថាពាក្យឥណ្ឌូណេស៊ីដែលអាចឱ្យគេដេញទៅរកប្រភពភាសាពីហូឡង់មានចំនួន២០%[4]។ ប្រទេសនេះស្ថិតក្រោមអាណានិគមហូឡង់ប្រែល៣៥០ឆ្នាំ។

នៅសតវត្សទី១៤ ភាសាម៉ាឡេ (Bahasa Melayu) ជាភាសារួមសម្រាប់នគរឬដែនដីស្ថិតស្ដេចស៊ុលតង់មល្លកា។ នគរឬដែនដីទាំងនេះត្រូវនឹងប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ឥណ្ឌូណេស៊ី ប្រ៊ុយណេ និង សិង្ហបុរី។ ប៉ុន្តែ ក្រោយទទួលបានឯករាជ្យភាសានេះបាននិវត្តជា Bahasa Melayu សម្រាប់ភាសាស្តង់ដាម៉ាឡេ និង Bahasa Indonesia សម្រាប់ភាសាផ្លូវការឥណ្ឌូណេស៊ី។

នៅឆ្នាំ១៩៧២ ថ្វីត្បិតប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ីមានបំណងចង់ប្រើអក្ខរាវិរុទ្ធ តែ ម៉ាឡេស៊ី, ដែលធ្លាប់ស្ថិតក្រោមអាណានិគមអង់គ្លេសប្រហែល១៥៦ឆ្នាំ, នៅប្រើអក្សរវិរុទ្ធមួយចំនួនផ្សេងពីឥណ្ឌូណេស៊ី។ ឧទាហរណ៍មួយចំនួន ដូចជា សូរអង់គ្លេស 'c' នៅជា 'ch' ក្នុងភាសាស្តង់ដាម៉ាឡេ ហើយ ក្លាយជា 'c' ចំពោះពាក្យមាន 'tj' ក្នុងភាសាឥណ្ឌូណេស៊ី[5]។

ដោយឡែក ពាក្យខ្មែរប្រមាណ៣១%មានប្រភពពីភាសាសំស្ក្រឹត-បាលី[6]។ កំណែទម្រង់ភាសាដំបូងកើតនៅពេលធ្វើវចនានុក្រមខ្មែរដំបូងក្នុងឆ្នាំ១៩១៥។ ក្រោយការពិភាក្សាគ្នាយ៉ាងផុលផុស ក្រុមជំនុំវចនានុក្រមខ្មែរពេលនោះបានសម្រេចពាក្យមានប្រភពពីភាសាបាលីសំស្ក្រឹតត្រូវសម្របតាមអក្ខរាវិរុទ្ធបែបភាសាបាលីសំស្ក្រឹតដើម[7]។

នៅឆ្នាំ១៩៤២ លោក **ហ្សក្រស៍ ហ្គោទីយេរ** (១៩០១-១៩៨៧) បានស្នើគំនិតចំនួន៣ថ្វាយសម្ដេចព្រះ**នរោត្ដម សីហនុ** ក្នុងការងាររបស់លោកជាអគ្គទេសាភិបាលនៅប្រទេសកម្ពុជា។ ទីមួយ ការធ្វើដំណើរជុំវិញប្រទេសកម្ពុជា ដែលក្នុងនោះ មានការឆ្លងកាត់ភ្នំដងរែក ការឆ្លងកាត់ប្រទេសវៀតណាមពីខាងត្បូងទៅខាងជើង ហើយ ឆ្លងចូលដីប្រទេសឡាវនិងចុះមកខាងត្បូងចូលក្នុងប្រទេសកម្ពុជាវិញតាមខេត្តស្ទឹងត្រែង។ ទីពីរ ចង្កោមនៃការកែទម្រង់ដែលមានរ៉ូម៉ាំងនីយកម្មភាសាខ្មែរ, ការប្រើប្រតិទិនសុរិយគតិនិងការចូលឆ្នាំខ្មែរនៅថ្ងៃទី១ខែមករា។ ទីបី ការផ្សំផ្គុំរវាងសម្ដេចព្រះ**នរោត្ដម សីហនុ** និង កញ្ញា **ជួន ជឿម** នៃត្រកូលឧកញ៉ាចៅហ្វាវាំង **ជួន**។ សម្ដើគំនិតទាំង៣សម្រេចបានតែគំនិតទីមួយប៉ុណ្ណោះ។ សម្ដើគំនិតទីពីរត្រូវលុបចេញដោយព្រះរាជក្រឹត្យខែមីនាឆ្នាំ១៩៤៥[8] នាពេលនោះ មានចលនា

---

[2] https://vamospanish.com/discover/the-spanish-influence-on-filipino-culture-and-language/#:~:text=Spain's%20colonization%20of%20the%20Philippines,Tagalog%20words%20originating%20from%20Spanish. (១៨.១២.២៣)

[3] https://linguistics.byu.edu/classes/Ling450ch/reports/bahasa.htm (១៨.១២.២៣)

[4] https://en.wikibooks.org/wiki/Dutch_Empire/Language (១៨.១២.២៣)

[5] https://ling-app.com/ms/malay-and-indonesian/(១៨.១២.២៣)

[6] សេ អឿន, *ពាក្យកម្ចីសំស្ក្រឹត-បាលីក្នុងភាសាខ្មែរទំនើប*, បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់, រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា, ២០០២, ទំ.៩២។

[7] តាមការសង្កេត សមាសភាពក្នុងក្រុមជំនុំដែលមានក្នុង *វចនានុក្រមខ្មែរ* គ្រាទី៥ ជាការសរុបរវាងសមាសភាពក្រុមជំនុំឆ្នាំ១៩១៥និងក្រុមជំនុំឆ្នាំ១៩២៦។ តាម*ស្នាព្រះហស្តក្រោយបង្អស់នៃសម្ដេចព្រះសុមេធាធិបតី ជួន ណាត* ត្រង់ព្រះរាជជីវប្រវត្តិ គេដឹងថា សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជជាសមាជិកនៃក្រុមជំនុំក្នុងឆ្នាំ១៩១៩ ក្នុងឋានៈជាលេខាធិការ ក្នុងអាយុ៣៦ឆ្នាំ ហើយ នៅឆ្នាំ១៩២៧ ទ្រង់ទទួលធ្វើវចនានុក្រមតែមួយព្រះអង្គឯងរៀងមក។
ចំពោះសមាជិកក្រុមជំនុំលើកដំបូងនិងសម័យបន្ទាប់ យើងបានភ្ជាប់ក្នុងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធនូវអត្ថបទរបស់លោក **ហ្សក សឺដែស** ដែលជាគ្រូមួយរូបនៃសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** និង សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ **ហួត តាត** កាលព្រះអង្គទាំងពីរនិមន្តទៅសិក្សាភាសាសំស្ក្រឹតនិងវិជ្ជាផ្សេងទៀតនៅទីក្រុងហាណូយ។

[8] នរោត្ដម សីហនុ, *អនុស្សាវរីយ៍ផ្អែមល្ហែម និង ជូរចត់*, បកប្រែដោយ នរោត្ដម រណឫទ្ធិ, ១៩៨០, ទំ.៤៧-៥២។

សង្គមតវ៉ាប្រឆាំងនឹងបារាំងចំពោះការយកអក្សរឡាតាំងសរសេរពាក្យខ្មែរ ឬ ហៅថា “កុកងឺខ្មែរ” ។វរជនខ្មែរពេលមានដូចជា លោកអាចារ្យ **ហែម ចៀវ**, លោកអាចារ្យ **ប៉ាង ខាត់**, លោកអាចារ្យ **សួរ ហាយ**, លោកអាចារ្យ **អ៊ុក ជា**, លោកអាចារ្យ **ខៀវ ជុំ**, លោក **សឺន ង៉ុកថាញ់**, លោក **ប៉ាច ឈឿន**, លោក **ស៊ឹម វ៉ារ**, លោក **ឈឹម ក្រសេម**, លោក **ជុំ មួង**, លោក **ប៊ុណ្ណចន្ទ មល** ជាដើម។ ពេលនោះមិនត្រឹមតវ៉ារឿងភាសាខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ តែ គោលបំណងធំគឺចង់បណ្តេញបារាំងចេញពីប្រទេស[9]។

ចុងឆ្នាំ១៩៦៧ មានការកែសម្រួលមួយទៀតទាក់ទងនឹងភាសាខ្មែរ នៅគ្រាបោះពុម្ពលើកទី៥ ដែលក្រុមជំនុំស្ថិតក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** និង សមាជិក៤រូប គឺ ព្រះសាសនមុនី **កិម តូរ**, ព្រះបិដកធម្ម **អ៊ុម ស៊ុម**, លោក **ញូង សៀង** និង លោក **ថោង សំអ៊ី**។ តាមនិទានសម្រាប់គ្រាបោះពុម្ពលើកទី៥នោះ ក្រុមជំនុំបានសម្រេចថាពាក្យជាកិរិយាសព្ទឬគុណនាមដែលសរសេររាយតួ កាលណាក្លាយជានាម ពាក្យទាំងនេះសរសេររាយតួដែរ ហើយ បើសរសេរត្រួតតួ កាលណាក្លាយជាកិរិយាហេតុ ពាក្យទាំងនេះសរសេរត្រួតតួដែរ។ ការសម្រួលសំណេរមួយទៀតជាការបន្ថយសំណេរអក្ខរាវិរុទ្ធពីរបីបួនបែបឱ្យថយកាន់តែតិច។ គំនិតគោលទាំងបីរបស់ក្រុមជំនុំនៅឆ្នាំ១៩១៥និងឆ្នាំ១៩៦៧ជាគំនិតកំណែទម្រង់សំខាន់មួយក្នុងភាសាខ្មែរដែលបន្សល់ជាមត៌កដល់បច្ចុប្បន្នកាល។

យើងនឹងរំឭកខ្លះពីការវិវត្តអក្សរនិងភាសាក្រោយសម័យអង្គរ និង ប្រវត្តិការប្រើអក្សរឡាតាំងតាងអក្សរខ្មែរក្នុងសង្គមខ្មែរ។ ជាចុងក្រោយ យើងបានសំយោគគំនិតដែលមានស្រាប់និងស្នើជាប្រព័ន្ធអក្សរឡាតាំងមួយសម្រាប់អក្សរខ្មែរ។

១. ប្រវត្តិខ្លះៗស្តីពីការវិវត្តអក្សរក្រោយសម័យអង្គរ

យោងលើសិលាចារឹកនគរវត្ត យើងសង្កេតឃើញថាសញ្ញាស្រៈដែលយើងមានសព្វថ្ងៃចាប់ផ្តើមប្រើពេញលេញហើយ ថ្វីត្បិតតែមានបណ្តារូប ឬ កលរូប (allomorphes) ចំពោះសញ្ញាស្រៈខ្លះក្តី ៖

- ឹ និង ឺ ត្រូវបានប្រើក្នុងសំណរខ្មែរនៅសតវត្សរ៍ទី១៨ ដូចមានក្នុងសិលាចារឹកនគរវត្តលេខ ២០, ៣១, ៣៧, ៣៨ ជាដើម;
- ួ ក្នុង ផ្ទួស្ស (IMA ៣៨:៧);
- ឿ ក្នុង ប្ចោម្ពេិង (IMA ៨:១៩); ទទួលប្រយុត្នរឿនរុង (**ល្បើកអង្គរវត្ត** ទំ.[៨៨]);
- ៀ ក្នុង វេ្យិម (IMA ១៧:៦); ត្តុំទៀងលេយ (IMA ២៦:១០); បេ្យីម្ម (IMA ៣៧:២៧);
- ើ ក្នុង ទំរោកវេិស្សបម្ងល (IMA ៣៨:១២); កើតរ្វិមស្ពាណ្ឌ (IMA ៣៨:១០);
- ែ ក្នុង រទែះ (IMA ៣៨:៥០);
- ាំ ក្នុង ភ្លេបូភ្លាំង (IMA ៣៨:២១);

ដោយឡែក ចំពោះវគ្គ ដ យើងសង្កតឃើញថា នៅសិលាចារឹកនគរវត្ត ក្នុងរវាងសតវត្សរ៍ទី១៨ គេឃើញមានអក្សរវគ្គនេះសព្វគ្រប់ហើយ ៖

[9] ប៊ុណ្ណចន្ទ មល, *គុកនយោបាយ*, ភ្នំពេញ, ១៩៧១, ទំ.៨-២៨។

- ដ ក្នុង ត្រៃបីដក (IMA ៣៨:៦);
- ឋ ក្នុង កហ្វាបាម្មិ (IMA ២៤:៣៩);
- ឌ ក្នុង បណ្ឌិតឌិន (IMA ២៤:២៥);
- ឍ ក្នុង វិឍប្តិន (IMA ៣២:២៦);
- ណ ក្នុង កូណាប្តែវ (IMA ៨:៤២) ជាដើម។ នៅបណ្តាសិលាចារឹកនគរវត្ត ស្ទេរសិលាចារឹកច្រើនប្រើ ទ ជំនួស ឌ, ត ជំនួស ដ។

ជាការកត់សម្គាល់ សូរ ទ ក្នុង អន្ទិត អាចកើតតាំងពីសម័យកណ្តាលនិងចាក់ឫសគល់នៅដើមសតវត្សរ៍ទី១៩។ ក្នុងល្បើកអង្គរវត្ត គេឃើញមានពាក្យ បន្ទិត ក្នុងកំណាត់ល្បះ ... ដែបដិដ៍សោមបន្ទិត ជុំមផ្លូដ៍ផ្ទៀដ៍មៀដ៍មេិលគ្នា (ទំ.[៧៣])។ ក្នុងសិលាចារឹកនគរវត្ត ដែលតាមឧទាហរណ៍មួយនៃសិលាចារឹក មទិតតៃ្ស (IMA ២១:៤០)។

នៅដើមសតវត្សរ៍ទី១៩ លោក **ហង់រី ហ្គ័រដង់**, អធិការប្រឹក្សាការអប់រំសាធារណៈនៅឥណ្ឌូចិន, បានកត់សម្គាល់លើយុវជនខ្មែរដែលចូលបួសនៅតាមបណ្តាវត្តអារាម។ លោកថា នៅប្រទេសកម្ពុជា មានអារាមជាង២ពាន់និងបព្វជិតដ៏ច្រើន។ យុវជនចូលបួសរៀនអក្សរដើម្បីមើលគម្ពីរសាស្ត្រាបាឡី។ ព្រះសង្ឃដែលជាអ្នកបង្រៀនត្រូវបានទទួលការគោរពដ៏ក្រៃលែង។ នៅរាជធានីភ្នំពេញ មានការបង្រៀនកម្រិតខ្ពស់ដែលគេអាចរៀនភាសាបាឡី។ លោកថា មានទម្រង់ជារាជបណ្ឌិត្យសភានៃព្រះរាជវាំងដែលជាពួកបណ្ឌិត ([I]l y a même une sorte d'Académie du palais, celle des Bantits, formée des meilleurs lettrés)។[10]

នៅដើមសតវត្សរ៍ទី១៩ ជើង ដ ត្រូវបានជំនួសដោយជើង ឌ ដូចក្នុងសំណេរ *រឿងបន្ទាំមតាមាស* បោះពុម្ពរវាងឆ្នាំ១៩០៧។ ក្នុងសៀវភៅនេះ ថ្វីត្បិតសំឡេងពួកព្យញ្ជនៈអ អ៊ លោកបែងចែកច្បាស់ ការយករូបអក្សរតាងសូរនៅមិនចែកច្បាស់។ ពួកអ លោកសរសេរ ដ ដូចជា ដំណាង, ដំឡាសទ្វា, ព្រះត្រៃបិដក់, ស្រុកបាត់ដំបង, ស្រុកឱដុងមានជៃ្យ, ...។ ដូច្នេះ ក្នុងគំនិតលោក បញ្ហាសូរខ្យល់មិនមានបញ្ហានោះទេ។

ពាក្យដែលមានសូរ ដ ហើយ ត្រូវប្រើជាជើងនោះ លោកប្រើជើង ឌ ដូចជា ក្តោង, ដ្ឋបម្តេប់, ធម្ពា, ជន្ទើម, ផ្ទុគ្នា, ស្តេប់,... ក៏មាន; ពេលខ្លះ លោកប្រើជើង ត សម្មតជាជើង ត ផង ជាជើង ដ ដូចជា ស្តេប់, អន្តូង, សាស្ន៍គ្រិះស្តាំង, បាញ់បន្តក់គ្រាប់បែក, ... ក៏មាន; ពេលខ្លះ ប្រើជើង ត និង ជើង ឌ លាយគ្នា ដូចជា ស្តេប់ផែន្តី, ...ក៏មាន។ ស្របគ្នានេះ គេនៅរក្សានិរុត្តិរបស់ពាក្យ ដូចជា បែស្តា ជាដើម។

ចំពោះវណ្ណយុត្តិ[11] សញ្ញាភាសាខ្មែរប្រើបច្ចុប្បន្ន ភាគច្រើនកើតនៅសម័យក្រោយអង្គរ ដូចជា មូសិកទន្ត, ត្រីសព្ទ, រស្សសញ្ញា, សំយោគសញ្ញា, របាទ, ទណ្ឌឃាត, យុគលពិន្ទុ, លេខទោ, លេខអស្តា។ លោក **អៀវ កើស** មិនរាប់

---

[10] Henri Gordon, *Enseignements des indigènes en indochine,* (Paris : Société Générale d'imprimerie et d'édition levé, 1910), p. 4.

[11] ក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរ១៩៦៧-១៩៦៨ លោករាប់វណ្ណយុត្ត ១៩ ៖ ១- វិសជ៌នី ឬ វិសគ៌ៈ ឬក៏ រះមុខ (ះ); ២- មូសិកទន្ត ឬ ធ្មេញកណ្តុរ (៉) ; ៣- ត្រីសព្ទ (៊); ៤- ទណ្ឌឃាត ឬ បដិសេធ (៍) ; ៥- របាទ ឬ រេផៈ (៌); ៦- រស្សសញ្ញា ឬ បន្តក់ (់); ៧- សំយោគសញ្ញា (័); ៨- លេខទោ ឬ អាមេណ្ឌិតសញ្ញា (ៗ); ៩- លេខអស្តា (៏); ១០- កាកបាទ ឬ ជើងក្អែក (+); ១១- កុក្កុដនេត្រ ឬ ភ្នែកមាន់ (៙); ១២- របះ(។); ១៣- របះចប់ ឬ របះបរិយោសាន (៕); ១៤- គោមូត្រ (៚); ១៥- វ៉ាត់ ឬ គាប (}); ១៦- រជ្ជុសញ្ញា (–); ១៧- មច្ឆណ្ឌសញ្ញា ឬ ពងត្រី (. . .) ; ១៨- បេយ្យាល (។ បេ ។) ឬ (។ ល ។); ១៩- យុគលពិន្ទុ (:)។

វិសជ្ជនីយ៍ចូលវណ្ណយុត្តិទេ។ លោកប្រកាន់ជំហរលើន័យតាមនិរុត្តិសាស្ត្រថាជា «គ្រឿងសំគាល់កែលំអៀងសម្លេងអក្សរ»[12]។ ការបែងចែករបស់លោកមានតក្កភាព ដើម្បីញែករវាងអ្វីដែលកំណត់ថា វណ្ណយុត្តិ (signes diacritiques) និង ខណ្ឌសញ្ញា (signes de ponctuation)។

តាមពិតទៅ របាទ នៅសម័យមុនអង្គរនិងសម័យអង្គរ មានប្រើហើយ។ ចំពោះវិរាម ក្រោយសម័យអង្គរ គេមិនឃើញមានប្រើទៀតទេ។ ក្នុងករណីមានវិរាមលើ រ គេសម្គាល់ថាព្យាង្គចុងជាព្យាង្គបិទមិនមានសូរស្រៈក្នុងនោះ។ គេមិនអាចសន្និដ្ឋានដោយដាច់ខាតថាសំឡេង រ មិនមាននោះទេ បើទោះបីជាមិនមានវិរាមលើ រ ក្តី។ នាពេលបច្ចុប្បន្ន ការបញ្ចេញសំឡេង រ ចុងពាក្យនៅរក្សាដោយជនជាតិ កួយ និង ខ្មែរនៅខេត្តសុរិន្ទ ជាដើម។ គេអាចនិយាយបានថា នៅសតវត្សរ៍ទី១៩ ប្រជាជននៅបន្លឺសូរ រ ចុងពាក្យនៅឡើយ។

អំឡុងពេលដែលលោកមកបំពេញការងារនៅអាស៊ី បព្វជិតគ្រិស្តសសនា **ហ្សង់-បាបទិស្ត ប៉ាល្លឺហ្គូរ៍** (១៨០៨-១៨៦២), ដែលជាមិត្តភក្តិមួយរូបរបស់ព្រះរាជាសៀម ព្រះចៅ**មង្កុដ** ឬ **រាមាទី៤**, បានកត់សម្គាល់ថាប្រវាស្ត្រខ្មែរនៅរាជធានីឧដុង្គបញ្ចេញសំឡេង រ ដូចអ្នកក្រុងបារីស៍ (“La lettre r est très-fréquente dans leur langue, et ils la prononcent en grasseyant comme les Parisiens ;[13]”)។

ដោយឡែក ចន្ទបាទ, ត្រីសព្ទ, ទណ្ឌឃាត, មូសិកទន្ត, យុគលពិន្ទុ, របាទ, រស្សសញ្ញា, លេខទោ, សំយោគសញ្ញា, លេខអស្តា គេឃើញមានប្រើក្នុងល្បើកនគរវត្ត ៖

- ចន្ទបាទ ក្នុង ដ នៃឃ្លា ឆ្វាក់ជាហដុម៉ានដក្រាបី (ទំ.[៨៥]); ក្នុង មមី បបូរ នៃឃ្លា មុក្ខមាត់មមីបបូរសោះសា (ទំ.[៩៤]);
- ត្រីសព្ទ ក្នុង *កណ្តាលវីហ៊ារ* (ទំ.[៧៧]), *គោហ៊ា* (ទំ.[៨៤]);
- ទណ្ឌឃាត ក្នុង *ដោវរូបអំរឹត្យ៍សំមធ្យ* (ទំ.[៩៦]);
- មូសិកទន្ត ក្នុង *អសដាជ័កាញ៉ា* (ទំ.[៧៣]); *បេទ្វាដាជ័រូបម៉ករ* (ទំ.[៩៥]);
- របាទ ក្នុង *និជ័ចោះឱ្យផែះស្ទួគ៌* (ទំ.[៨៧]); *ដោយព្រាណ៌ាជីឡៃជា១* (ទំ.[៩៦]);
- រស្សសញ្ញា ក្នុង *ខ្ញុំមប្រថ្នាស្រាប់ហោ៎ៀហោជ* (ទំ.[៦៩]);
- សំយោគសញ្ញា ក្នុង *ព្រះវីស្សកម្ម៌* (ទំ.[៧៥]); *វីជាសជាំជ័ពលយក្ខ័យស់* (ទំ.[៨៨]), *ត្រាសប្រើយក្ស័្យ* (ទំ.[៨៦]);
- លេខទោ ក្នុង *ដោយព្រាណ៌ាជីឡៃជា១* (ទំ.[៩៦]);
- លេខអស្តា ក្នុង *ចត្តុរស់ឡៃស៏សវស្តិ៍ម* (ទំ.[៩៥]); ចំពោះសិលាចារឹកនគរវត្ត សញ្ញានេះមាន ដូចក្នុង ថ្វាំថ្លៃយ (IMA ២៧:៤), មេប៉ុក (IMA ៣០:៧២)

---

[12] អៀវ គើស, *ភាសាខ្មែរ ៖ ការល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល, ភ្នំពេញ, បោះពុម្ពឡើងវិញ, ១៩៩៩*, ទំ.៥៧។

[13] Jean-Baptiste Pallegoix, *Description du royaume Thai ou Siam : La mission de Siam,* Tome premier, (Paris : Lagny, Imprimerie de Vialat et Cie), 1854, p. 32.

លោក **អៀវ កើស** បញ្ជាក់ថាសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** កាលនៅជាព្រះពោធិវ័ង្ស បានបង្កើតយុគលពិន្ទុ។[14] យើងសង្កេតឃើញ ក្នុងវេយ្យាករណ៍ *មូលកច្ចាយនៈ* របស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ភាគទី១ គេមិនឃើញមានប្រើយុគលពិន្ទុទេ ដូចពាក្យ ព្យញ្ជនៈ, វិបនៈ, ស្រៈ ជាដើម។ ក្នុងភាគទី២ លោកចាប់ផ្តើមប្រើយុគលពិន្ទុជាទូទៅ។[15] គួរកត់សម្គាល់បន្ថែមថា សេចក្តីសម្រាយក្នុងព្រះត្រៃបិដកជាភាសាខ្មែរ ដែលនៅផ្នែកខាងស្តាំនោះ អ្នករៀបរៀបនិងបកប្រែបានប្រើយុគលពិន្ទុជាទូទៅចំពោះពាក្យដែលមានសូរ អាក់ ខាងចុង ហើយ មិនបន្តភ្ជាប់ដោយពាក្យមួយទៀត។

ទោះយ៉ាងណាក្តី យុគលពិន្ទុ យើងឃើញមានបញ្ជាក់ក្នុងវេយ្យាករណ៍លោក **ម៉ាស្ប៉េរ៉ូ** ត្រង់ចំណុចស្រៈនិងស្រៈផ្សំ ដែលសញ្ញា «ៈ» ត្រូវបានប្រើសម្រាប់សម្គាល់ស្រៈខ្លី ទាំងខាងពួកអទាំងខាងពួកអ៊។ លោកបង្ហាញចំណុចនេះក្នុងន័យលក្ខណៈដោយឧទាហរណ៍ ៖ ស្រៈ s̲ră, pāli *saro,* sc. *svara*។[16]

តាមលោក **ម៉ាស្ប៉េរ៉ូ** ការកែប្រែដោយយក សម្លាប់ ឬ ធ្មេញកណ្តុរ ប្រើជំនួសសក់ក ឬ ត្រីសព្ទ ដើម្បីសម្គាល់សូរអ៊ ជាការកែប្រែថ្មី។[17] គួរកត់សម្គាល់ថាការប្រើសញ្ញាគូសពីរពីក្រោមព្យញ្ជនៈមកដល់ពេលដែលលោក **ម៉ាស្ប៉េរ៉ូ** សរសេរសៀវភៅនោះត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់ប្តូរសូរពីពួកអទៅពួកអ៊ ពីពួកអ៊ទៅពួកអ។ ជាឧទាហរណ៍ សូរអ គេសរសេរ អ អា អែ អោ, សម្រាប់សូរអ៊ គេសរសេរ អ៊ អ៊ែ ជាដើម។ អ៊ែ នេះមានសង្កត់ (សញ្ញាគូសពីរពីក្រោមតួអ)។[18]

អក្សរនៅសម័យកណ្តាលមានសញ្ញាមួយចំនួនដែលអ្នកស្រាវជ្រាវពិបាកប្រើតាងដោយអក្សរឡាតាំង ដូចជា ចន្ទបាទ (សញ្ញាគូសពីរពីក្រោម), លេខបូក (+), អស្តា (៨)។ គួរបញ្ជាក់ត្រង់ចំណុចនេះផងដែរថាជើង ដ នៅសម័យកណ្តាលមានប្រើហើយ ដូចមានក្នុងសិលាចារឹកនគរវត្តលេខ១និងលេខ១៩ជាឧទាហរណ៍[19]។

---

[14] អៀវ កើស, *-ជ.ឯ.ម..-*, ទំ.៥៣។

[15] *កច្ចាយនូបត្ថម្ភ* នេះ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជរៀបចំចប់សព្វគ្រប់នៅឆ្នាំ១៩៣២។ ឯកសាររបស់លោកដែលបន្សល់ដល់សព្វថ្ងៃ ភាគទី១បោះពុម្ពចុងក្រោយឆ្នាំ១៩៥១ គ្រាទី ៥, ភាគទី២បោះពុម្ពឆ្នាំ១៩៦២ គ្រាទី៦។
តាមសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ហួត តាត** កិច្ចការដែលសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** សព្វព្រះទ័យធ្វើបន្តក្រៅពីវចនានុក្រម គឺ *វេយ្យាករណ៍ខ្មែរ* និង *វេយ្យាករណ៍បាលី* (សម្រាប់រៀនឆាប់យល់)។ក្រៅពីនេះ ទ្រង់ក៏មានព្រះរាជបំណងនិពន្ធឱ្យពិស្តារសៀវភៅ *បព្វជាខន្ធកៈ* និង *សីមាវិនិច្ឆ័យ*។(ហួត តាត, *កល្យាណមិត្តរបស់ខ្ញុំ*, ភ្នំពេញ, ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ទំ.៦៣។)

[16] Maspero, *Grammaire de la langue khmère,* (Paris : Imprimerie nationale, 1915), p. 53.

[17] *Ibid.,* p. 73.

[18] *Ibid.*, p. 153.

[19] នៅអំឡុងឆ្នាំ២០០៨ គណៈកម្មការអក្ខរាវិរុទ្ធនិងអំណាននៃគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ, មុនក្លាយជាក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរក្នុងឆ្នាំ២០១១, បានលើកគំនិតទាក់ទងការបង្កើតសញ្ញាជើង ដ។ តាមគំនិតសមាជិកក្នុងគណៈកម្មការ ជាពិសេស គំនិតលើកដោយលោក **ថាច់ សែម** (១៩៣៤-២០២១) ឯកឧត្តម **ឈន អៀម** និង ឯកឧត្តម **សូ មុយឃៀង** ជើង ដ គេអាចកួចសងខាង ឬ កួចតែខាងស្តាំ។នៅខែតុលាឆ្នាំ២០២៣ បណ្ឌិតសភាចារ្យ **ព្រុំ ម៉ល់** អតីតប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ បានស្នើប្រជុំជាមួយនឹងបណ្ឌិត **ហ៊ាន សុខុម** ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាភាសាជាតិថ្មី និង អ្នកស្រាវជ្រាវនៅវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិនិងក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរទាក់ទងនឹងសម្នើរបស់លោកបណ្ឌិតសភាចារ្យឱ្យពិចារណាដើម្បីបង្កើតរូបជើង ដ ឱ្យផ្សេងពីជើង ត។គួរបញ្ជាក់ថា ក្រៅពីសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ លោក **ថាច់ សែម** (១៩៣៤-២០២១) ជាអ្នកភាសាបាឡីមួយរូប និង ជាអ្នកកែអក្ខរាវិរុទ្ធនៅទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ មុននឹងទទួលតំណែងចុងក្រោយជាទីប្រឹក្សាអមក្រសួងការងារ និង បណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ លោកជាអតីតប្រធាននាយកដ្ឋានសន្តិសុខសង្គម នៃក្រសួងសង្គមកិច្ច ការងារ និងអតីតយុទ្ធជន។លោក **ធន់ ហ៊ិន** (១៩៤៥-២០១៩) ជាអ្នកនិពន្ធមួយរូបចេះភាសាច្រើន ដូចជា ភាសាបារាំង អង់គ្លេស អេស្ប៉ាញ និង ព័រទុយហ្កាល់។ ស្នាដៃមួយចំនួនរបស់លោកមាន ដូចជា *ទស្សនវិជ្ជានៃអភិសមាចារ* (២០០៦), *រាមាយណៈ* (៩ភាគ, ២០០៥) , *រាជសព្ទក្នុងភាសាខ្មែរ* (២០០១), *វេយ្យាករណ៍ខ្មែរ* (២០១១) ជាដើម។ ស្នាដៃចុងក្រោយរបស់លោក គឺ *មហាភារតៈ* (២០១៨)។លោក **មៀច ប៊ុណ្ណ** (១៩៣២-

លោក **អៀវ កើស** បានបង្ហាញពីប្រវត្តិវណ្ណវត្តិខ្មែរមួយចំនួនដែលបានមកពីលេខអត្ថៈបែបក្បួនហោរាខ្មែរ ៖ លេខ១ លេខឯកឬអឌ្ឍចន្ទ ប្រើសម្រាប់បញ្ជាក់ស្រៈ ដូចជាប្រើលើ រ ក្នុង រងា, ប្រើលើ ត ក្នុង តមក និង លើ បទីពីរក្នុង បបរ ជាដើម។; លេខ២ លេខទោ, លេខ៣ ត្រីស័ព្ទ; ចុងលេខ៥ លើបាំងឈើជា ែ; លេខ៦ លើបាំងឈើជា ៃ; លេខ៧ សប្ត ប្រើលើស្រៈអេឱ្យក្លាយសូរអឺ ដូចជាប្រើលើពាក្យ ម ក្នុង មេង > មឹង; លេខ៨ អស្តា; លេខ៩ ទណ្ឌឃាត; លេខសូន្យ និគ្គហិត។ បណ្តាសញ្ញាទាំងនេះ លេខឯក និង លេខសប្ត មិនឃើញប្រើនាពេលបច្ចុប្បន្នទេ។[20]

នៅក្រោយការដំណើរការការងាររបស់ក្រុមជំនុំធ្វើវចនានុក្រមខ្មែរនាឆ្នាំ១៩១៥ប្រហែលដប់ឆ្នាំ គណៈកម្មការនេះបានលើកគំនិតកំណែទម្រង់ពក្នុងភាសាខ្មែរ។ ទីមួយ ការមិនប្រើសញ្ញា “សង្កត់” ឬ “ក្បៀស” (បន្តក់) ; ទីពីរ ការប្រើ“សំយោគសញ្ញា”ជំនួសបន្តក់ ឬ មិនប្រើតែម្តង; ទីបី ការប្រើសញ្ញាអឌ្ឍចន្ទ។

ជាឧទាហរណ៍ត្រង់ចំណុចទីពីរនិងទីបី កក ដែលប្រើសញ្ញាអឌ្ឍចន្ទលើតួទីមួយហើយ តួទីពីរត្រូវបានសម្គាល់ថាព្យាង្គចុងជាសូរប្រកបវែង ដូចក្នុងពាក្យ កក; ឯពាក្យ កក ដែលមិនមានប្រើសញ្ញាអឌ្ឍចន្ទលើទីតួទីមួយត្រូវបានសម្គាល់ថាព្យាង្គខាងចុងជាសូរប្រកបខ្លី ដូចក្នុង កក់។ ចំពោះសំយោគសញ្ញា គេប្រើវាដើម្បីសម្គាល់ព្យាង្គខ្លីចំពោះពាក្យដូចជា កាក > ក័ក។[21]

២. ការប្រើអក្សរឡាតាំងតាងអក្សរខ្មែរ

លោកស្រី **ពៅ សាវរស** (១៩២៩-២០២០) បានកត់សម្គាល់ថាអ្នកសិក្សាភាសាខ្មែរដំបូងបានយកអក្សរឡាតាំងសម្រាប់ភាសាសំស្ក្រឹតមកប្រើក្នុងភាសាខ្មែរពីព្រោះប្រព័ន្ធសញ្ញាភាសាខ្មែរចាស់មានតម្លៃដូចគ្នានឹងប្រព័ន្ធសំស្ក្រឹត (un système de signes équivalant au système sanskrit)។ គេប្រើអក្ខរវិធីសំណងនេះសម្រាប់សិក្សាសិលាចារឹកពីសតវត្សរ៍

២០១២) ជាអ្នកនិពន្ធប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់នៃវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។ ស្នាដៃចុងក្រោយរបស់លោក គឺ *កម្រងឯកសារ ស្តីពី ប្រពៃណី និង ទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ* ភាគ ៤ បោះពុម្ពឆ្នាំ២០១១។បណ្ឌិតសភាចារ្យ **អ៊ឹរ ច័ន** (១៩៤២-២០១៣) សរសេរនិក្ខេបបទ *ប្រវត្តិសង្គម-វប្បធម៌នៃប្រទេសកម្ពុជានាសតវត្សរ៍ទី១៩* (ភាសារុស្ស៊ី) ឆ្នាំ១៩៩២។ ក្រៅពីការងារបង្រៀននិងការងារដឹកនាំនិក្ខេបទ លោកជាប្រធានវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ (២០០៧-២០១៣) និង ជាអនុប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ (២០១១-២០១៣)។ខាងផ្នែកស្រាវជ្រាវ លោកជានិពន្ធនាយករង *វចនានុក្រមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃភាសាខ្មែរ* ឆ្នាំ២០០៥និង ជានិពន្ធនាយកនៃ *វចនានុក្រមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃភាសាខ្មែរ* ឆ្នាំ២០១៧។ – គួររំឭកដោយខ្លីត្រង់នេះថាបណ្ឌិតសភាចារ្យ **ឡុង សៀម** (១៩៣៥-២០០៧) ជាប្រធានដំបូងនៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ និង ជានិពន្ធនាយក *វចនានុក្រមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃភាសាខ្មែរ* ឆ្នាំ២០០៥។លោកក៏ជាប្រធានដំបូងនៃគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរដែរ។តាមព្រះរាជក្រឹត្យចុះថ្ងៃ១៥សីហាឆ្នាំ២០១១ ឯកឧត្តមបណ្ឌិត **ម៉ៅ សុក្កន** ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ **អ៊ឹរ ច័ន** ឯកឧត្តម **ឈន អៀម** ឯកឧត្តម **សូ មុយឃៀង** ឯកឧត្តម **ម៉ៅ សុក្កន** លោក **សឹង ផុស** និង លោក **ធន់ ហ៊ិន** ទទួលការតែងតាំងជាសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ដែលមានឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ **ព្រុំ ម៉ល់** ជាប្រធាន។ ក្នុងព្រះរាជក្រឹត្យឆ្នាំ២០១៣ លោកបណ្ឌិត **ម៉ៅ សុក្កន** (១៩៤៦-២០២១) ត្រូវបានតែងតាំងជាអនុរដ្ឋលេខាធិការ ទីប្រឹក្សាអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ ក្នុងសេចក្តីសម្រេចថ្ងៃទី២២ខែវិច្ឆិកាឆ្នាំ២០១៧ស្តីពីបង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកទេសរបស់ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ឯកឧត្តមបណ្ឌិត **ម៉ៅ សុក្កន** និង លោក **សឹង ផុស** ជាសមាជិកគណៈកម្មការភាសាវិទ្យា។ឯកឧត្តម **ឈន អៀម** ឯកឧត្តម **សូ មុយឃៀង** និង លោក **ថាច់ សែម** នៅបន្តជាសមាជិកគណៈកម្មការអក្ខរាវិរុទ្ធ។

[20] អៀវ កើស, *-ដ.ឯ.ម.-*, ទំ.៥៥, ន័យលក្ខណៈលេខ១។

[21] Cf. Georges Cœdès, “Dictionnaire cambodgien.” Tome I, K-M. In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient*. Tome 38, 1938, p. 317.

ទី៧ដល់ទី១៤។ ប៉ុន្តែ ប្រព័ន្ធសញ្ញានេះត្រូវប្រែប្រួលក្នុងការកត់ឯកតាសូរ (unités phoniques) ក្នុងអំឡុងចាប់ពីសតវត្សរ៍ទី១៥រៀងមក។ ដូច្នេះ គេត្រូវប្រើវណ្ណយុត្ត (diacritiques) បន្ថែមលើអក្សរឡាតាំងដែលសងអក្សរខ្មែរនោះ។[22]

គេអាចនិយាយបានថាលោក **ល្វី ហ្វីណូត៍**[23] (១៨៦៤-១៩៣៥) ជាអ្នកស្រាវជ្រាវដំបូងដែលយកអក្សរឡាតាំងមកកត់សងអក្សរខ្មែរ។ លោកកត់សម្គាល់រវាងសូរស្ទះផ្ទុះ, ដោយលើកលែងសូរមុទ្ធជៈ (ឡ), ត្រូវនឹងសូរផ្ទុះថ្លង់។ បំណែងចែកនេះនាំឱ្យគេអាចបំបែកអក្សរជាបានព្យញ្ជនៈពួក អ និង ព្យញ្ជនៈពួក អ៊ ពីព្រោះសូរថ្លង់ក្នុងភាសាសំស្ក្រឹតត្រូវគ្នានឹងស្រៈកប់ អ ឯសូរស្ទះសំស្ក្រឹតត្រូវនឹងសូរកប់ អ៊។

លោក **ហ្វីណូត៍** កត់សម្គាល់បន្តថាមិនមែនតែសូរស្រៈកប់នេះពួក (series) ព្យញ្ជនៈនោះទេ តែ វាក៏បែងចែកស្រៈដែរ។ នៅប៉ែកខាងចុងនៃអត្ថបទ លោកបានប្រើ h សម្រាប់វិសគ៌ៈ និង ស សម្រាប់ធនិត (aspiration)។

អក្ខរវិធីសំណងរបស់លោក **ហ្វីណូត៍** ត្រូវបានធ្វើវិវេចនាដោយលោក **ណរបែត៍-ម៉ូរីស ហ្វូរស្ទីយេរ**[24]។ លោក **ហ្វីណូត៍** បានបញ្ជាក់តបថាសញ្ញា ៊ ៉ នេះកើតឡើងសម័យថ្មីនិងមានប្រភពពីសៀម។ លោក **ហ្វូរីស្ទីយេរ** ជឿជាក់ថារឿងនេះកើតនៅដើមសតវត្សរ៍ទី១៩ ប៉ុន្តែ លោក **ហ្វីណូត៍** យល់ថាសញ្ញានេះអាចកើតមុននេះ ហើយ ថាសម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី **ប៉ាន** (១៨២៤-១៨៩៤) អាចជាអ្នកបង្កើតសញ្ញាស្រៈ។ ទាក់ទងនឹងសម្តេច **ប៉ាន** លោក **ហង្រ៊ុក ម៉ាស្ពេរ៉ូ** (១៨៧២-១៩៤២) យល់ថាទ្រង់ជាអ្នកកំណត់តម្លៃថ្មីដល់ ដ ក្នុងព្យញ្ជនៈខ្មែរ[25] ហើយ មុននេះ គេបានប្រើ ត សម្គាល់សូរ ដ ដែរ ដូចក្នុងពាក្យ តំម្រី ជាដើម ដែលលោកបានស្រង់ពីសិលាចារឹកនគរវត្ត[26]។

ដោយសិក្សាឈ្មោះភូមិឃុំស្រុកខេត្តខណ្ឌក្នុងប្រទេសកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ន[27] យើងបានស្រង់និងសម្រួលអក្សរឡាតាំងប្រើតាងអក្សរខ្មែរ។ យើងបានចែកក្រុមព្យញ្ជនៈនិងស្រៈ។ ចំណុចខ្វះខាតនៃអក្សរឡាតាំងដែលយើងបានស្រង់ទាំងនេះមានដូចជា ស្រៈមួយចំនួនត្រូវតាងដោយអក្សរឡាតាំងតែមួយ ៖ អ, អា តាងដោយ a, អុ អូ តាងដោយ o, អ៊ុ អ៊ូ តាងដោយ u, អឺ អ៊ឺ តាងដោយ eu។ ចំណុចវិជ្ជមាននៃអក្សរឡាតាំងដែលស្នើឡើងនេះសម្រួលដល់ការប្រើសញ្ញាច្រើននិងស្មុគស្មាញ។ ទោះសរសេរក្នុងប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកក្តីក្នុងសំណេរដៃលើផ្ទាំងក្រដាសអ្វីក្តី អ្នកប្រើប្រាស់មិនចាំ

---

[22] Saveros Lewitz, "Note sur la translitération du cambodgien", In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient.* Tome 55, 1969. p. 163.

[23] លោកជាគ្រូម្នាក់ដែលបង្រៀនវិជ្ជាភាសាសំស្ក្រឹតដល់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** និង សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ហួត តាត** កាលព្រះអង្គទាំងពីរនិមន្តទៅសិក្សានៅទីក្រុងហាណូយ ឆ្នាំ១៩២២។

[24] លោកជារេស៊ីដង់ត៍រង និង ជាប្រធាន Bureau des roles et de l'immigration ដែលជាការិយាល័យមួយនៃការិយាល័យនានាស្ថិតក្រោមចំណុះនៃរេស៊ីដង់ត៍ ស៊ុប៉េរីយ៉េរ ដែលមានលោក Albert-Louis Huyn de Vernéville (**១៨៤៥-១៩០៩**) កាន់ការតាំងពីឆ្នាំ១៨៩៤មក។

[25] Maspero, *op.cit*,, p. 119.

[26] លោក **ម៉ាស្ពេរ៉ូ** សរសេរក្នុងសៀវភៅលោក តំម្រី តែក្នុងសិលាចារឹកនគរវត្តលេខ ៣៨ មានតែ តំម្រិ្យ (ប.៤៩), តំរិ្យ (ប.៥២)។ ទោះយ៉ាងណាក្តី ក្នុងសិលាចារឹកនេះ គេក៏ឃើញមានប្រើអក្សរ ដ ដែរ ដូចក្នុង ត្រៃបីដក (ប.៦)។ ទោះយ៉ាងណាក្តី ដ មានតម្លៃសញ្ញាផ្ទាល់ខ្លួនហើយនៅសតវត្សរ៍ទី១៧ ដូចមានក្នុងល្បើកអង្គរវត្ត ៖ ក៏ស្តេចដើរទេសពន្លឺបរ (ទំ.[៨២]), ម៉មីដាប់ដាល់ ក៏កាន់ដំបងផ្ការងរ (ទំ.[៨៨]), ប្រាំម្យូជិន្តប់ (ទំ.[៩២]), ...។ គំនិតពីក្រុមជំនុំវចនានុក្រមខ្មែរគ្រាទី៤មកគ្រាទី៥មានរង្វាតគ្នាដោយការសម្រួលទៅរកសនិទានភាពនិងវេយ្យាករណភាព។ ក្នុងផ្នែក ដ នៅគ្រាបោះពុម្ពដំបូងឆ្នាំ១៩៣៨ អក្ខរាវិទ្ធអាចសរសេរពីរបែប បីបែប ឬ បួនបែប។ ឧទាហរណ៍ ៖ ដំណែង ឬ តំណែង, ដំបារ ឬ ដម្បារ, ដំបូក ឬ ដម្បូក; ដំរួត, ដម្រួត ឬ តម្រួត, ដំឡង់, ដម្លង់ ឬ តម្លង់; ដំរា, ដម្រា ឬ តំរា, តម្រា; ដំរិះ, ដម្រិះ ឬ តំរិះ, តម្រិះ។

[27] លោកស្រីបណ្ឌិត **ហង់ ថាវី** កំពុងសិក្សាឈ្មោះរដ្ឋបាលដែនដីខ្មែរនាសម័យបច្ចុប្បន្ន។

បាច់ប្រើសញ្ញាពិសេសពិសេសរកនិងពិបាកចាំ។ ម្យ៉ាងទៀត, ក្រៅពីអ្នកបច្ចេកទេសនិងអ្នកស្រាវជ្រាវ, គេមិនចាំបាច់ប្រើសញ្ញាសព្ទគ្រប់លើអក្សរឡាតាំងដើម្បីឱ្យសងអក្សរឱ្យសព្ទគ្រប់នោះដែរ៕[28]

លស.	ព្យញ្ជនៈ		ជើងព្យញ្ជនៈ		អក្សរឡាតាំង
	ពួកអ	*ពួកអ៊ិ*	*ពួកអ*	*ពួកអ៊ិ*	
១	ក	គ	្ក	្គ	k
២	ខ	ឃ	្ខ	្ឃ	kh
៣	(ង៉)	ង	្ង	្ង	ng
៤	ច	ជ	្ច	្ជ	ch
៥	ឆ	ឈ	្ឆ	្ឈ	chh
៦	(ញ៉)	ញ	្ញ	្ញ	nh
៧	ដ	ឌ	្ដ	្ឌ	d
៨	ឋ	ឍ	្ឋ	្ឍ	th
៩	ថ	ធ	្ថ	្ធ	th
១០	ណ	ន	្ណ	្ន	n
១១	ត	ទ	្ត	្ទ	t
១២	ប	(ប៊)	្ប	្ប	b
១៣	ផ	ភ	្ផ	្ភ	ph
១៤	(ប៉)	ព	្ប	្ព	p
១៥	(ម៉)	ម	្ម	្ម	m
១៦	(យ៉)	យ	្យ	្យ	y
១៧	(រ៉)	រ	្រ	្រ	r
១៨	ឡ	ល	្ល	្ល	l
១៩	(វ៉)	វ	្វ	្វ	v
២០	ស	(ស៊)	្ស	្ស	s
២១	ហ	(ហ៊)	្ហ	្ហ	h
២២	អ	(អ៊)	្អ	្អ	’

[28] យើងបានភ្ជាប់ឯកសារទាក់ទងនឹងភាសាខ្មែរ ជាពិសេស ទាក់ទងនឹងអក្ខរាវិធីសំណង់ជាអក្សរឡាតាំងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធតាមលំដាប់ផ្នាំ។

កំណត់សម្គាល់ ៖

- អក្សរក្នុងវង់ក្រចកមិនមានក្នុងលំដាប់នៃទម្លាប់រាប់ព្យញ្ជនៈនៃភាសាខ្មែរទេ។   យើងបំពេញនេះដើម្បីតម្រូវបំពេញអក្សរទៅប្រភេទពួកអអ៊ិ ដូចដែលមានក្នុងការប្រើប្រាស់ជាក់ស្តែង។
- ញមានជើងតម្រួតពីរ ដូចក្នុងពាក្យ ផ្ញើ ស្ញើប ជាដើម និង ដូចក្នុងពាក្យ បញ្ញត្ត បញ្ញើ ជាដើម។

ល.រ.	ស្រះ		អក្សរឡាតាំង	
	ពួកអ	*ពួកអ៊ិ*	*ពួកអ*	*ពួកអ៊ិ*
១	I, ◌់	(II), ◌់	a	o
២	◌ា◌់, ◌័	◌ា◌់, ◌័	a	ea
៣	◌ិ	◌ិ	e	i
៤	◌ី, ឦ	◌ី, ◌៊◌ី, ◌ី◌ុ, ឦ	ei	i
៥	◌ឹ	◌៊◌ឹ, ◌ឹ◌ុ	oe	ue
៦	◌ឺ	◌ឺ	oe	ue
៧	◌ុ, ឧ	◌ុ, ឧ	o	u
៨	◌ូ, ឩ	◌ូ, ឩ	o	u
៩	◌ួ	◌ួ	uo	uo
១០	◌ើ	◌ើ	aeu	eu
១១	◌ឿ	◌ឿ	oea	oea
១២	◌ៀ	◌ៀ	ie	ie
១៣	◌េ, ឯ	◌េ, ឯ	e	e
១៤	◌ែ, ឯ	◌ែ, ឯ	ae	eae
១៥	◌ៃ, ឰ	◌ៃ	ai	ey
១៦	◌ោ, ឱ	◌ោ	ao	ou
១៧	◌ៅ, ឪ/ឳ	◌ៅ, ឪ	au	ov
១៨	◌ំ◌ុ	◌ំ◌ុ	om	um
១៩	◌ំ	◌ំ	am	om
២០	◌ាំ	◌ាំ	am	oam
២១	◌ះ	◌ះ	ah	eah

កំណត់សម្គាល់ ៖

- សញ្ញា ॥ ក្នុងវង់ក្រចកមិនមានក្នុងសញ្ញាស្រៈនៃភាសាខ្មែរ, មានតែសញ្ញា । ទេ។ សញ្ញាគូស । នេះទៀតសោតមានតម្លៃច្រើនខាងផ្នែកគរុកោសល្យដើម្បីបង្ហាញសូរស្រៈអ ប៉ុន្តែ នៅពេលសរសេរចេញជាព្យាង្គ ក ខ ជាដើម សញ្ញានេះមិនបង្ហាញជារូបទៀតទេ។ យើងស្នើប្រើសញ្ញាគូស ॥ ដើម្បីបង្ហាញសូរស្រៈ អ៊។
- អក្សរឡាតាំង i តាងស្រៈអ៊ិផង ស្រៈអ៊ីផង, អក្សរឡាតាំង e តាងស្រៈអេផង ស្រៈអ៊េផង, អក្សរឡាតាំង oe តាងស្រៈអឹផង ស្រៈអឺផង ហើយ ue តាងស្រៈអ៊ឹ ផង ស្រៈអ៊ឺផង, អក្សរឡាតាំង oea តាងស្រៈអឿផង អ៊ឿផង។
- ស្រៈពេញ ឧ ឩ នេះមិនប្រាកដសូរទេ។ ទោះបីស្មើរតែទាំងអស់មានសូរ អ៊ ក្តី ក៏ពាក្យខ្លះមានសូរ អ ដូចជា ឧស ឬ អុស, ឧដ្ឋ ឬ អូដ្ឋ, ឩន ឬ អួន ជាដើម។
- សញ្ញា ' ប្រើសម្រាប់សម្គាល់សូរអក្នុងបន្សំជាព្យញ្ជនៈទីពីរ ដូចជា k'am (ក្អម), k'aek (ក្អែក) ជាដើម៕

កែវ លីណែត

ប្រធាននាយកដ្ឋាន ខេមរនីយកម្ម វចនានុក្រម និង បកប្រែ
វិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

គន្ថនិទ្ទេស (សម្រាំង)

សៀវភៅនិងអត្ថបទ

ជួន ណាត, *កច្ចាយនូបត្ថម្ភ*, ភ្នំពេញ, ការផ្សាយរបស់ក្រសួងធម្មការ, ភាគ១ គ្រាទី៥ ១៩៥១, ភាគ២ គ្រាទី៦ ១៩៦២។

___, *ស្នាព្រះហស្តក្រោយបង្អស់នៃសម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី ជួន ណាត*, ភ្នំពេញ, ១៩៧០។

នរោត្តម សីហនុ, *អនុស្សាវរីយ៍ផ្អែមល្ហែម និង ជូរចត់*, បកប្រែដោយ នរោត្តម រណឫទ្ធិ, ១៩៨០។

ប៉ុណចន្ទ ម៉ុល, *គុកនយោបាយ*, ភ្នំពេញ, ១៩៧១។

មាស, *រឿងបន្ទាំមតាមាស*, ១៩០៧។

ប៉ង, *ល្បើកអង្គរវត្ត*, សុខា ធូម និង ហាម ឆាយលី លំនាំដើម, ភ្នំពេញ, គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយអង្គរ, ២០០៩។

ឈឹម ក្រសេម, ហ្សកែ សីដែស, *សិលាចារឹកនគរវត្ត*, Paris : មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារស្រាវជ្រាវអារ្យធម៌ខ្មែរ/Centre de Documentation et de Recherche sur la Civilisation Khmère, ១៩៨៤។

សេ អឿន, *ពាក្យកម្ចីសំស្ក្រឹត-បាលីក្នុងភាសាខ្មែរទំនើប*, បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់, រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា, ២០០២។

ហួត តាត, *កល្យាណមិត្តរបស់ខ្ញុំ*, ភ្នំពេញ, ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។

អៀវ កើស, *ភាសាខ្មែរ ៖ ការល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល*, ភ្នំពេញ, បោះពុម្ពឡើងវិញ, ១៩៩៥។

Cœdès, Georges. "Dictionnaire cambodgien." Tome I, K-M. In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient.* Tome 38, 1938;

Finot, Louis. "Notre transcription du Cambodgien." In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient.* Tome 2, 1902. pp. 1-15;

Gordon, Henri. *Enseignements des indigènes en indochine,* (Paris : Société Générale d'imprimerie et d'édition levé, 1910;

Jean-Baptiste Pallegoix, *Description du royaume Thai ou Siam : La mission de Siam,* Tome premier, (Paris : Lagny, Imprimerie de Vialat et Cie), 1854;

Maspero, Georges. *Grammaire de la langue khmère (cambodgien).* Paris: Imprimerie Nationale, 1915;

Sarason, Seymour B. Political Leadership and Educational Failure, California: Jossey-Bass Inc., Publishers, 1998);

Saveros Lewitz. "Note sur la translittération du cambodgien." In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient.* Tome 55, 1969. pp. 163-169.

វចនានុក្រម

នួន ប៊ុត, *វចនានុក្រមខ្មែរ*, ភ្នំពេញ, បណ្ណាគារ ប៊ុត នាង, ១៩៥៤។

វចនានុក្រមខ្មែរ, ក្រោមការដឹកនាំរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត, ភ្នំពេញ, ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ១៩៦៧-៦៨។

វចនានុក្រមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃភាសាខ្មែរ, វិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ, ២០១៧។

វចនានុក្រមភាសាខ្មែរ, ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ, ២០២២។

ឡុង សៀម, *វចនានុក្រមខ្មែរបុរាណ (តាមសិលាចារឹកបុរេអង្គរ សតវត្សទី៦-៨)*, ភ្នំពេញ, រោងពុម្ពភ្នំពេញ, ២០០០។

Crawfurd, John. *Grammar and Dictionary of the Malay Language*. London: Smith, Elder, and Co., 1852.

Echols, John M. and Hassan Shadlily. *And Indonesian-English Dictionary*. 2nd ed. Ithaca and London: Cornell University Press, 1960.

Jenner, Philip N. *A Dictionary of Middle Khmer*. Bangkok: Amarin Printing Company Ltd., 2011.

Pou Saveros. *Dictionnair vieux-khmer-français-anglais/An Old Khmer-French-English Dictionary/វចនានុក្រមខ្មែរចាស់-បារាំង-អង្លេស*, Paris: មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារស្រាវជ្រាវអារ្យធម៌ខ្មែរ/Centre de Documentation et de Recherche sur la Civilisation Khmère, 1992.

Rhodes, Alexandre de. *Dictionarium Annamiticum Lusitanum et Latinum*. [វចនានុក្រមអណ្ណាម-ព័រទុយហ្គេស៍-ឡាតាំង]. 1651.

Santos, Vito C. & Santos, Luningning E. *New Vicassan's English-Pilipino dictionary*. Manila: Vito C. Santos & Luningning E. Santos, 1995.

Stevens, Alan M. and A. Ed. Schmidgall-Tellings. *A Comprehensive Indonesian-English Dictionary*. 2nd ed. Athens: Ohio University Press, 2010.

<u>គេហទំព័រ</u>

- https://vi.wikipedia.org/wiki/Danh_s%C3%A1ch_C%C3%B4ng_s%E1%BB%A9_Ph%C3%A1p_t%E1%BA%A1i_%C4%90%C3%B4ng_D%C6%B0%C6%A1ng
- https://vamospanish.com/discover/the-spanish-influence-on-filipino-culture-and-language/ #:~:text=Spain's%20colonization%20of%20the%20Philippines,Tagalog%20words%20 originating%20from%20Spanish. (១៨.១២.២៣)
- https://linguistics.byu.edu/classes/Ling450ch/reports/bahasa.htm (១៨.១២.២៣)
- https://en.wikibooks.org/wiki/Dutch_Empire/Language (១៨.១២.២៣)

ឧបសម្ព័ន្ធ

កំណត់សម្គាល់ ៖ យើងរៀបឯកសារតាមលំដាប់ឆ្នាំ។ ធ្វើបែបនេះ យើងគិតថាវាអាចជាការងាយដល់អ្នកស្រាវជ្រាវដើម្បីតាមដានការវិវត្តគំនិតនិងដំណើរការងារទាក់ទងផ្ទាល់ឬប្រយោលលើបញ្ហាអក្ខរវិធីសំណងរបស់ភាសាខ្មែរ។ បន្ទាប់ពីឯកសារ យើងបានភ្ជាប់រូបអនុស្សាវរីយ៍ខ្លះក្នុងដំណើរការងារទាក់ទងភាសាខ្មែរ។

- Finot, Louis. "Notre transcription du Cambodgien." In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient. Tome 2, 1902*. pp. 1-15;
- Cœdès, Georges. "Dictionnaire cambodgien." Tome I, K-M. In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient.* Tome 38, 1938. pp. 314-321;
- Lewitz Saveros. "Note sur la translittération du cambodgien." In: *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient.* Tome 55, 1969. pp. 163-169;
- *Romanization of Khmer (Cambodian) BGN/PCGN 1972*;
- *Geographical Names of the Kingdom- of Cambodia,* Reports by Governments on the Situation in Their Countries and on the Progress Made in the Standardization of Geographical Names since the Seventh Conference, Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, Berlin, 27 August - 5 September 2002;
- Ith Sotha, Chharom Chin, Narith Ro, MLMUPC, *Current Status of the Standardization of Geographical Names in Cambodia;* Regional Training Programme in Toponymy, including Marine Toponymy, 19 to 24 March 2018, Manila, the Philippines;
- ឃឹម វិច្ឆិកា, "ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃភាសាខ្មែរក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨ (ករណី : ការកត់សូរភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរ)", *ព្រឹត្តិបត្រក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ*, លេខ១១, ២០២០, ទំ.១១៦-១៣០។
- សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកទេសនៃគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ ឆ្នាំ២០០៧
- សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកទេសនៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ឆ្នាំ២០១៧

Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient

Notre transcription du Cambodgien

L. Finot

Citer ce document / Cite this document :

Finot L. Notre transcription du Cambodgien. In: Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient. Tome 2, 1902. pp. 1-15;

doi : https://doi.org/10.3406/befeo.1902.1094

https://www.persee.fr/doc/befeo_0336-1519_1902_num_2_1_1094

Fichier pdf généré le 07/02/2019

NOTRE TRANSCRIPTION DU CAMBODGIEN

Par M. L. FINOT

Directeur de l'Ecole Française d'Extrême-Orient

On discute depuis longtemps sur le meilleur mode de noter en lettres latines les mots de la langue cambodgienne, sans qu'on ait réussi jusqu'à présent à tomber d'accord, non seulement sur les détails, mais sur le principe même de cette notation. En abordant de nouveau cette question épineuse, nous n'espérons pas un meilleur succès que nos devanciers; mais, comme il est nécessaire d'adopter un système uniforme pour les travaux de l'Ecole Française, nous avons le devoir de faire connaître celui que nous croyons le meilleur et de donner les raisons de ce choix.

Ajoutons, pour prévenir tout malentendu, qu'il ne s'agit nullement, dans notre pensée, de substituer l'alphabet latin à l'*aksar khmèr* pour la publication de textes cambodgiens, mais simplement d'établir une orthographe rationnelle pour les noms propres, les mots techniques, les citations, les exemples qu'on a l'occasion d'employer dans toute étude relative au Cambodge. Une telle orthographe est le meilleur moyen de prévenir les incertitudes et les méprises; elle a en outre l'avantage de faciliter aux débutants l'acquisition des premiers éléments de la langue.

La langue cambodgienne s'écrit au moyen d'un alphabet indien. Il semble donc tout d'abord assez naturel d'appliquer au cambodgien la transcription *littérale* en usage pour le sanscrit. Cette solution est d'une simplicité très séduisante, et il faut reconnaître qu'elle lève toutes les difficultés, sauf une: la langue parlée et la langue écrite se trouvent ainsi en complète discordance.

Cette discordance résulte principalement de deux faits :

1° Toutes les explosives *sonores* du sanscrit (à l'exception d'une seule, ड ḍa) sont des *sourdes* en khmèr; tandis que, à l'inverse, les deux sourdes, ट ṭa et प pa, sont des sonores ;

2° Les voyelles sanscrites ont pris une prononciation différente, selon qu'elles affectent une consonne sourde ou sonore en sanscrit : ainsi les signes

	ខ	ឃ	ខិ	ឃិ	ខុ	ឃុ
sont en skr.	kha	gha	khĭ	ghĭ	khŭ	ghŭ
et en khmèr	kha	kho	khĕ	khĭ	khŏ	khŭ

Persée creative commons BY:

C'est-à-dire qu'il s'est produit ce singulier chassé-croisé qu'une même articulation consonantique (kh) s'exprime par deux signes différents (ខ, ឃ) et qu'un même signe vocalique (p. ex. ិ) sert à exprimer deux voyelles différentes *(ĕ, ĭ)*, la modification graphique de la consonne servant ainsi à indiquer la modification phonique de la voyelle.

Si donc on appliquait la transcription littérale,

on écrirait * *bhagavatī* et on prononcerait *phokovodei* (1),
» * *purohita* » *bŏrohĕt*,
» * *nagara* » *nokor*,
» * *gajā* » *kochéa*,
» * *rājā* » *réachéa*,
» * *brahma* » *prohm*,
» * *puṇya* » *bŏn*,
» * *dharma* » *thor*,
» * *brai* » *prei*,
» * *babak* » *popok*,
» * *jīṭūn* » *chîdôn*,
» * *bhnam* » *phnom*,
» * *jhö* » *chhö*.

Ceux qui considèrent le langage comme un moyen de communication entre les hommes auront quelque peine à comprendre les mérites d'un système qui semble avoir pour but de créer à l'usage des Européens un idiome artificiel inintelligible pour les indigènes. Sans doute, rien n'empêche de donner aux signes de l'alphabet latin une valeur nouvelle, de décider, par exemple, que *ba*, *da*, *kī* se prononceront *po*, *to*, *kĕi*. De telles conventions sont légitimes, à la double condition d'être nécessaires et d'être assez rares pour ne pas imposer au lecteur de constants efforts d'attention et de mémoire. Ces deux conditions font défaut au système proposé.

Quel en est donc l'avantage ?

Ce n'est assurément pas de donner plus de clarté aux mots *khmèrs*. Car de deux choses l'une : ou bien le lecteur d'un texte khmèr ignore la langue parlée, et alors il n'a aucun motif de préférer une graphie à l'autre ; ou bien il la connaît, et il aura besoin d'une application soutenue pour reconnaître sous leur déguisement « savant » les mots qui lui sont le plus familiers. Le premier lecteur ne trouvera aucune clarté nouvelle à lire *bhnam* au lieu de *phnom* ou *brai* au lieu de *prei* ; mais le second, qui connaît les mots *phnom* et *prei*, ne manquera pas d'éprouver quelque gêne à les voir apparaître sous la forme *bhnam* et *brai*.

---

(1) Dans tous ces préliminaires nous reproduisons approximativement la prononciation, sans tenir compte du système qui sera proposé plus loin. Dès maintenant et dans tout le cours de ce travail, l'astérisque désigne les mots transcrits littéralement, de la même manière que les mots sanscrits.

En fait, ce que les défenseurs de ce système considèrent de préférence, ce ne sont pas les mots *khmèrs*, — bien qu'ils constituent après tout le fond de la langue, — ce sont les mots *indiens*. Le cambodgien, surtout le cambodgien littéraire, est mêlé dans une forte proportion de mots sanscrits ou pâlis, dont l'orthographe est généralement exacte, mais dont la prononciation barbare a de quoi surprendre, parfois même embarrasser un sanscritiste. Or il est, dit-on, un moyen très simple de lui épargner cette surprise et cet embarras : c'est de transcrire les mots, non d'après leur prononciation, qui est vicieuse, mais d'après leur orthographe, qui est correcte.

Observons tout d'abord qu'on peut couper court à toute hésitation en ajoutant, entre parenthèses, à la forme cambodgienne la forme originale, par exemple : *thor (* dharma)*, *bŏn (* puṇya)*. En second lieu, le mode de transcription que nous proposerons plus loin permet de passer sans difficulté d'une forme à l'autre. Il n'y a donc pas lieu, pour épargner un léger effort à quelques sanscritistes, d'en imposer un considérable à tous ceux qui ont à se servir du cambodgien sans connaître le sanscrit.

La transcription littérale n'est pas pratique : mais est-elle scientifique ? On l'a prétendu ; on la désigne même par le nom de « transcription scientifique ». Il est difficile de savoir sur quoi s'appuie cette prétention. Car enfin la transformation des sons à travers l'espace et le temps est, au premier chef, un objet de science ; et on ne voit pas ce qu'il y a de particulièrement scientifique à la dissimuler. Il ne saurait être plus scientifique d'écrire en cambodgien *nagar* pour *nokor* que d'écrire en français *garten* pour *jardin* ou *riding coat* pour *redingote*.

Veut-on dire par là que l'écriture a conservé un état ancien de la langue dépassé par la prononciation ; qu'en calquant la transcription sur cette écriture, nous saisissons l'évolution du langage à un stade plus voisin des origines et par suite plus favorable à l'analyse linguistique ?

Il paraît en effet résulter de la comparaison du khmèr avec les dialectes de la même famille que la *Lautverschiebung* qui a transformé les sonores sanscrites en sourdes et quelques sourdes en sonores n'est pas un fait primitif, mais le résultat d'une évolution postérieure à la fixation du langage par l'écriture.

L'assertion que l'écriture ne représente pas seulement une convention, mais une prononciation ancienne, est donc justifiée, non toutefois sans certaines exceptions.

Ainsi l'*orthographe* de certains mots sanscrits a été altérée, apparemment sous l'influence de la prononciation : or, si cette altération graphique est postérieure à la transformation phonétique dont nous venons de parler, il va de soi que les signes nouveaux ont été employés avec une autre valeur que les anciens. Par exemple les mots skr. *pavit(ra)* et *samay(a)* sont communément écrits បូពិត et សូមៃ, et se prononcent *bôpit* et *sômei* ; écrire *pūbit* et *sūmai*, c'est

produire des mots au moins hypothétiques : car il se peut que la voyelle ូ ait été ajoutée précisément pour noter la prononciation *o* du skr. *a*, et dans ce cas, les mots *pūbit* et *sūmai* n'auraient jamais été en usage.

Les mots ភ្លើង *phlöṅ* (**bhlöṅ*) « feu », et ភ្នំ *phnoṃ* (* *bhnaṃ*) « montagne », sont écrits dans les inscriptions វ្លេង *vleṅ* (= *bleṅ*), វ្នំ *vnaṃ* (= *bnaṃ*). A cette époque, la consonne initiale n'était pas aspirée. Si elle a reçu l'aspiration après être devenue sourde, ou si les deux faits ont été simultanés, la translittération **bhlöṅ*, **bhnaṃ* ne répond à aucune réalité ni moderne, ni ancienne.

Ainsi, en appliquant la transcription dite scientifique, on risque d'introduire dans la science des formes qui non seulement n'existent plus, mais qui même peuvent n'avoir jamais existé.

Elle n'est pas non plus sans inconvénient pour les études de linguistique comparative. Supposons que l'on veuille comparer la phonétique du khmèr avec celle d'un parler congénère, mais sans écriture. Comment noterons-nous cet idiome qui n'existe, lui, qu'à l'état oral? Allons-nous lui appliquer les conventions adoptées pour le khmèr ou reproduire simplement en lettres latines les sons de la voix? Dans le premier cas, il nous faudra noter des sourdes par des sonores, des consonnes identiques par des signes différents, des voyelles différentes par le même signe, sans que ce système bizarre trouve sa justification dans une écriture qui n'existe pas. Dans le second cas, nous aurons deux systèmes de notation, l'un littéral pour le khmèr, l'autre phonétique pour le dialecte; ce n'est sans doute pas le meilleur moyen de faciliter les comparaisons. On peut s'en rendre compte en examinant un travail, d'ailleurs estimable, où ce système a été employé [1]. On y trouve les rapprochements suivants: Bahnar, *kon*; Stieng, *kōn*; Khmer, *kūn*. Si on concluait de là à une différence entre le vocalisme du khmèr et celui des deux autres dialectes, on se tromperait : le mot est *kōn* en khmèr comme en stieng. Un peu plus loin, on lit : *daṅ*, ælter. Camb. « sehen »; *tiṅ*, Khmer, id. Or *daṅ* est simplement la prononciation de *tiṅ* : le mot est le même dans les deux dialectes.

Ces exemples, qu'il serait aisé de multiplier, suffisent à montrer que la translittération n'est guère mieux adaptée aux recherches linguistiques qu'aux nécessités pratiques. L'écriture est un important témoignage historique, dont il faut tenir grand compte, non toutefois au point d'en faire l'unique base de la transcription.

Un autre système s'offre à nous, c'est celui qui consiste à noter simplement les sons, abstraction faite de l'écriture : il est encore moins recommandable que le premier. On ne peut songer à fonder une notation régulière sur un élément aussi instable que la prononciation, qui varie avec les temps et les lieux, avec la

(1) P. W. Schmidt. *Die Sprachen der Sakei und Semang auf Malakka und ihr Verhältniss zu den Mon-Khmer-Sprachen.* La Haye, 1901.

condition de celui qui parle, avec l'ouïe plus ou moins fine de celui qui écoute. On n'aboutirait qu'à la confusion.

On a encore proposé d'employer concurremment les deux systèmes, selon la nature du travail : dans un récit de voyage, on userait de la notation phonétique ; dans un ouvrage d'érudition, de la notation littérale. Il y aurait une orthographe ésotérique à l'usage des savants et une orthographe exotérique pour le vulgaire. Cette combinaison ingénieuse n'aurait d'autre résultat que de compliquer encore une matière qu'il importe de simplifier : elle n'a aucune chance de succès.

Il reste une dernière solution : c'est de choisir une transcription unique, qui satisfasse à la fois aux besoins de la philologie et à ceux de la pratique, en tenant compte à la fois de l'écriture, qui est l'élément fixe du langage, et de la prononciation, qui en est l'élément vivant. Elle suffira aux exigences de la philologie, si les mots romanisés peuvent être retranscrits avec certitude dans l'écriture originale, qui est l'instrument indispensable de toute étude philologique. Elle suffira aux besoins de la pratique, si ces mots romanisés peuvent, moyennant quelques conventions préalables, être prononcés d'une manière intelligible pour une oreille indigène.

Voici le tableau de la transcription que nous proposons. Il comprend : 1° le caractère cambodgien ; 2° la transcription adoptée par nous ; 3° la transcription littérale de ce même caractère, selon le système des indianistes. Nous avons, autant que possible, évité les signes diacritiques. Nous avons cherché à utiliser dans la plus large mesure les ressources de la typographie indo-chinoise, au risque de choquer les habitudes européennes par l'usage de signes inusités ailleurs que dans notre colonie, car il ne s'agit pas de réaliser le meilleur des systèmes possibles, mais le plus convenable au pays où il doit être mis en œuvre [1].

---

[1] L'habitude traditionnelle est de donner la série des voyelles en prenant pour consonne d'appui ក et គ. La fâcheuse ressemblance de ces deux caractères typographiques occasionnant d'incessantes confusions, nous avons cru devoir choisir de préférence leurs aspirées ខ et ឃ.

TABLEAU DE TRANSCRIPTION

CONSONNES

	1	2	3
Gutturales	ក	ka	ka
	ខ	kha	kha
	គ	ko	ga
	ឃ	kho	gha
	ង	ṅo	ṅa
Palatales	ច	ča	ca
	ឆ	čha	cha
	ជ	čo	ja
	ឈ	čho	jha
	ញ	ño	ña
Cérébrales	ដ	da	ṭa
	ឋ	ṭha	ṭha
	ឌ	do	ḍa
	ឍ	ṭho	ḍha
	ណ	ṇa	ṇa

	1	2	3
Dentales	ត	ta	ta
	ថ	tha	tha
	ទ	to	da
	ធ	tho	dha
	ន	no	na
Labiales	ប	ba (pa)	pa
	ផ	pha	pha
	ព	po	ba
	ភ	pho	bha
	ម	mo	ma
Semi-voyelles	យ	yo	ya
	រ	ro	ra
	ល	lo	la
	វ	vo	va

Sifflante...........	ស	sa	sa
Aspiration.........	ហ	ha	ha
Semi-voyelle (ajoutée).	ឡ	la	la

DE L'ALPHABET CAMBODGIEN

VOYELLES

Voyelles affectant des consonnes en A (Sourdes sanscrites)			Voyelles affectant des consonnes en O (Sonores sanscrites)		
1	2	3	1	2	3
ខ	kha	kha	ឃ	kho	gha
ខា	khā	khā	ឃា	khā	ghā
ខិ	khĕ	khi	ឃិ	khi	ghi
ខី	khĕi	khī	ឃី	khi	ghī
ខឹ	(khŭr)	(*)	ឃឹ	(khŭr)	(*)
ខឺ	(khṛ)	(*)	ឃឺ	khư	(*)
ខុ	khŏ	khu	ឃុ	khŭ	ghu
ខូ	khó	khū	ឃូ	khu	ghū
ខួ	khuo	(*)	ឃួ	khùo	(*)
ខើ	khờ	(*)	ឃើ	khơ	(*)
ខៀ	khie	(*)	ឃៀ	khìe	(*)
ខឿ	khươ	(*)	ឃឿ	khướ	(*)
ខេ	khe	khe	ឃេ	khé	ghe
ខែ	khè	(*)	ឃែ	khè	(*)
ខៃ	khai	khai	ឃៃ	khei	ghai
ខោ	khỏ	kho	ឃោ	khô	gho
ខៅ	khau	khau	ឃៅ	khou	ghau

Voyelles affectant des consonnes en A *(Suite)*		
1	2	3
ខំ	khaṃ	khaṃ
ខាំ	khảṃ	khāṃ
ខះ	khaḥ	khaḥ
ខាំង	khảṅ	(*)
ខ់	khă	(*)
ខា់	khả	(*)

Voyelles affectant des consonnes en O *(Suite)*		
ឃំ	khoṃ	ghaṃ
ឃាំ	khāṃ	ghāṃ
ឃះ	kháḥ	ghaḥ
ឃាំង	khāṅ	(*)
ឃ់	khŏ	(*)
ឃា់	khā	(*)

N. B. — La col. 1 donne le caractère khmèr ; 2, notre transcription ; 3, la transcription littérale.
(*) indique que la voyelle manque dans l'alphabet sanscrit.

Observations générales

1. Comme le montre le tableau qui précède, toutes les explosives sonores du sanscrit (à l'exception de ड) ont pour correspondantes en cambodgien des explosives sourdes; on ne peut donc conserver les désignations de *sourdes* et de *sonores*. On les appelle communément *consonnes en A* et *consonnes en O*, parce que celles qui répondent aux sourdes sanscrites ont pour voyelle inhérente A, tandis que celles qui répondent aux sonores ont pour voyelle inhérente O. Mais ce n'est pas seulement la voyelle inhérente qui diffère dans les deux séries, ce sont toutes les autres voyelles; en sorte qu'à chacune des voyelles sanscrites correspondent deux voyelles cambodgiennes, affectant, l'une l'explosive en A (sourde), l'autre l'explosive en O (sonore).

C'est ce qui nous dispense de distinguer par un signe diacritique les consonnes de même articulation, mais de signes différents. Ces consonnes sont :

ក	ka	et	គ	ko
ខ	kha	»	ឃ	kho
ច	ča	»	ជ	čo
ឆ	cha	»	ឈ	cho
ដ	da	»	ឌ	do
ឋ	ṭha	»	ឍ	ṭho
ត	ta	»	ទ	to
ថ	tha	»	ធ	tho
ផ	pha	»	ភ	pho
ឡ	la	»	ល	lo

Ces consonnes, bien que transcrites au moyen d'une même lettre, ne sauraient être confondues, puisqu'elles ne peuvent avoir la même voyelle. Il est clair, par exemple, que dans la syllabe *ti*, le *t* est nécessairement un ទ et non un ត, attendu que si la consonne était un ត, la syllabe serait *tĕ* et non *ti*.

L'hésitation n'est possible que dans deux cas : lorsque la consonne est en

groupe ou lorsqu'elle est finale. On peut alors distinguer la consonne en O au moyen de l'italique ou du romain.

Ex. : ភព *phop*
រជ *râč* (1).

2. Pour faire voir la transcription des voyelles, nous les avons prises à l'état le plus ordinaire, c'est-à-dire affectant une consonne; mais il va de soi que les voyelles initiales se transcriraient de même :

Série A. a à ĕ ĕi ŏ ó . . .
Série O. o ă ĭ i ŭ u . . .

Les anciennes voyelles skr. ṛ, ḷ sont devenues *rŭ* ou *rư*, *lŭ* ou *lư*.

3. Une des principales difficultés qui rendent assez laborieuse une transcription normale du cambodgien est le grand nombre de lettres qui s'écrivent sans se prononcer. On pourrait en distinguer trois catégories :

a) les lettres *muettes*, qui après avoir fait partie intégrante du mot ont cessé d'être prononcées : p. ex. *khmèr* (pron. *khmè*); *mok* (pron. *mo*). Il faut évidemment les transcrire. L'usage apprendra celles qui ne doivent pas êre articulées, comme il apprend qu'en français *r* sonne dans *amer* et est muet dans *aimer*.

b) les lettres *orthographiques*, telles que le *v* qui se met à le suite de *u*, le *y* après *ai* ou *ei*; le *m* après l'anusvâra. Il n'y a pas lieu de les conserver; on écrira donc :

គ្រូវ *kru*; ក្រៃយ *krai*; ក្រំម *kraṃ*.

(Toutefois le *v* doit être conservé dans une syllabe en A : dans ce cas la graphie *ūv* équivaut à *ou*, ou plus exactement à *ơu*).

c) les lettres *étymologiques*, qui ont pour but de donner l'apparence sanscrite ou pâlie aux mots tirés de ces langues. — Ex. បុណ្យ *bŏn* (*puṇya*); ធម៌ *thor* (*dharma*). Le mieux est de bannir ces lettres de l'orthographe ordinaire; si on a quelque raison spéciale de noter leur présence, on peut les mettre entre parenthèses.

---

(1) La nécessité de distinguer une consonne en O groupée ne se présentera probablement jamais. Il suffit, pour éviter toute confusion, de se rappeler les règles suivantes : 1° Un groupe formé de cons. A + cons. O prend la voyelle de la cons. A. — Ex. ខ្មៅ *khmau* (et non *khmou*). 2° Toutefois si la 2e consonne est une des quatre explosives គ ជ ទ ព *ko*, *co*, *to*, *po*, la syllabe est en O. — Ex. ស្គ *sko*; ខ្ជិល *khchil*; ភ្លឹម *phlim*; ស្ពាន *spān*; 3° Les consonnes en A ne prennent jamais la voyelle d'une consonne en O.

Observations particulières

I. — CONSONNES

Gutturales. — La nasale gutturale *ṅ* répond au *ng* du quôc-ngữ.

Palatales. — L'explosive palatale sourde est notée par les sanscritistes *c*. Nous avons adopté č, évidemment préférable au quôc ngữ *ch*, et dont le signe diacritique a pour but d'indiquer que *ča*, *čo*, *ču*, etc., ne se prononcent pas *ka*, *ko*, *ku*, mais ont un son palatal intermédiaire entre *tia* et *kia*, *tio* et *kio*, *tiu* et *kiu*. — La nasale palatale *ñ* = *nh* quôc ngữ.

Cérébrales. — Les cérébrales sont indiquées, comme pour le sanscrit, par un point souscrit, à l'exception de *da* et *do*, qu'il est inutile de marquer d'un signe diacritique, puisqu'il n'y a pas de dentales sonores avec lesquelles elles puissent se confondre.

A proprement parler, il n'y a pas de cérébrales en khmèr : *da* est la sonore de la dentale sourde *ta*; *ṇa* est la consonne en A correspondant à la consonne en O, *no*. Quant aux trois lettres restantes *ṭha*, *ḍo* et *ṭho*, elles sont, pour ainsi dire, hors d'usage.

Labiales. — ប a régulièrement le son *ba*. Il s'assourdit dans le groupe ប្រ *pra*; mais alors la qualité de la voyelle suffit à le différencier de ព. Il est sourd également à la fin des mots.

II. — VOYELLES

1. — VOYELLES EN A

ខ *kha*, ខា *khà*. — ខ, comme toutes les autres consonnes en A, a pour voyelle inhérente un *a* long, dont le timbre se rapproche de *o*. Il est inutile d'indiquer cette nuance par un signe particulier. ខា n'est pas, comme en sanscrit, la longue de ខ, mais une voyelle d'un timbre plus clair, qui se prononce en écartant les coins des lèvres; nous la notons par *à*. Ces deux voyelles *a* et *à* sont longues ; elles deviennent brèves si elles sont affectées du signe de l'abrègement : ខ៉ *khă* ; ខា៉ *khằ*.

ខេ៉ *khĕ*, ខៃ៉ *khĕi* : *e* bref et *ei* bref.

ខុ *khŏ*, ខូ *khó* : *ŏ* est bref et ouvert, *ó* long et fermé.

ខឹ *khŭ* ; ខឺ *khư* (voir plus bas, p. 14).

ខួ *khuo*, pron. *khuo* (*u* a toujours la valeur du français *ou*). La voyelle dominante est *u*.

ខើ *khở*. La typographie indo-chinoise a deux signes spéciaux nommés *o barbu* (*ơ*) et *u barbu* (*ư*) : le premier répond à *ö* allemand, le second à *ü* alle-

mand, *u* français (un peu moins aigu). Nous les avons conservés parce que, outre le motif donné plus haut, ils ont l'avantage de laisser libre pour les accents la partie supérieure de la lettre. *ö* est un *ö* très ouvert, aussi ouvert qu'on peut le prononcer

ខៀ *khie*; *i* est la dominante.

ខឿ *khuo*. (V. ci-dessus.)

ខេ *khe*: *é* fermé (français : « marqué ».)

ខែ *khè*: *è* très ouvert.

ខៃ *khai*: *ai* bref.

ខោ *khò*: *o* long et ouvert.

ខំ *kham*: l'anusvâra se prononce comme *m*; l'*a* est bref, non nasalisé, fr. « rame ».

ខះ *khaḥ*. Le visarga équivaut à un arrêt brusque de la voix; il abrège la voyelle.

ខាំង *khăng*: voyelle nasalisée + nasale gutturale.

ខ៉ *khă*, ខ៉ា *khă*. Abrègement de *kha*, *khà*

2. — VOYELLES EN O

ឃ *kho* ឃា *khā*. *Kho* a un *o* ouvert, mais moins que ខោ *kò*. *Khā* est une transcription un peu insolite, qui a besoin d'être justifiée. Dans l'alphabet sanscrit, ឃា *ghā* est la longue de ឃ *gha*; en khmèr cette voyelle est devenue une diphtongue, qu'on note communément par *éa*, quelquefois par *ée* (p. ex. Siem Réep). Ni l'une ni l'autre de ces graphies n'est satisfaisante : la diphtongue en question se compose d'un son intermédiaire entre *é* et *i*, suivi d'une voyelle indécise qui est plutôt *e* que *a* : on entend plutôt *éé* ou *ié* que *éa* (1). Dans l'impossibilité de noter exactement cette diphtongue, nous croyons devoir, par exception, la transcrire au moyen d'un signe purement conventionnel, qui se trouve dans toutes les imprimeries de l'Indo-Chine. Cet expédient nous épargnera en outre l'inconvénient de transcrire une voyelle simple comme une diphtongue, ce qui est beaucoup moins naturel que le procédé inverse. En effet lorsque ឃា est affecté du signe de l'abrègement sa diphtongue se réduit à une voyelle

---

(1) A quel point le son de cette diphtongue se rapproche de *ié*, on peut s'en convaincre en observant les fautes des mss. Ainsi un ms. du *Mahâpathàn* est rempli de graphies comme វៀ *vie* pour វា *vā* « lui », ទេវៀ *tevie* pour ទេវា *tevā* (deva).

simple *a* : mais si on transcrit la voyelle non abrégée par une diphtongue, on est forcé de conserver ce signe pour transcrire la même voyelle abrégée. C'est ainsi que កាល់, qui se prononce *kal*, est transcrit par M. Aymonier *këăl*, tandis qu'il nous suffit d'ajouter le signe de la brève *kăl*.

Les autres voyelles peuvent être sommairement traitées.

ខឹ *khŭ* (voir plus bas, p. 14).

ខឺ *khu* est une modification de ខិ *khi* : la prononciation de cette voyelle est entre *eu* et *ü*.

ខួ *khŭo*, ខៀ *khîe*, ខឿ *khŭơ* sont analogues aux diphtongues correspondantes de la série A : elles sont seulement plus gutturales.

ខើ *khơ* a le son de *eu* dans « queue ».

ខេ *khé* est un *e* très fermé, fr. « fée ».

ខែ *khê* : *è* ouvert, mais moins que ឯ (fr. « crème »).

ខៃ *khei*, moins ouvert que ឱ *khĕi*.

ខោ *khô*, *o* fermé.

ខៅ *khou*, se prononce avec *o* infléchi, comme *khơu*.

ខាំ *khăm*, ខះ *khăḥ* se prononcent avec un léger adoucissement de la consonne qui n'est pas facile à définir, mais qui est en tous cas très mal rendu par *éa*.

ខ៉ា *khă* se prononce à peu près comme ឱ (voir ci-dessus, sous ខា).

Notre but étant d'instituer une transcription qui pût suffire aux besoins de la linguistique, de la philologie et de la pratique, nous avons cru nécessaire de provoquer les observations et les critiques de ces trois côtés. Nous avons soumis notre travail à la Société de Linguistique, à MM. Barth et Senart, enfin à l'un de nos résidents au Cambodge, M. Fourestier, que sa connaissance approfondie de la langue parlée et son expérience administrative désignaient particulièrement pour donner un jugement motivé sur la valeur pratique du système.

Notre tableau primitif différait sur quelques points du tableau ci-dessus. Pour ménager d'anciennes habitudes, nous avions cru devoir conserver les transcriptions *ch* = ច et *ng* = ង ; en outre les trois lettres entre parenthèses n'y figuraient pas.

Nos confrères de la Société de Linguistique ont paru admettre unanimement le principe de notre transcription ; ils ont été non moins unanimes à exprimer leur répugnance pour les notations *ch* et *ng*.

M. Barth, qui s'était montré jusqu'ici partisan irréductible de la translittération, s'est réconcilié, sous certaines réserves, avec l'opinion soutenue par nous :

« Admettant qu'il faille renoncer à la transcription proprement dite, vos combinaisons me paraisssent irréprochables. Elles n'exigent qu'un minimun de signes diacritiques et, comme je m'en suis assuré par expérience, permettent de remonter à la forme écrite, laborieusement mais sûrement. Pour moi, j'aimerais toujours encore mieux faire le chemin inverse et me dire que *gi*, *gī* se prononcent kï, ki ; et *ki*, *kī*, kĕ, kei. Il est vrai que je vois cela à travers les lunettes du sanscritiste, et que, n'entendant jamais la langue parlée, la langue écrite seule compte pour moi ; que je n'apprécie que fort mal les usages multiples que vous avez à faire là-bas des mots transcrits ; que notamment je ne me rends compte que très imparfaitement, selon toute probabilité, de la nécessité qu'il y aura pour vous d'écrire à peu près phonétiquement les termes indigènes qui feront partie de plus en plus de votre langue courante. De tout cela, je suis très mauvais juge, je vous l'accorde, et je me réconcilierai volontiers avec une décision que vous jugez nécessaire.

« Ne croyez pas pourtant que ce soit uniquement par prédilection de sanscritiste que je tiens à la transcription littérale. J'éprouve à transcrire *thor* et *bŏn* des mots clairement écrits *dharma* et *puṇya* (ou *dharm* et *puṇy*) la même répugnance que j'aurais à transcrire l'anglais *nature* par *nétcheur*. Il est bien entendu que cette transcription littérale est elle-même symbolique ; que nous ne savons pas quelle était la prononciation des caractères indiens à l'époque de l'emprunt, encore moins quelle prononciation ils avaient fini par prendre en route. Mais vous reconnaissez vous-même, malgré cela, que l'écriture est un élément fixe et qu'elle représente par conséquent *grosso modo* une forme archaïque de la langue. Il est vrai que, cette forme archaïque, vous la ressaisissez ; j'aimerais mieux l'avoir tout de suite. Mais je passe là-dessus ; je m'incline devant l'avantage pratique d'écrire d'une façon à peu près phonétique les noms propres, les mots et les phrases indigènes dont vous aurez à faire un usage fréquent, et surtout d'avoir une transcription uniforme pouvant servir aux dialectes. Cette dernière uniformité pourtant, je doute que vous y arriviez. Les Anglais sont bien obligés d'avoir des transcriptions particulières pour leurs dialectes, et les Allemands eux-mêmes, dont l'orthographe est plus rationnelle, sont obligés à des compromis pour la représentation des leurs. Mais il y a un autre point qui m'arrête à ce propos. Comment transcrirez-vous les ouvrages littéraires où il y a souvent des passages pâlis assez étendus ? Egalement d'une façon non-littérale, je suppose, et je n'y vois pas de trop graves difficultés. Mais vous aurez à transcrire des inscriptions. Appliquerez-vous là aussi vos équations ? En ce cas je serais obligé de protester absolument. Pour l'épigraphie du moins, vous aurez à maintenir une transcription différente, la transcription littérale. Si vous m'accordez cela, avec la recommandation de multiplier les formes littérales entre parenthèses, et de distinguer soigneusement entre kï, ki, ke, kè, ké, kê, etc., je vous accorde tout le reste. »

Les réserves de M. Barth sont parfaitement légitimes et nous n'avons rien à y objecter : bien plus, nous croyons que les passages pâlis intercalés dans les textes khmèrs peuvent être transcrits littéralement : ce sont des mots étrangers qui doivent garder leur forme étrangère ; notre transcription ne s'applique qu'aux mots indigènes ou naturalisés.

M. Senart, sans dissimuler son horreur pour les formes monstrueuses que les mots indiens ont prises au Cambodge, accepte également la transcription proposée, mais s'élève énergiquement contre *ch* et *ng*.

M. Fourestier nous apporte l'adhésion précieuse d'un « praticien » familier avec les réalités du langage et des mœurs. Voici les principaux passages de sa réponse :

« Il est nécessaire d'adopter un système définitif de transcription du cambodgien ; M. Aymonier a changé trop souvent d'avis dans ses différents ouvrages pour qu'il soit possible

de s'en tenir à ses consciencieuses études, et il vaut mieux passer sous silence les tentatives que Moura a faites dans ce sens ; en outre les personnes qui ont étudié jusqu'ici le cambodgien se sont peu préoccupées de la transcription, dont elles se servaient seulement au commencement pour fixer à leur manière dans leur mémoire la prononciation des caractères et de leurs modifications : on faciliterait singulièrement ces débuts, en adoptant et en publiant une romanisation rationnelle et précise, qui aurait d'autre part l'avantage d'être unique, et de pouvoir être employée également dans les ouvrages scientifiques. Le but à atteindre étant de simplifier le plus possible cette transcription, en évitant de multiplier les conventions qui la rendraient aussi difficile que le *quôc ngữ* annamite actuel, il m'a paru, en examinant le tableau des transcriptions proposées par M. Finot, que celles-ci remplissaient les conditions nécessaires, les notations conventionnelles étant relativement simples et faciles à retenir.

« La seule observation que j'aurais à présenter concerne la transcription du ៈ *ráḥ mŭkh* que je préférerais voir rendre par l'ឞ préconisé par M. Aymonier que par la lettre *ḥ* — Pour un Cambodgien, dans la langue vulgaire, qu'il y ait à la fin d'un mot un ស ou le ៈ, il y a toujours aspiration, et la seule différence d'intonation consiste en ce que le *ráḥ mŭkh* donne à la voyelle un son plus bref ; les lettrés seuls appuient sur le ស final. Exemple : តែលុះ et តែសៈ. C'est cette similitude que je tiendrais à voir se reproduire dans les caractères latins, et la forme spéciale de l'*s* suffirait à indiquer le *ráḥ mŭkh* à celui qui voudrait transcrire le mot en caractères cambodgiens.

« En second lieu, il m'a paru que les transformations des caractères en A et en O n'étaient pas complètes : dans les *bumbèk aksar* (série en A), après les caractères ខិ, ខី *khĕ, khĕi*, M. Finot passe au caractère ខុ, *khò* ; or, au commencement du siècle, un Samdàch Prá ឞ Sŏkon (je crois) a introduit deux nouvelles modifications ខឹ et ខឺ, qui devaient servir soit à écrire plus correctement certains mots cambodgiens, soit à transcrire plus facilement en caractères cambodgiens des mots étrangers et surtout les mots siamois qui entraient dans la langue courante. Comme prononciation, ces deux caractères sont difficiles à rendre en caractères latins. C'est pour ខឹ et ខឺ le mot français « que », le premier étant plus bref que le second.

« De même dans la série en O, M. Finot n'a inscrit que le caractère ឃឺ, *khư* ; dans cette série, on a introduit aussi le caractère ឃឹ, qui, plus bref, devrait se transcrire *khư̆*, tandis que l'autre ឃឺ, plus long, pourrait s'écrire *khư* (à rapprocher de ឫ, ឬ). Les mêmes modifications existent naturellement pour tous les caractères en A et en O. »

Sur la question du *ráḥ muk* (car il nous semble plus régulier d'écrire *muk* que *mukh*), nous ne pouvons accepter l'amendement de M. Fourestier : ce signe n'est autre que le *visarga* sanscrit, et la transcription *ḥ* a une possession d'état séculaire. D'ailleurs si ស a pris la valeur d'une aspiration, la logique voudrait qu'il fût transcrit par *h* et non inversement, comme le propose M. Fourestier. Enfin si les lettrés prononcent *s*, nous avons bien le droit de nous fonder sur la prononciation des lettrés. Il nous paraît donc inutile d'introduire ici un caractère nouveau dont la nécessité n'est pas démontrée.

Nous avons rétabli dans l'alphabet, en les distinguant par une parenthèse, les trois caractères dont l'absence affligeait M. Fourestier. Il nous reste à expliquer pourquoi nous les avions tout d'abord exclus.

Les signes ៎ ៏ dans les deux séries, soit អ៎ អ៏ ម៎ ម៏ sont de date récente et d'origine siamoise. Nous ignorons l'époque exacte de leur introduction au Cambodge. M. Fourestier croit qu'elle date du commencement du siècle ; nous croirions plus volontiers qu'elle est moins ancienne et que le dernier *Prăḥ Sŏkon* (mort en 1894) n'est pas étranger à cette innovation. Quoi qu'il en soit, un seul de ces signes correspond à un son réel en khmèr : ម៏. Deux peuvent servir à noter des mots empruntés au siamois : ម៎, ម៏. Quant aux deux lettres de la série en A, nous pensons qu'elles ne répondent à rien, ni en khmèr ni en siamois, et qu'elles sont mises là uniquement pour la symétrie.

L'accord paraît donc s'être fait sur le système proposé par nous, sous cette double condition que les textes épigraphiques seront transcrits littéralement et qu'on ajoutera autant que possible à la notation ordinaire des mots indiens leur forme littérale. D'autre part, on pourrait laisser subsister dans les noms géographiques les anciennes graphies *ch* pour *č*, *ng* pour *ṅ*, *nh* pour *ñ*, *éa* pour *ā* : mais il ne faudrait pas aller plus loin et introduire dans la nomenclature des monstres du genre de *Vien-tiane, Kompong-tiame*, etc.

Sous le bénéfice de ces observations, nous appliquerons dorénavant le tableau de transcription donné plus haut, et nous prions nos collaborateurs de s'y conformer.

L. FINOT.

Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient

Dictionnaire cambodgien, t. I, K-M

Georges Cœdès

Citer ce document / Cite this document :

Cœdès Georges. *Dictionnaire cambodgien, t. I, K-M*. In: Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient. Tome 38, 1938. pp. 314-321;

https://www.persee.fr/doc/befeo_0336-1519_1938_num_38_1_4733

Fichier pdf généré le 08/02/2019

built up a vast maritime empire which endured for five centuries and made possible the marvellous flowering of Indian art and culture in Java and Cambodia. »

Cet émule d'Alexandre serait un jeune prince de la dynastie Gaṅga qui, après le milieu du VIIIe siècle, aurait débarqué à Tăkua Pa et traversé la Péninsule en en conquérant les petits états. Ce roi de la Montagne aurait ensuite annexé Sumatra, la plus grande partie de Java, entrepris des raids contre le Champa et finalement conquis le Cambodge où Jayavarman II est représenté comme un « scion of the conqueror's family ». Si certains épisodes de cette épopée guerrière sont effectivement en relation avec l'ascension de la dynastie des Çailendra, ce Roi de la Montagne est une pure création de l'esprit. Attribuer à un personnage unique tous les mouvements politiques qui agitèrent la Péninsule, le Cambodge et l'Archipel dans la seconde moitié du VIIIe siècle est une idée qui ne repose sur aucune donnée historique. Enfin, représenter Jayavarman II comme un descendant des Çailendra qui serait resté leur vassal jusqu'à sa mort (p. 180) est exactement contraire à la vérité : Jayavarman II est le roi qui libéra le Cambodge de la tutelle de Java.

P. 221. La chronologie des monuments khmèrs est sujette à caution. Les Tours des danseurs de corde datées de Yaçovarman sont probablement très postérieures ; le Phimãnàkàs, attribué au même roi, n'est probablement pas antérieur à Rājendravarman ou à Jayavarman V. Quant au Bàphûon que M. W. place avant la fin du Xe siècle, j'ai montré qu'il est plus jeune d'un siècle (*BEFEO.*, XXXI, p. 18).

Au total, considéré comme un livre d'archéologie romancée, l'ouvrage de M. W. est d'une lecture assez attachante et contribuera à attirer l'attention du grand public sur un certain nombre de questions que celui-ci ignore généralement. Mais la science pure n'a pas grand'chose à tirer de ce travail ; elle attend par contre avec intérêt les comptes-rendus scientifiques de ces campagnes de recherches et de fouilles, dont M. W. n'a jusqu'à présent donné que des résumés un peu trop sommaires.

G. Cœdès.

Persée creative commons BY: $ =

(Vacanānukrama khmèr.) *Dictionnaire cambodgien, Tome I. K-M. 9.641 articles. Première édition.* Phnom-Penh, Editions de la Bibliothèque Royale du Cambodge, 1938, in-8°, 8-779 pp.

Je me réserve de donner un compte-rendu détaillé du nouveau dictionnaire cambodgien, lorsque le second volume aura paru et que l'ouvrage sera complet. Je me bornerai à donner aujourd'hui quelques indications sur l'aspect extérieur de ce travail et sur la façon dont il a été composé.

L'ouvrage est entièrement rédigé en cambodgien.

Chaque mot est imprimé en caractères droits. Dans les cas où un doute pourrait se produire au sujet de la prononciation, celle-ci est indiquée entre parenthèses. La catégorie grammaticale est indiquée par une abréviation. L'étymologie est ensuite donnée pour tous les vocables d'origine non cambodgienne. Vient enfin la définition du mot avec l'indication des expressions toutes faites dans lesquelles il entre. L'ordre dans lequel les mots sont énumérés est naturellement celui de l'alphabet cambodgien, qui est celui de l'alphabet sanskrit. Les auteurs du dictionnaire se sont efforcés d'incorporer tous les termes dérivés du sanskrit et du pāli qui sont en usage en cambodgien ; ils

ont même péché plutôt par excès, en ce sens que, de leur propre aveu, ils ont fait figurer des mots qui ne sont pas encore entrés dans l'usage, mais qui, pensent-ils, sont destinés à y entrer.

La préface, non signée, mais qui semble avoir été rédigée par la Commission du Dictionnaire, attribue la conception et la réalisation de ce gros travail de lexicographie, le premier de ce genre qui ait été fait au Cambodge, à une Ordonnance Royale du 10 septembre 1929. Il y a là une déformation, volontaire ou non, de la vérité, que je ne saurais laisser passer sans formuler quelques remarques et rappeler quelques faits.

Cette Ordonnance Royale du 10 septembre 1929, que la préface présente comme étant en quelque sorte la charte de fondation de la Commission du Dictionnaire, a eu simplement pour but de modifier la composition de la Commission chargée de la correction des épreuves du dictionnaire, telle qu'elle avait été fixée par une Ordonnance Royale du 30 novembre 1927. Il résulte de cette constatation que l'origine de ce dictionnaire remonte beaucoup plus haut que 1929, puisque déjà en 1927 on prévoyait son impression et la correction des épreuves d'imprimerie.

En réalité, les débuts du travail remontent à 14 ans plus tôt que ne le laisse supposer cette préface, et celle-ci semble avoir le dessein d'étendre le voile de l'oubli sur tout ce qui a été fait avant l'année 1929, date de la création de l'Institut bouddhique à Phnoṃ Péñ.

Pour faire œuvre d'historien tout à fait impartial, je voudrais pouvoir oublier un instant la part que j'ai prise à l'élaboration de ce dictionnaire, et résumer simplement le dossier conservé à l'Ecole Française. Mais voici que justement la première pièce qui me tombe sous les yeux est une note, rédigée par moi dans les premiers jours du mois de juin 1915 à la demande de plusieurs de mes amis cambodgiens, et adressée à mon Directeur Louis FINOT pour approbation. « Les Cambodgiens instruits, écrivais-je, demandent depuis longtemps qu'une commission se réunisse afin d'établir un dictionnaire cambodgien — conçu sur le plan du Dictionnaire de l'Académie Française — qui fixerait une fois pour toutes l'orthographe de leur langue. » Et j'exposais mes idées sur la composition de cette commission et le programme de ses travaux. Le 16 juin, M. FINOT me répondait : « Votre plan me paraît bien conçu et je n'ai aucune objection à y faire. Quant à l'utilité de cette entreprise, elle ne saurait prêter au moindre doute : le désordre orthographique que l'arbitraire et l'ignorance des scribes a introduit dans la langue cambodgienne est un mal trop certain pour qu'on ne désire pas unanimement y remédier ». Je remis ma note le 27 juin au Résident Supérieur BAUDOIN qui saisit dès le début de juillet le Conseil des Ministres. Deux mois après, Sa Majesté le Roi SISOWATH promulguait l'Ordonnance Royale suivante qui est en quelque sorte l'acte de naissance du Dictionnaire.

Nous

Préa bat Samdach Préa Sisowath Chamchakrapong Hariréach Barminthor Phouvanay Kraykéofa Soulalay Préa Chau Crung Campuchéa Thippedey, Roi du Cambodge,

Vu que la langue cambodgienne ne possède pas encore d'orthographe officielle ;

Considérant qu'il importe, afin de faciliter son étude, de fixer l'orthographe et le sens des mots qui la composent ;

Vu l'entente intervenue entre M. le Résident Supérieur et Nous ;

Sur la proposition du Conseil des Ministres,

Ordonnons :

Art. 1er. — La Commission désignée ci-après est chargée d'élaborer un Dictionnaire officiel de la langue khmère fixant l'orthographe, l'étymologie et le sens des mots qui composent cette langue.

Composition de la Commission :

L'Okhna Châkrey Ponn, Ministre de la Guerre et de l'Instruction Publique, Président.

S. A. R. le Prince Phanuvong ;

S. A. R. le Prince Sutharot ;

Maha Réachéa Thom Suos, bonze dignitaire de la Secte Thommayut, Chef de la pagode de Prèa Youravong Phnômpénh ;

Préa Vannerât Chan, bonze dignitaire de la Secte Mohanikay de la pagode d'Onalom ;

Préa Silasangvâr Hak, bonze dignitaire de la Secte Mohanikay de la pagode d'Onalom ;

L'Oknha Thoméa Nikâr Kong, Ministre du Palais en retraite ;

L'Oknha Piphit Eysor Mey, Ministre de la Guerre en retraite ;

L'Oknha Vibol Réach Meas, Suppléant du Ministre de la Marine ;

L'Oknha Srey Thoméa Thiréach Ouk, Suppléant du Ministre du Palais ;

L'Achar Inn de Battambang.

Art. 2. — La Commission sus-nommée se réunira tous les matins, hormis les jours fériés à la pagode Pra-Kêo à Phnôm-Pénh, dans le pavillon dit « Monti-Pariyati ».

Elle devra obligatoirement consulter Notre Ministre de la Justice l'Oknha Youmréach Chhun ainsi que le Représentant à Phnôm-Pénh de l'Ecole Française d'Extrême-Orient et pourra appeler toute personne compétente à participer à ses travaux.

Fait en Notre Palais royal à Phnôm-Pénh, le 4 septembre 1915.

Sisowath.

Vu pour exécution :
Le Résident Supérieur,
Baudoin.

La Commission ainsi constituée commença ses travaux le 6 octobre 1915, sous la présidence de S. E. Ponn. Les réunions avaient lieu au Vằt Práḥ Kèv, dans l'ancien local de l'Ecole de Pâli qui avait été créée l'année précédente et venait d'être inaugurée par le Gouverneur Général Roume. Ceux des membres de la Commission qui n'avaient été désignés qu'à titre honorifique ou pour des raisons plus diplomatiques que scientifiques, ne tardèrent pas à s'éliminer d'eux-mêmes, et il ne resta pour prendre part aux séances quotidiennes qu'un petit groupe de bons travailleurs. Qu'il me soit permis d'évoquer ici le souvenir de quatre d'entre eux, morts avant d'avoir pu voir l'achèvement d'une œuvre qui leur doit beaucoup.

L'Ởkñà Pīphit Eīsór Mei, ancien Ministre de la Guerre et l'Ởkñà Thommãnïkar Kong, ancien Ministre du Palais, touchaient par leur jeunesse au règne du roi Aṅ Duoṅ. Le premier, solide vieillard ayant encore une belle prestance, était fort loquace, souvent éloquent, toujours intéressant. Le second, d'extérieur moins brillant, mais fort spirituel, s'amusait volontiers à interrompre d'une boutade les tirades de son collègue et à lui couper ses effets. Tous deux apportaient à la Commission leurs souvenirs du Cambodge d'avant les Français et la parfaite connaissance de leur langue.

L'Achar In qui devait bientôt être investi de la dignité d'Ởkñà Sŏttănt Prĕičă, excellent pâlisant, auteur de traités de grammaire et poète réputé, formé à l'Ecole du Siam, mais ardent patriote, faisait bénéficier les travaux de la Commission de sa connaissance très étendue du vocabulaire et de sa prononciation archaïsante de Cambodgien de l'Ouest. C'est à lui que le Dictionnaire doit d'avoir pu rétablir à la finale d'un grand nombre de mots la semi-voyelle *r*, attestée dans les inscriptions anciennes et les emprunts siamois, disparue dans le parler du Cambodge central, mais prononcée encore à Bằttaṃbaṅ.

Enfin, pour tous les termes se rapportant à la religion ou issus du pâli, la Commission ne tarda pas à faire appel à la science et à la compétence d'un nouveau membre, le Vénérable Mahâ Vimaladhamma THONG, premier Directeur de l'Ecole supérieure de Pâli, belle et intelligente figure de bhikṣu, que je m'honore de compter parmi mes maîtres.

Voici quelle était notre méthode de travail. Au début de la séance, le Secrétaire de la Commission, — c'était, si j'ai bonne mémoire, M. HÅK, aujourd'hui professeur à l'Ecole supérieure de Pâli, alors en religion sous le nom de Silasaṃvara, — écrivait au tableau noir sous ma dictée une liste provisoire de mots à étudier pendant la réunion. Cette liste était basée sur le Dictionnaire d'AYMONIER et sur celui du P. GUESDON qui commençait alors à paraître. Elle était aussitôt complétée par la Commission, surtout par l'Achar IN, qui, en sa qualité de poète toujours à l'affût d'une rime ou d'une assonance, possédait une véritable virtuosité lexicographique. La nature grammaticale de chaque mot, son étymologie et ses sens étaient alors fixés, ce qui n'allait pas toujours sans des discussions assez vives : le Président, qui n'était pas le moins passionné dans les controverses grammaticales, était parfois obligé d'avoir recours à un vote par mains levées, auquel en ma qualité d'étranger et de simple conseiller, je m'abstenais par principe de prendre part. A l'issue de chaque séance, les mots étudiés étaient transcrits sur des fiches.

C'est ainsi que nous procédâmes pendant le dernier trimestre de l'année 1915 et toute l'année 1916. Après mon départ au Siam en janvier 1917, je ne pris plus aucune part aux travaux de la Commission qui se terminèrent en 1924, mais je continuai à les suivre de loin grâce aux lettres de mes anciens collègues. Par elles parvinrent jusqu'à moi les plus bruyants échos de la polémique déchaînée par un projet de réforme orthographique, qui avait été élaboré par la Commission au cours de ses premières séances. Bien qu'il ait été finalement rejeté, il faut bien dire deux mots de ce projet puisque l'opposition farouche qu'il suscita devait retarder une publication qui aurait pu avoir lieu huit ans plus tôt.

La réforme consistait essentiellement dans la suppression du signe d'abrégement, nommé *sangkăt* ou *kbies*, dans l'extension de l'emploi du *mai phăt* ou *sangyôk saññà* ័ et dans la création d'un nouveau signe ^ dénommé *aṭṭhačăn* (demi-lune) pour marquer la longueur de la voyelle inhérente à chaque consonne. Au lieu d'écrire កក កក់ កាក កាក់, la Commission proposait d'écrire ក̂ក កក កាក ក័ក. Le principal avantage de cette réforme était qu'elle eût permis d'écrire les mots d'une façon plus conforme à leur étymologie sanskrite ou pâlie et à leur forme ancienne, telle qu'elle est attestée dans l'épigraphie. Suivant l'opinion de M. FINOT, consulté par la Résidence Supérieure, « la nouvelle orthographe réalise un progrès appréciable en simplifiant certaines graphies compliquées et en établissant une plus exacte correspondance entre les mots khmèrs et leurs prototypes sanskrits ou pâlis. Elle est d'autre part très modérée et ne bouleverse en aucune façon les habitudes prises ; sur quelques points même, elle n'est pas à proprement parler une innovation, mais plutôt un retour à une ancienne tradition cambodgienne abandonnée sans raison à une époque récente ».

Ce projet était cependant entaché de deux vices fondamentaux qui devaient, tôt ou tard, amener sa ruine. L'*aṭṭhačăn* était un signe nouveau, dont l'aspect insolite, en forme de « chapeau » ne devait pas tarder à exciter l'ironie. Surtout, la Commission avait commis l'imprudence de ne pas solliciter dès l'abord la sanction de l'autorité compétente,

en l'espèce le Conseil des Ministres et S. M. le Roi, pour les innovations orthographiques qui lui avaient paru désirables. Ces innovations réunirent l'opposition : des conservateurs de principe (ils sont nombreux au Cambodge), de ceux qui, s'estimant qualifiés pour prendre part aux travaux de la Commission, n'avaient pas été désignés pour en faire partie, enfin de toutes les personnes ayant quelque motif d'animosité contre certains membres de la Commission. L'hostilité provoquée par le projet de réforme rejaillit sur le Dictionnaire, et l'on assista une fois de plus au Cambodge au spectacle affligeant d'une entreprise d'intérêt national tenue en échec par des jalousies, des rancunes personnelles, et la volonté d'avoir coûte que coûte raison du contradicteur.

La campagne d'opposition fut suscitée par la publication vers 1920 d'un petit manuel destiné à faciliter aux maîtres d'école l'enseignement élémentaire du cambodgien, et imprimé avec la nouvelle orthographe. Des plaintes furent formulées : le Conseil des Ministres, consulté, se prononça contre la réforme. Mis en présence d'un conflit qui dépassait sa compétence, le Résident Supérieur Baudoin fit appel aux lumières de l'Ecole Française d'Extrême-Orient et soumit en octobre 1921 le litige à L. Finot, qui conseilla sagement d'ajourner la diffusion du manuel incriminé jusqu'à ce qu'une décision intervînt sur la question de l'orthographe, et d'inviter la Commission du Dictionnaire à fournir un exposé détaillé et une justification des innovations préconisées.

Les choses en restèrent là, et la Commission continua lentement ses travaux jusqu'en février 1924, date à laquelle la besogne de mise au net se trouva entièrement terminée. Par deux fois au cours de l'année 1924, S. E. le Ministre de l'Instruction Publique demanda l'imprimatur, proposant même de nommer une nouvelle commission chargée de contrôler le travail de la première. Le Résident Supérieur estima cette procédure inutile et décida de s'en rapporter au Roi, et lui demanda le 21 octobre son avis personnel sur une réforme à laquelle l'Ecole Française s'était montrée favorable. Par lettre du 25 décembre 1924, S. M. le Roi Sisowath daignait donner Sa haute approbation à la nouvelle orthographe et la question paraissant définitivement tranchée, l'impression allait pouvoir commencer.

Mais au Cambodge, les choses ne se font pas si vite, ni si facilement. Le manuscrit fut bien envoyé à l'Imprimerie du Protectorat avec une préface datée de juillet 1925, mais après le tirage de quelques feuilles, le travail dut être arrêté, l'imprimerie se trouvant à court de papier. Les adversaires de la réforme orthographique en profitèrent pour déclencher une nouvelle campagne.

Je n'entreprendrai pas le récit de cette petite guerre qui remplit toute l'année 1926, car je serais obligé de mettre en cause, dans les deux camps, de hautes personnalités pour qui j'ai beaucoup d'amitié et d'estime, et je risquerais de réveiller une querelle aujourd'hui apaisée. Bien que la nouvelle orthographe eût déjà reçu la sanction royale, la Résidence Supérieure porta l'affaire devant le Conseil des Ministres. Le 19 avril 1926, le Conseil rendit un verdict de condamnation et la Résidence Supérieure, après avoir envoyé aux divers services une circulaire interdisant l'emploi de l'orthographe réformée, fit arrêter le 6 mai 1926 l'impression du dictionnaire. C'était au fond, le principal objectif de l'opposition. Mais le bon sens n'avait heureusement pas perdu tous ses droits, et le bon roi Sisowath, revenant sur une décision qu'il n'avait d'ailleurs formulée que dans une lettre personnelle au Résident Supérieur, et « considérant la nécessité de statuer sur les modifications orthographiques proposées par la Commission du Dictionnaire, en tenant compte de l'opposition qu'elles ont rencontrées dans certains milieux », promulgua le 19 juillet 1926 l'Ordonnance Royale que voici.

Nous

Vu l'Ordonnance Royale n° 67 du 4 septembre 1915, portant composition de la Commission chargée d'élaborer un dictionnaire officiel de la langue khmèr;

Vu le préambule rédigé par la Commission du dictionnaire et proposant de modifier sur plusieurs points l'orthographe actuellement en usage;

Vu la délibération du Conseil des Ministres présidée par M. le Résident Supérieur de la République française au Cambodge dans sa 498e séance plénière du 19 avril 1926;

Considérant la nécessité de statuer sur les modifications orthographiques proposées par la Commission du dictionnaire, en tenant compte de l'opposition qu'elles ont rencontrée dans certains milieux;

Vu l'entente intervenue entre M. le Résident Supérieur et Nous;

Sur la proposition du Conseil des Ministres,

Ordonnons :

Art. 1er. — Une Commission composée de :

1° L'Oknha Chakrey PONN, Ministre de l'Instruction Publique, *Président,*

2° Le Préa Moha Vimol Thom THONG, Directeur de l'Ecole Supérieure de Pâli,
3° Le Préa Amra Kérakhét PHUONG (secte Thommayuth),
4° Le Préa Krou Sangsatha NAT, Professeur de l'Ecole Supérieure de Pâli,
5° Le Préa Samu Moha Banha SIM (secte Mohanikay),
6° S. A. R. le Prince SUTHAROT,
7° S. A. R. le Prince WATCHHAYAVONG, Président de la Chambre d'Accusation,
8° L'Oknha Vibol KANN, Suppléant du Ministre de la Marine,
9° L'Oknha Oudom Phéasa UM, Président de la Cour d'Appel,
10° L'Oknha NEOU, Président de la Cour d'Appel en retraite,
} *Membres,*

11° Le Smién de 3e classe MUONG-KHUON, du Ministère du Palais, *Secrétaire,*

est appelée à se prononcer sur l'adoption ou le rejet des modifications orthographiques proposées par la Commission du dictionnaire dans son préambule.

Art. 2. — Cette Commission devra tenir compte des avis formulés à ce sujet par les Conseils des Résidences au cours des délibérations de leur dernière session.

Art. 3. — Elle pourra, en outre, consulter toute personnalité dont elle estimera utile de recueillir les avis.

Art. 4. — Le procès-verbal de chaque séance sera soumis avant la séance suivante à tous les membres de la Commission qui devront le signer après y avoir fait apporter, le cas échéant, d'accord entre eux les corrections et additions qu'ils jugeront utiles.

Art. 5. — Ces procès-verbaux accompagnés d'un rapport résumant les propositions de la Commission seront adressés à Notre Conseil des Ministres qui Nous les soumettra, avec ses observations.

Fait en Notre Royal Palais à Phnôm-Penh, le 19 juillet 1926.

SISOWATH.

Vu et rendu exécutoire
par arrêté n° 1794 du 23 juillet 1926:
Le Résident Supérieur,
BAUDOIN.

La nouvelle Commission consacra deux séances (24 août et 8 septembre 1926) à l'examen de la réforme orthographique et conclut à son sujet, ne retenant du projet primitif que l'emploi du *mai phằt* ˇ dans les mots d'origine sanskrite et pâlie. Entre temps, l'Assemblée consultative indigène s'était également prononcée le 3 septembre contre toute innovation orthographique par 38 voix contre 6. Le Conseil des Ministres décida alors dans sa séance plénière du 14 octobre, que la Commission de révision du dictionnaire se réunirait avec la Commission permanente du Conseil des Ministres sous la présidence du Directeur des Bureaux de la Résidence Supérieure. Cette Commission mixte se réunit deux jours plus tard, le 16 octobre, et condamna à son tour la réforme dont elle ne retint que l'emploi facultatif du *mai phằt*: sa décision fut entérinée en séance plénière du Conseil des Ministres le 28 octobre. Pour procéder au travail matériel de révision du manuscrit et au contrôle de l'impression du dictionnaire, le Conseil des Ministres désigna le 6 janvier 1927 le Vénérable Saṅghasatthà Nàth, professeur à l'Ecole supérieure de Pâli et l'Ŏkñà Sóphãthïrãč Sou, Conseiller à la Cour d'Appel, sous la haute direction du Premier Ministre.

L'arrivée en janvier 1927 d'un nouveau Résident Supérieur, M. Le Fol redonna aux partisans de la réforme une lueur d'espoir vite éteinte. Dans sa séance plénière du 17 juin 1927, le Conseil des Ministres confirma ses décisions précédentes et soumit un peu plus tard à la signature de S. M. le Roi Sisowath Monivong deux Ordonnances Royales. La première, du 29 novembre 1927, donnait « l'entière approbation aux délibérations du Conseil des Ministres, en date des 28 octobre 1926, 6 janvier et 17 juin 1927, et aux propositions de la Commission de révision du Dictionnaire cambodgien figurant au procès-verbal ci-annexé de sa réunion du 16 octobre 1926 relativement à l'orthographe khmère », et stipulant que « l'orthographe ainsi consacrée devra être la seule employée dans les correspondances officielles, enseignée dans tous les établissements scolaires du royaume et admise aux différents examens et concours ».

La seconde Ordonnance Royale, du lendemain 30 novembre, chargeait de la correction des épreuves du dictionnaire le Práḥ Kru Saṅghasatthà Nàth et l'Ŏkñà Sóphãthïrãč Sou.

Pendant les trois années qui suivirent, le travail non pas de correction des épreuves, mais de révision du manuscrit, se poursuivit normalement à la Bibliothèque royale sous la surveillance de ses dévoués Conservateurs, Mlle Suzanne Karpelès, puis M. Desjardins. Lors de mon passage à Phnoṃ Péñ, au mois d'août 1931, je trouvai le manuscrit prêt pour l'impression, et n'eus aucune peine à convaincre M. le Résident Supérieur Lavit de l'intérêt qu'il y aurait à ne pas retarder plus longtemps une publication impatiemment attendue.

Telle est la genèse et telles sont les vicissitudes d'une œuvre qu'il aura fallu un quart de siècle pour mener à bien.

Avec cet ouvrage, les études cambodgiennes acquièrent un nouvel instrument de travail qui, s'il n'est pas parfait, marque cependant une date dans l'histoire de la philologie indochinoise. Il aura besoin d'être complété par un dépouillement de la littérature et enrichi par des citations tirées des ouvrages classiques: ce sera la tâche de la nouvelle génération formée sous la direction des maîtres de l'Ecole supérieure de Pâli.

Mais avant tout, le Dictionnaire cambodgien officiel est une œuvre véritablement nationale, dans son élaboration comme dans ses résultats qu'on en peut attendre. Il a été entièrement compilé et rédigé par des lettrés cambodgiens dont plusieurs n'avaient aucune teinture de la science occidentale et ne savaient pas un mot de français. L'Ecole

Française d'Extrême-Orient s'est contentée d'en lancer l'idée et à suivre attentivement la marche des travaux à leurs débuts, sans jamais chercher à imposer ses vues ; vers la fin, la Bibliothèque royale s'est bornée à surveiller la besogne de révision et de copie.

G. CŒDÈS.

Musée Blanchard de la Brosse. Catalogue général des collections, par Louis MALLERET. Tome I, *Arts de la famille indienne*. I.D.E.O., Hanoi, 1937. 8°, 190 pp., XXXI pl.

Une première série de catalogues des collections indochinoises a été entreprise par M. PARMENTIER, voici longtemps déjà : c'est ainsi que nous avons eu le catalogue du Musée que possédait l'Ecole à Phnoṃ Pèñ et celui du Musée de Tourane (1). Mais l'augmentation considérable des collections et, quoique plus inégal, le progrès des études exigeaient de nouveaux guides donnant, outre la description et l'interprétation des objets, la totalité des renseignements disponibles dans chaque spécialité ; le catalogue devait désormais tenir en partie du *Manuel d'Archéologie*. Un essai dans ce sens, consacré récemment à la *Collection tibétaine* du Musée Louis Finot et dû à Mme Cl. PASCALIS (2), a constitué une intéressante réussite. Un deuxième essai vient d'être réalisé par M. MALLERET et mérite d'être analysé en détail.

M. MALLERET a surtout utilisé, pour l'élaboration de son travail, les procédés déjà mis en œuvre dans le *Catalogue des collections indochinoises* du Musée Guimet, paru en 1934, et je le remercie sincèrement de ce qu'il en dit en passant. Une introduction et un historique du Musée précèdent le corps même de l'ouvrage. Celui-ci est divisé en sections, précédées chacune d'un exposé archéologique concernant une des parties de l'art khmèr ou l'art čam. Chaque pièce est ensuite décrite et interprétée d'une façon complète avec accompagnement des indications matérielles utiles (provenance, dimensions, fonds primitif, etc.). M. MALLERET a même dû assumer un travail presque démesuré de chartiste pour déterminer toutes les vicissitudes subies par chaque objet transporté de local en local. Enfin, un numéro de renvoi, distinct du numéro d'inventaire et placé en tête de rubrique, se trouve reporté sur l'étiquette de la pièce elle-même et permet des correspondances faciles.

Les notices sont classées par ordre chronologique à l'intérieur de chaque section, ce qui est à mon sens préférable au classement par ordre de visite, vraiment trop empirique et trop précaire, puisque le moindre déplacement des pièces suffit à le fausser. Pour rédiger une telle quantité de notices avec exactitude et précision, M. MALLERET a utilisé une bonne part de la documentation actuellement disponible dans un domaine — celui de l'archéologie khmère et čame — qui ne passe pas pour facile. Il a cité des références éparses dans de nombreux articles, soumis eux-mêmes à une mise au point perpétuelle suivant les fluctuations des études. Aussi ne doit-on pas lui faire grand grief si ses exposés sont parfois caractérisés par un excès d'orthodoxie, un respect peut-être trop grand

(1) *Catalogue du Musée de Phnoṃ Pèñ*, BE., XII, 1912, III. — *Catalogue du Musée čam de Tourane*, BE., XIX, 1919, III.

(2) *Musée Louis Finot. La collection tibétaine*, par Claude PASCALIS, Hanoi, 1935.

Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient

XI. Note sur la translittération du cambodgien

Saveros Lewitz

Citer ce document / Cite this document :

Lewitz Saveros. XI. Note sur la translittération du cambodgien. In: Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-Orient. Tome 55, 1969. pp. 163-169;

doi : https://doi.org/10.3406/befeo.1969.4861

https://www.persee.fr/doc/befeo_0336-1519_1969_num_55_1_4861

Fichier pdf généré le 08/02/2019

NOTE
SUR LA TRANSLITTÉRATION DU CAMBODGIEN

PAR

SAVEROS LEWITZ

Persée creative commons BY:

Notre but, dans les pages qui vont suivre, n'est pas de discuter du principe de la translittération du cambodgien ou d'une autre langue qui n'utilise pas l'alphabet latin. Connu des chercheurs qui, de loin ou de près, s'intéressent aux textes écrits, ce principe est apparemment accepté par tous. Par conséquent, il nous semble inutile de nous étendre sur les raisons qui ont déterminé l'usage de la translittération. Si nous reprenons ce problème dans le cadre du khmer moderne, c'est pour faire une mise au point détaillée et nette.

Translittérer le cambodgien consiste à reproduire au moyen des caractères romains les signes graphiques utilisés par cette langue. Or, on sait que le cambodgien doit son système graphique à l'Inde. C'est pour cela que les premiers khmérisants se sont servis de la translittération du sanskrit pour reproduire les textes en vieux-khmer. Tout se passa très bien, car le vieux-khmer se contentait d'un système de signes équivalant au système sanskrit. Ainsi, aucune difficulté ne s'est produite lors des éditions successives des textes des inscriptions s'échelonnant du VIIe au XIVe siècle (cf. Finot, Cœdès).

Mais les écrits cambodgiens ont changé de visage aux alentours du XVe siècle, car on voit apparaître sporadiquement et timidement des signes nouveaux[1]. Certes, il ne s'agit pas de création de lettres nouvelles, mais plutôt de signes dits « diacritiques ». Il est évident que les lapicides n'obéissaient pas à des raisons esthétiques dans ce surcroît de gravure. Ils sentaient nettement que les signes graphiques dont ils disposaient ne pouvaient plus suffire à noter les unités phoniques du moment. Cela

(1) Cf. G. Cœdès, *IC* VII, K. 144 (p. 34) et K. 177 (p. 37) ; *Sīlācārik Nagarvatt* (Inscriptions modernes d'Angkor), Phnom-Penh, Institut bouddhique, 1958.

revient à dire que le système phonétique du cambodgien avait connu un enrichissement considérable avant même le xve siècle. Si on ne relève pas de nouveautés graphiques dans les textes antérieurs à cette époque, c'est pour la simple raison que l'écriture est en général en retard sur la phonétique. Nous ne saurions assez mettre l'accent sur le développement phonétique et lexical du khmer moyen. Nous nous contenterons pour le moment d'en signaler quelques facteurs marquants :

1. L'assourdissement des occlusives sonores, en appauvrissant le système consonantique cambodgien, a provoqué par contrecoup un élargissement énorme des réalisations vocaliques ;

2. Le contact étroit, sinon permanent, du groupe ethnique khmer avec d'autres groupes a apporté inévitablement à la langue cambodgienne non seulement des lexèmes mais encore des phonèmes nouveaux. Tel est le cas du siamois avec ses diphtongues [uᵃ], [iᵃ], [ɯᵃ] qui ont engendré en cambodgien respectivement [uə], [iə], [ɯə], notés *uo*, *īe* et *īoe* ; ou bien celui du français avec la fricative sourde [f], notée en cambodgien *hv*, la sifflante sonore et les chuintantes qui se notent toutes en cambodgien au moyen d'un signe unique *sh*, etc. La réalisation orale de ces nouveaux éléments ne s'est pas faite d'une manière correcte et homogène par tous les usagers ; elle variait et varie selon les degrés d'instruction et de culture de chacun d'eux. Mais, dans tous les cas, ces éléments devaient être notés graphiquement.

Ceci nous permet de comprendre le problème qui se posait aux copistes des Temps modernes. Pour noter les nouveautés phoniques, ils avaient recours à deux procédés :

— combiner les signes existants, surtout les signes des voyelles, en de nouveaux ensembles ;

— inventer des signes diacritiques.

L'on doit souligner le fait que l'usage des signes diacritiques qui n'était que sporadique au départ — nous dirons même occasionnel — s'est considérablement développé jusqu'à l'heure actuelle, pour constituer à la fin un véritable système. Aussi voit-on clairement que la translittération usitée pour le vieux-khmer s'avérait insuffisante pour la langue moderne. Notre maître F. Martini a le premier songé à faire un code de signes pour la translittération du khmer moderne, en partant du code déjà usité pour le vieux-khmer[1]. Or l'efficacité d'un code se vérifie par l'usage dont on fait de lui. Dans le cas qui nous préoccupe, nous avons constaté que le nouveau tableau des signes était encore incomplet, donc insuffisant pour reproduire le vocabulaire khmer moderne. La notation des consonnes ne pose pas de problème, cela va sans dire, puisque le khmer moderne a un système consonantique plus pauvre que celui du vieux-khmer. Il en va tout autrement de la notation des voyelles. Le développement énorme du système vocalique du khmer s'est manifesté par de nombreuses oppositions de timbre, de qualité et de quantité des voyelles.

---

(1) F. Martini, *Aperçu phonologique du cambodgien*, dans *BSLP*, XLII, 1, 1942-1945, p. 112-131.

Et c'est ici que la nécessité se fit pressante de consacrer dans l'usage les nouveaux ensembles de signes et de codifier les signes diacritiques. En particulier, ces derniers qui, dans la graphie, apparaissent comme de simples exposants, servent tous sans exception à noter les variations phoniques au niveau de la syllabe.

Notre tâche consiste donc à reprendre tous les systèmes de translittération existants, afin de dresser un tableau complet de signes servant à translittérer le khmer moderne. Nous insistons sur le fait que chaque tableau nouveau, loin d'exclure l'ancien, s'appuie au contraire sur lui comme point de départ et ne fait que le compléter. D'où trois étapes :

1. Translittération indianiste usitée par l'épigraphie pour le vieux-khmer (cf. Finot, Cœdès) ;

2. Translittération du khmer moderne entreprise par F. Martini et appuyée sur la première ;

3. Dans le but déjà exposé plus haut, nous allons compléter les précédents tableaux. Nous espérons ainsi offrir aux khmérisants le moyen de translittérer tous les signes graphiques du khmer moderne, tout en respectant la filiation qui relie ce dernier au khmer moyen et au vieux-khmer.

TABLEAU

1º *Les consonnes :*

ក *k*	ខ *kh*	គ *g*	ឃ *gh*	ង *ṅ*
ច *c*	ឆ *ch*	ជ *j*	ឈ *jh*	ញ *ñ*
ដ *ṭ*	ឋ , ឋ *ṭh*	ឌ *ḍ*	ឍ *ḍh*	ណ *ṇ*
ត *t*	ថ *th*	ទ *d*	ធ *dh*	ន *n*
ប *p*	ផ *ph*	ព *b*	ភ *bh*	ម *m*

យ *y*	រ *r*	ល *l*	វ *v*	ស *s*	ហ *h*	ឡ *ḷ*	អ *a*

ហ្វ
hv (note l'initiale de certains mots hérités du vieux-khmer et la fricative sourde [f]).

ហ្ន ហ្ម ហ្ល
hn, *hm*, *hl* (notent les initiales de certains mots empruntés au siamois)

ស្ហ
sh (note l'une des fricatives suivantes : [z], [ʃ], [ʒ]) ;

2° *Les voyelles :*

Signes dépendant des consonnes	*Signes indépendants pouvant être usités à l'initiale*	*Translittération*
Voyelle inhérente	-	*a*
-ា		*ā*
-ិ	ឥ	*i*
-ី	ឦ , ឦ	*ī*
-ឹ		*ị*
-ឺ		*ị̄*
-ុ	ឧ	*u*
-ូ	ឩ	*ū*
-ួ		*uo*[1]
េ-ើ		*oe*
េ-ឿ		*īoe*[2]
េ-ៀ		*īe*
េ-	ឯ	*e*
ែ-		*ae*
ៃ-	ឰ	*ai*
េ-ា		*o*
េ-ៅ		*au*
-ំ		*ṃ*
-ះ		*ḥ*

(1) Au signe *w* utilisé par F. Martini, nous préférons *uo* qui fait davantage allusion à la diphtongue et au caractère combiné des signes graphiques qui servent à la noter. Cf. également : Au Chhieng *Catalogue du fonds khmer*, Bibliothèque Nationale, 1953.

(2) Cette diphtongue et la suivante étaient notées par F. Martini respectivement *yoe* et *ye* et par Au Chhieng *ioe* et *ie*. Pour des raisons purement pratiques, nous préférons renoncer à l'emploi de *y* qui risquerait de se confondre avec la consonne translittérée *ya*. En optant plutôt pour le signe *i* employé par M. Au Chhieng, nous avons pensé qu'il serait en outre pertinent de marquer la quantité de ces diphtongues, d'où *īoe* et *īe*.

Signes dépendant des consonnes	*Signes indépendants pouvant être usités à l'initiale*	*Translittération*
	ឫ	ṛ
	ឬ	ṝ
	ឭ	ḷ
	ឮ	ḹ

3° *Les signes diacritiques :*

◌៉ — ◌៉ Sert à faire passer une consonne de la série ɔ à la série ϰ. Ex. : ម, *ma* [mɔ], et ម៉, *m̋a* [mϰ]. Affecté à ប, *pa* [bϰ], il donne l'occlusive labiale sourde correspondante ប៉ *p̋a*[pϰ].

◌៊ — ◌̂ Sert à faire l'inverse, c'est-à-dire à faire passer les consonnes de la série ϰ à la série ɔ. Ex. : ស, *sa* [sϰ] et ស៊ *ŝa* [sɔ].

◌័ — ◌̆ Deux emplois :

1. Dans certains mots khmers, modifie le timbre de ɔ en une diphtongue [ɔə]. Ex. : ជ័រ, *jăr* [cɔə] « la résine » ; ញ័រ, *ñăr* [ɲɔə] « trembler ».

2. Note un [a] médian dans certains mots d'emprunt. Ex. : អាល័យ, *ālăy* [a : lay] « penser à une personne, un objet chers ».

-: — -: Dans les mots d'emprunt au sanskrit ou au pâli, note la prononciation d'un [a] bref final, suivi d'une légère occlusion glottale. Ex. : ស្រះ, *sra:* [sraʔ] « la voyelle », ធុរៈ *dhura:* [thuraʔ] « la charge, la fonction ».

◌់ — -' Placé après une consonne finale, ce signe abrège la voyelle inhérente ou la voyelle *ā* dans une syllabe fermée.

◌៌ — -r- Ce signe correspond au *repha* sanskrit, car il note un *r* médian, comme dans les mots *varṇa* ou *dharma* qui sont devenus en cambodgien *barṇ* [pɔ:] et *dharm* [thɔ:].

៍	(-) Sert à annuler la prononciation des consonnes finales, quand il y en a plus d'une. Ex. : ប្រយោជន៍, *prayoj(n)* [prɒyaoc] « utilité, profit » ; សាសន៍, *sās(n)* [sa:h] « la religion ».
+	± S'emploie pour marquer des interjections monosyllabiques. Ex. : ហ៎, *hă* « tenez ! ».
៏	⩒ Marque deux particules grammaticales : ក៏, *kă* et ដ៏ *ţă*.
-ៗ	-2 Note la réduplication d'un terme simple ou composé, procédé grammatical usité pour marquer un pluriel ou pour exprimer une nuance intensive. Ex. : ស្រីៗ, *srī2* [srey-srey] « les femmes » ; ធ្វើ ឆាប់ៗ *dhvoe chāp'2* [thvɘ chap-chap] « agir très rapidement ».
-។	- | Signe de ponctuation, marquant la fin d'un énoncé.
។ល។	|l| Vestige du *peyyala* des textes pâli, il signifie maintenant « etc. ».

Deux exemples de textes translittérés

1° Sabbhamast 1565 sak mamae nāksatr prambil rocc bhadrapan[1] bār sukh īs juṃnuṃ kraṃkārry săghṅ phoṅ cren mok jaṃnuṃ meh māh nū kūṇ mūy nū ā ratr naeḥ toy braḥ budtīkā anak braḥ dharmmamikhittī mhā săgharāj pubitr braḥ aṅg oy rrūc jā braiy sralāḥ īt kaṃmtīṅ ley r-eṅ2 mok luḥ īs braḥ jaṃn noḥ mān juṃnuṃ kaṃmrataeṅ săghṅ khraṃkāryy grahāvās phoṅ syiṅ mān citr piti somanas bromm tūc pantām braḥ aṅg hoṅ mey māh nū kūnniṅ ā ratr neḥ oy rruoc jā braiy sralāḥ īt kuṃmtiṅ ley

(*IMA* n° 24, l. 1-10).

2° M̋ae eṅ I̥ ţūcnoḥ hoey kă paṅgāp' oy yak praṇāk 1 aṅkar muoy grāp' nịṅ aṃpoḥ muoy sarsai | Gāt' yak aṃpoḥ caṅ daṅ praṇāk muoy lai oy lmam tae vatthu noḥ nau smoe traṅ' poe prasin ṇā ge cāp' aṃpoḥ noḥ yuor ḷoeṅ | Luḥ lai pān sruol hoey doep m̋ae eṅ yak grāp' aṅkar mak ţāk' pandaṃ loe kpāl praṇāk ţael kān' pantoṅ loe khluon ḁnak jhī̥ | Knuṅ grā noḥ ge mān uj dīen dhūp pid nịṅ māt' bān muoy | M̋ae eṅ kă

(1) A corriger en *bhadrapad*.

niyāy uddis ḷoeṅ thā : « O anak mepā rūp ṇā muoy hoey ṭael mān secktī ktau krahāy khiṅ saṃpā hoey cūl mak dhvoe rūp anak neḥ nāṅ neḥ oy jhḷ noḥ sūm mettā prāp' jhmoḥ mak ṭoempī oy nāṅ p-ūn ge rīep saen bren jūn » | Thā hoey ṁae eṅ kǎ aṅguy niṅ thkal' bhnaek sralīeṅ khaṃ sraṅīev moel praṇāk | Doep gāt' suor « anak tā ṭaṃpaṅ ṭaek hǟs? anak tā kpāl kraham ? »

(Extrait du roman *Phkā srabon* « Fleur fanée », par Nou Hach, Phnom-Penh, 1960, p. 120-121).

Checked for validity and accuracy – October 2017

ROMANIZATION OF KHMER (CAMBODIAN)

BGN/PCGN 1972 Agreement

This system is based on the modified 1959 Service Géographique Khmère (SGK) system. There are a small number of distinctions between the systems, which are listed at the end of this system.

While most Cambodian toponyms consist of Khmer lexical items, word division is not generally indicated, and Khmer diacritical marks are often omitted. Reference sources should be consulted in cases of uncertainty.

CONSONANT CHARACTERS
and SUBSCRIPT CONSONANT FORMS

When a Khmer graphic cluster contains two consecutive consonants, the second is generally written below the base character in a special subscript form, sometimes called a “foot”. Most base consonant characters have a corresponding subscript form. The list below shows the consonant characters and, in the right-hand columns, the form of each consonant when it appears as a “foot”.

	Consonant Characters		Consonant “Feet”		Romanization
	â series	ô series	â series	ô series	
1	ក	គ	◌្ក	◌្គ	k
2	ខ	ឃ	◌្ខ	◌្ឃ	kh
3		ង		◌្ង	ng
4	ច	ជ	◌្ច	◌្ជ	ch
5	ឆ	ឈ	◌្ឆ	◌្ឈ	chh
6		ញ		◌្ញ	nh
7	ដ	ឌ	◌្ដ	◌្ឌ	d
8	ឋ	ឍ	◌្ឋ	◌្ឍ	th
9	ថ	ធ	◌្ថ	◌្ធ	th
10	ណ	ន	◌្ណ	◌្ន	n
11	ត	ទ	◌្ត	◌្ទ	t

	Consonant Characters		Consonant “Feet”		Romanization
	â series	ô series	â series	ô series	
12	ប		◌្ប		b, p[3]
13		ព		◌្ព	p
14	ផ	ភ	◌្ផ	◌្ភ	ph
15		ម		◌្ម	m
16		យ		◌្យ	y
17		រ		◌្រ	r
18	ឡ	ល		◌្ល	l
19		វ		◌្វ	v
20	ស		◌្ស		s
21	ហ		◌្ហ		h
22	អ		◌្អ		’[4]

There is no subscript form for the character ឡ, which is romanized **l**. The subscript forms ◌្ត and ◌្ថ usually represent the characters ដ *(d)* and ឍ *(th)*, respectively, rather than ត *(t)* and ឋ *(th)*: ក្ដី → **kdei**, កន្ធាយ → **kânthéay**, but កន្ត្រប់ → **kântráb**.

[This last example employs 2 subscript characters on a single base consonant character. In such cases, the base consonant character is romanized first, followed by the character below the base, and then the character to the side.] Consultation of a reference source may sometimes be necessary to establish which consonant character is represented by the subscript form.

The subscript form usually determines the series of the vocalic nucleus that follows: e.g. ខ្ពង់ → **khpông** and ល្អ → **l’â**. The base consonant character determines the vocalic series only if the subscript form is a “weak” consonant (either a nasal consonant character (ង, ញ, ណ, ន, ម → **ng**, **nh**, **n**, **n**, **m**) or one of the following consonant characters យ, រ, ល, វ → **y**, **r**, **l**, **v**), and the base consonant character is not one of these ‘weak’ consonants: e.g. ថ្ម → **thmâ**.

VOWEL CHARACTERS

The Roman-script vowel letters in the â series columns follow a romanized syllable-initial consonant letter or consonant letter plus subscript form (represented by ◌) of that series: ក → **kâ**, ក្រា → **kra**. The Roman-script vowel letters in the ô series columns follow a romanized syllable-initial ◌ of that series: គ → **kô**, គ្រា → **kréa**. Some vowel characters are not differentiated as to series and may, therefore, follow a romanized syllable-initial ◌ of either series: កែ → **kê**, គែ → **kê**, គ្រែ → **krê**. A Khmer ◌ in syllable-final position, not accompanied by a vowel character or by ◌៍, should generally be romanized without a vowel letter following: កក → **kâk**, អង្គ → **’ângk**.

	Independent Characters		Dependent Characters					
			Normal			Shortened		
				â series	ô series		â series	ô series
1			◌	â	ô	◌◌់	á	ó
2			◌ា	a	éa	◌ា◌់ ◌៉◌	ă[5]	eă, oă[5]
3	ឥ	ĕ	◌ិ	ĕ	ĭ			
4	ឦ	ei	◌ី	ei	i			
5			◌ឹ	œ̆	œ̆			
6			◌ឺ	œ	œ			
7	ឧ	ŏ, ŭ[9]	◌ុ	ŏ	ŭ			
8			◌ូ	o	u			
9			◌ួ	uŏ	uŏ			
10			◌ើ	aeu	eu			
11			◌ឿ	œă	œă			
12			◌ៀ	iĕ	iĕ			
13			េ◌	é	é			
14	ឯ	ê	ែ◌	ê	ê			
15	ឰ	ai	ៃ◌	ai	ey			

	Independent Characters		Dependent Characters					
			Normal			Shortened		
				â series	ô series		â series	ô series
16	ឱ (ឲ)	aô	◌ោ	aô	oŭ			
17	ឳ	au	◌ៅ	au	ŏu			
18	ឪ	âu						
19	ឫ	rœ̆						
20	ឬ	rœ						
21	ឭ	lœ̆						
22	ឮ	lœ						

VOWEL CHARACTERS WITH ANUSVARA OR VISARGA

		â series	ô series			â series	ô series
1	◌ុំ	om	ŭm	5	◌ុះ	ŏh	ŭh
2	◌ំ	âm	um	6	◌េះ	éh	éh
3	◌ាំ	ăm	ŏâm	7	◌ោះ	aôh	ŏăh
4	◌ះ	ăh	eăh	8	◌ាំង	ăng	eăng

DIACRITICAL MARKS

1	◌៉[2,3]	4	◌៍[6]
2	◌៊[2,3]	5	◌៎[7]
3	◌់[5]	6	◌័[8]

NUMERALS

០	១	២	៣	៤	៥	៦	៧	៨	៩
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

NOTES

1 The symbol ◌ represents any Khmer consonant character or consonant character plus “foot”. The symbol → means “is romanized”.

2 The Khmer diacritical mark ◌៊ written above ◌ of the **â** series, except ប (b,p) and បា (ba), changes it to the ô series: ហ៊ាង → **héang** (see also Note 3). The diacritical mark ◌៉ written above ◌ of the **ô** series changes it to the **â** series ញ៉ង → **nhâng**. (These marks are frequently omitted in Khmer writing, particularly in words of Indic provenance.)

3 The combination ប plus ា is written បា → **ba**. The latter character is a graphic device designed to prevent confusion with ហា → **hâ**. The characters ប and បា with the diacritical mark ◌៉ are romanized as **p** in the **â** series, rather than as **b** in the **ô** series: ប៉ង → **pâng**. The characters ប and បា when accompanied by a subscript form are also romanized as **p** in the **â** series, although the Khmer diacritical mark is generally omitted: ប្លែង → **plêng**, ប្អ → **p’â**, ប្រាប់ → **prăb**.

4 The **â** series consonant character អ is romanized by means of an apostrophe (’): ក្អែក → **k’êk**, ចង្អៀត → **châng’iĕt**, រអិល → **rô’ĕl**, អ្វី → **’vei**. In word-initial position before a vowel letter, however, the apostrophe is optional: អាង → **’ang** or **ang**.

5 The diacritical mark ◌់ appears only in two combinations: ◌◌់ (example: បត់ → **bát**) and ◌ា◌់. The diacritical mark ◌័ appears only in the combination ◌័◌. In the **â** series, both ◌ា◌់ and ◌័◌ are romanized **ă**: ចាក់ → **chăk**, ច័ក → **chăk**. In the **ô** series, both are romanized **eă** when followed by **k**, **ng**, or **h**; otherwise they are romanized **oă**: រពាក់ → **rôpeăk**, មាត់ → **moăt**, វ័ង្ក → **veăngk**, ភ័ព្វ → **phoăpv**.

6 The combination ◌៌ is romanized **r**C, where C represents any romanized Khmer consonant character: ធម៌ → **thôrm**.

7 The diacritical mark ◌៏ in syllable-initial position should not be romanized: ស៏ → **sâ**, ស៏សស → **sâsâs**. In syllable-final position ◌៏ indicates that the consonant is vowelled, i.e., followed by **â** in the **â** series or by **ô** in the **ô** series: តំណ៏ → **tâmnâ**, ពម៏ → **pômô**.

8 The diacritical mark ◌៍, which appears above characters that are not pronounced, should not be romanized: បុណ្យ៍ → **bŏny**, ពោធិ៍ → **poŭth**ĭ, ភូមិ៍ → **phumĭ**.

9 The independent character ឧ is romanized **ŏ** or **ŭ**. Consult a reference source in case of uncertainty.

10 An inventory of letter-diacritic combinations, with their Unicode encoding, in addition to the unmodified letters of the basic Roman script is:

â (U+00E2); Â (U+00C2)	ă (U+0103); Ă (U+0102)	á (U+00E1); Á (U+00C1)
ê (U+00EA); Ê (U+00CA)	ĕ (U+0115); Ĕ (U+0114)	é (U+00E9); É (U+00C9)
ĭ (U+012D); Ĭ (U+012C)	ô (U+00F4); Ô (U+00D4)	ó (U+00F3); Ó (U+00D3)
ŏ (U+014F); Ŏ (U+014E)	œ (U+0153); Œ (U+0152)	œ̆ (U+0153+0306); Œ̆ (U+0152+0306)
ŭ (U+016D); Ŭ (U+016C)		

11 The Romanization columns show only lowercase forms but, when romanizing, uppercase and lowercase Roman letters as appropriate should be used.

The BGN/PCGN system differs from that of the 1959 Service Géographique Khmère (SGK) system in the following respects. In the BGN/PCGN system:

1. The characters ឫ, ឬ, ឭ, ឮ are romanized rœ̆, rœ, lœ̆, lœ, respectively.
2. The graphic cluster ហ្វ is romanized **hv**.
3. The "foot" ◌្ត is romanized d or t.
4. The graphic combinations ◌ា់ and ◌៉◌ are romanized eă when followed by k, ng, or h; otherwise, they are romanized oă.
5. The independent character ឧ is romanized ŏ or ŭ.
6. Diacritical marks and numerals have been added.
7. Notes, which are essential to the application of the system, have been provided.

29 August 2002

Original: English

Eighth United Nations Conference on the
Standardization of Geographical Names
Berlin, 27 August-5 September 2002
Item 4 of the provisional agenda"

REPORTS BY GOVERNMENTS ON THE SITUATION IN THEIR COUNTRIES AND ON THE PROGRESS MADE IN THE STANDARDIZATION OF GEOGRAPHICAL NAMES SINCE THE SEVENTH CONFERENCE

Geographical Names of the Kingdom of Cambodia

(Submitted by Cambodia)**

*E/CONF.94/1

**Prepared by Ith Sotha, Directeur du Départment Géographique du Ministère de I'urbanisation et de la construction

Main tasks of NCGN are:

- To review all documentations and histories related to geographical names in Cambodia
- To conduct research and study on geographical names in meaning and writing in Khmer and translate to Romanized based on Khmer Grammar
- To review and approve those Romanized names in a unique system with the international standard
- To distribute the approved geographical names and make permanent correction.

Till to date, NCGN officially approved geographical names of 24 Provinces and Municipalities, these are:

Code	Name in Khmer	Name in Romanized	Code	Name in Khmer	Name in Romanized
1	បន្ទាយមានជ័យ	Banteay Meanchey	13	ព្រះវិហារ	Preah Vihear
2	បាត់ដំបង		14	ព្រៃវែង	
3	កំពង់ចាម	Kampong Cham	15	ពោធិ៍សាត់	Pursat
4	កំពង់ឆ្នាំង	Kampong Chhnang	16	រតនគិរី	Ratanak Kiri
5	កំពង់ស្ពឺ	Kampong Speu	17	សៀមរាប	Siemreap
6	កំពង់ធំ	Kampong Thom	18	ក្រុងព្រះសីហនុ	Sihanoukville
7	កំពត	Kampot	19	ស្ទឹងត្រែង	Stung Treng
8	កណ្តាល	Kandal	20	ស្វាយរៀង	Svay Rieng
9	កោះកុង	Koh Kong	21	តាកែវ	Takéo
10	ក្រចេះ	Kartié	22	ឧត្តរមានជ័យ	Oddar Meanchey
11	មណ្ឌលគិរី	Mondul Kiri	23	ក្រុងកែប	Kep
12	ភ្នំពេញ	Phnom Penh	24	ក្រុងប៉ៃលិន	Pailin

TRANSCRIPTION SYSTEM FOR KHMER

(Prepared by Geographic Department, 1995. Last modification 1997)

VOWELS					CONSONANTS			
Independent		Dependent	A-series	O-series	អឃោស:	A-serie	ឃោស:	0-series
		អ	a	o	ក	k	គ	k
		01	a	ea	2	kh	ឃ	kh
ឥ	e	□ិ	e	ɪ	ច	ch	ង	ng
ឦ	ei	□ី	ei	ɪ	ឆ	chh	ជ	ch
		□ឹ	oe	ue	ដ	d	ឈ	chh
		□ឺ	eu	ueu	ឋ	th	ញ	nh
	o	□ុ	o	u	ណ	n	ឌ	d
	ou	□ូ	ou	u	ត	t	ឍ	th
		□ួ	uo	uo	ថ	th	ទ	t
		េ□ី	aeu	eu	ប	b	ធ	th
		េ□ឿ	oea	oea	ផ	ph	ន	n
		េ□ៀ	ie	ie	ស	s	ព	P
		េ□	e	e	ហ	h	ភ	ph
	ae	ែ□	ae	eae	ឡ	l	ម	m
	ai	ៃ□	ai	ey	អ	a	យ	Y
ឱ	ao	េ□ា	ao	ou			រ	r
ឪ	au	េ□ៅ	au	ov			ល	l
ឳ	ov	□ុំ	om	um			វ	v
	rue	□ំ	am	um				
	rueu	□ាំ	am	oam				
ឭ	lue	□ះ	ah	eah				
ឮ	lueu	េ□ះ	eh	eh				
		□ុះ	oh	uh				
		េ□ាះ	aoh	uoh				

	□ាំង	ang	eang
	□ះ	ak	eak
	□ិះ	eh	is

<u>Note :</u>

1. Symbol (□) represents any consonants.

2. The symbol (័) occurs only in the combination (□័□) .It is transcribed as shown below :

□័□	oa	oa
□័ង	ang	eang
□័ក	ak	eak
□័យ	ai	ey

It is disregarded in transcription; except (□ាក់) that will be transcribed as (អះ).

of the syllable. In word-initial position before a vowel letter, it is Romanized by the first vowel.

Current Status of the Standardization of Geographical Names in Cambodia

His Excellency Ith Sotha, Under Secretary of States, MLMUPC

Mr Chharom Chin, Deputy Director, Geography Department, MLMUPC

Mr Narith Ro, Chief of the Geographic Information Systems Office, MLMUPC

Regional Training Programme in Toponymy, including Marine Toponymy, 19 to 24 March 2018, Manila, the Philippines

Historical Background

- The Gazetteer of the Cambodia was published by Geographic Names Division of the US Army Topographic Command in 1971 and 2002.
- The majority of the geographic names in this gazetteer represent local spelling Romanized from Khmer script in accordance with the BGN/PCGN 1962 system with modification to 1971.
- The 1971 edition was derived from 1:50,000 topographic maps, and the 2002 edition published by National Imagery and Mapping Agency which was derived from 1:250,000 JOG map.
- All of those have only names in Romanization with the approval of the United States Board on Geographic Names.

Historical Background (Cont'n)

- **The Geography Department** (GD) was established in 1991 under the Council of Ministers, then in 1999, it had been transferred to newly established Ministry of Land Management, Urban Planning and Construction (MLMUPC).
- One of its mandates is to produce, manage and publish topographic maps as well as geographic based data for the Kingdom of Cambodia.
- **In 1995**, GD published its first edition: The Gazetteer of Cambodian villages, in two volumes.
- The names presented in that Gazetteer are in Khmer and Romanized and have referenced to place names existing on December 31, 1994, that was extracted from the field sheets of the Cartographic Unit of the UN Transitional Authority in Cambodia (UNTAC) and local Authority.
- The names in Romanized have been provided based on BGN/PCGN 1962 system with minor modification.
- **In 1996**, GD released second edition of its Gazetteer. Generally, the Khmer system and its content were not many changes. However, the Romanized based on transcription system has been used instead of the transliteration.

The Current Status of Standardization of Geographical Names

1. The Standard Geographic Code

- Geography Department has developed a geographical coding system which has been used within its published Gazetteer.
- The code system represents of all villages, communes, districts and provinces.
- Even though it is still not officially yet, but this Geographical Coding System was accepted as the standard for data producing and sharing among the geographical information systems (GIS) users.
- As of March 31, 2012, the Kingdom of Cambodia has 1 capital, 24 provinces, 198 cities/districts, 1646 communes and 14,096 villages.

Gazetteer Database Online

Home | About | Anonymous Login

- Banteay Meanchey
- Battambang
- Kampong Cham
- Kampong Chhnang
- Kampong Speu
- Kampong Thom
- Kampot
- Kandal
- Koh Kong
- Kratie
- Mondul Kiri
- Phnom Penh
  - Chamkar Mon
  - Doun Penh
  - Prampir Meakkakra
  - Tuol Kouk
  - Dangkao
  - Mean Chey
  - Russey Keo
  - Saensokh
  - Pur SenChey
  - Chraoy Chongvar
  - Praek Pnov
  - Chbar Ampov
- Preah Vihear
- Prey Veng
- Pursat
- Ratanak Kiri
- Siemreap
- Preah Sihanouk

Province

Code 12
Khmer រាជធានីភ្នំពេញ
Latin Phnom Penh Capital
Reference ប្រកាសលេខ ៤៩៣ ប្រ.ក
Issue date 30-Apr-2001
Note

Download

Boundary

Boundary
East ស្រុកខ្សាច់កណ្ដាល និងស្រុកល្វាឯម
West ស្រុកកណ្ដាលស្ទឹង និងស្រុកអង្គស្នួល
South ស្រុកកៀនស្វាយ និងស្រុកតាខ្មៅ
North ស្រុកពញាឮ និងស្រុកមុខកំពូល

List of district

	Code	Khmer	English	Number Of Commune		Number Of Village	Reference
				Commune	Sangkat		
1	1201	ខណ្ឌចំការមន	Chamkar Mon Khan	0	12	95	ប្រកាសលេខ៤៩៣ ប្រ.ក
2	1202	ខណ្ឌដូនពេញ	Doun Penh Khan	0	11	134	ប្រកាសលេខ ៤៩៣ ប្រ.ក
3	1203	ខណ្ឌ៧មករា	Prampir Meakkakra Khan	0	8	66	ប្រកាសលេខ ៤៩៣ ប្រ.ក
4	1204	ខណ្ឌទួលគោក	Tuol Kouk Khan	0	10	143	ប្រកាសលេខ ៤៩៣ ប្រ.ក
5	1205	ខណ្ឌដង្កោ	Dangkao Khan	0	13	87	ប្រកាសលេខ ៤៩៣ ប្រ.ក
6	1206	ខណ្ឌមានជ័យ	Mean Chey Khan	0	9	59	ប្រកាសលេខ ៤៩៣ ប្រ.ក
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ប្រកាសលេខ៤៩៣

2. Laws and Regulations Governing the Geographical Naming

- Government Decision No. 56 issued on 28th August 2000 established National Commission on Geographical names (13 ministries are membered). The main tasks of NCGN are:
  - To review all documentations and histories related to geographical names in Cambodia;
  - To conduct research and study on geographical names in meaning and writing in Khmer and translate to Romanized based on Khmer Grammar;
  - To review and approve those Romanized names in a unique system with the international standard; and
  - To distribute the approved geographical names and update as needed.
- Sub-decree No. 17 issued on 1st February 2016, administer and guides the topographic mapping activities, including the tasks for the unity of geographical naming as well as its Romanization.

On 17 November 2000, the NCGN approved the standardization/romanization of the 24 names of city/provinces in Cambodia using the old writing system.

List of Provinces and Municipalities
approved by National Committee for Geographical Names

ក្រុងខេត្ត	ជាភាសាខ្មែរ	ជាឡាតាំង
1	បន្ទាយមានជ័យ	Banteay Meanchey
2	បាត់ដំបង	Battambang
3	កំពង់ចាម	Kampong Cham
4	កំពង់ឆ្នាំង	Kampong Chhnang
5	កំពង់ស្ពឺ	Kampong Speu
6	កំពង់ធំ	Kampong Thom
7	កំពត	Kampot
8	កណ្ដាល	Kandal
9	កោះកុង	Koh Kong
10	ក្រចេះ	Kratié (KRATIE)
11	មណ្ឌលគិរី	Mondul Kiri
12	ភ្នំពេញ	Phnom Penh
13	ព្រះវិហារ	Preah Vihear
14	ព្រៃវែង	Prey Veng
15	ពោធិ៍សាត់	Pursat
16	រតនគិរី	Rattanak Kiri
17	សៀមរាប	Siemreap
18	ក្រុងព្រះសីហនុ	Sihanoukville
19	ស្ទឹងត្រែង	Stung Treng
20	ស្វាយរៀង	Svay Rieng
21	តាកែវ	Takeo
22	ឧត្ដរមានជ័យ	Oddar Meanchey
23	ក្រុងកែប	Kep
24	ក្រុងប៉ៃលិន	Pailin

3. The Romanization system

- There are two major Romanization systems have been used in Cambodia.

1. The system prepared by US Board on Geographic Names and British Permanent Committee on Geographical Names (called BGN/PCGN system) in 1962, based on Service Geographique Khmer system of 1959 using transliteration method.
   - This system was used in the topographic map at scale of 1:50,000 publish by US DMA in decade of 1960 and 1970. Those maps now are out of date, but still using in Cambodia, at the present.
   - This system has been recommended to be accepted as the Standard international system for the writing of Khmer geographic names in the Roman alphabet by the second UN conference on the standardization of Geographical Names, in its resolution of 1972.
   - This system used in the first edition published Gazetteer by Geography Department in 1994. This system based on BGN/PCGN 1962 system with few modifications.

Romanization

I. Consonant characters

1	ក	kâ	6	ច	châ	11	ដ	dâ	16	ត	tâ	21	ប	bâ[B]	26	យ	yô	30	ស	sâ
2	ខ	khâ	7	ឆ	chhâ	12	ឋ	thâ	17	ថ	thâ	22	ផ	phâ	27	រ	rô	31	ហ	hâ
3	គ	kô	8	ជ	chô	13	ឌ	dô	18	ទ	tô	23	ព	pô	28	ល	lô	32	ឡ	lâ
4	ឃ	khô	9	ឈ	chhô	14	ឍ	thô	19	ធ	thô	24	ភ	phô	29	វ	vô	33	អ	’â[C]
5	ង	ngô	10	ញ	nhô[A]	15	ណ	nâ	20	ន	nô	25	ម	mô						

Khmer Consonants

There are 33 consonants in Cambodian.

II. Subscript consonant characters (see also note 3)
Character numbers correspond to those in Table I.

No.	Subscript	Romanization
1	្ក	k
2	្ខ	kh
3	្គ	k
4	្ឃ	kh
5	្ង	ng
6	្ច	ch
7	្ឆ	chh
8	្ជ	ch
9	្ឈ	chh
10	្ញ , ្ញ	nh[A]
11	្ដ	d
12	្ឋ	th
13	្ឌ	d
14	្ឍ	th
15	្ណ	n
16	្ត	t
17	្ថ	th
18	្ទ	t
19	្ធ	th
20	្ន	n
21	្ប	b
22	្ផ	ph
23	្ព	p
24	្ភ	ph
25	្ម	m
26	្យ	y
27	្រ	r
28	្ល	l
29	្វ	v
30	្ស	s
31	្ហ	h
33	្អ	’

[A] With the same base character, ្ញ is used (ញ្ញ), in all other cases only the lower element is used as subscript, e.g. ខ្ញ *khnhâ*.

Subscript consonant characters

III. Independent vowel characters

1	ឥ	ĕ	3	ឧ	ŏ,ŭ[A]	5	ឫ	rœ̆	7	ឭ	lœ̆	9	ឯ	ê	11	ឱ	aô[B]
2	ឦ	ei	4	ឪ	âu	6	ឬ	rœ	8	ឮ	lœ	10	ឰ	ai	12	ឳ	au

[A] See note 10.

[B] Variation: ឲ.

The Khmer Vowels and Diphthong

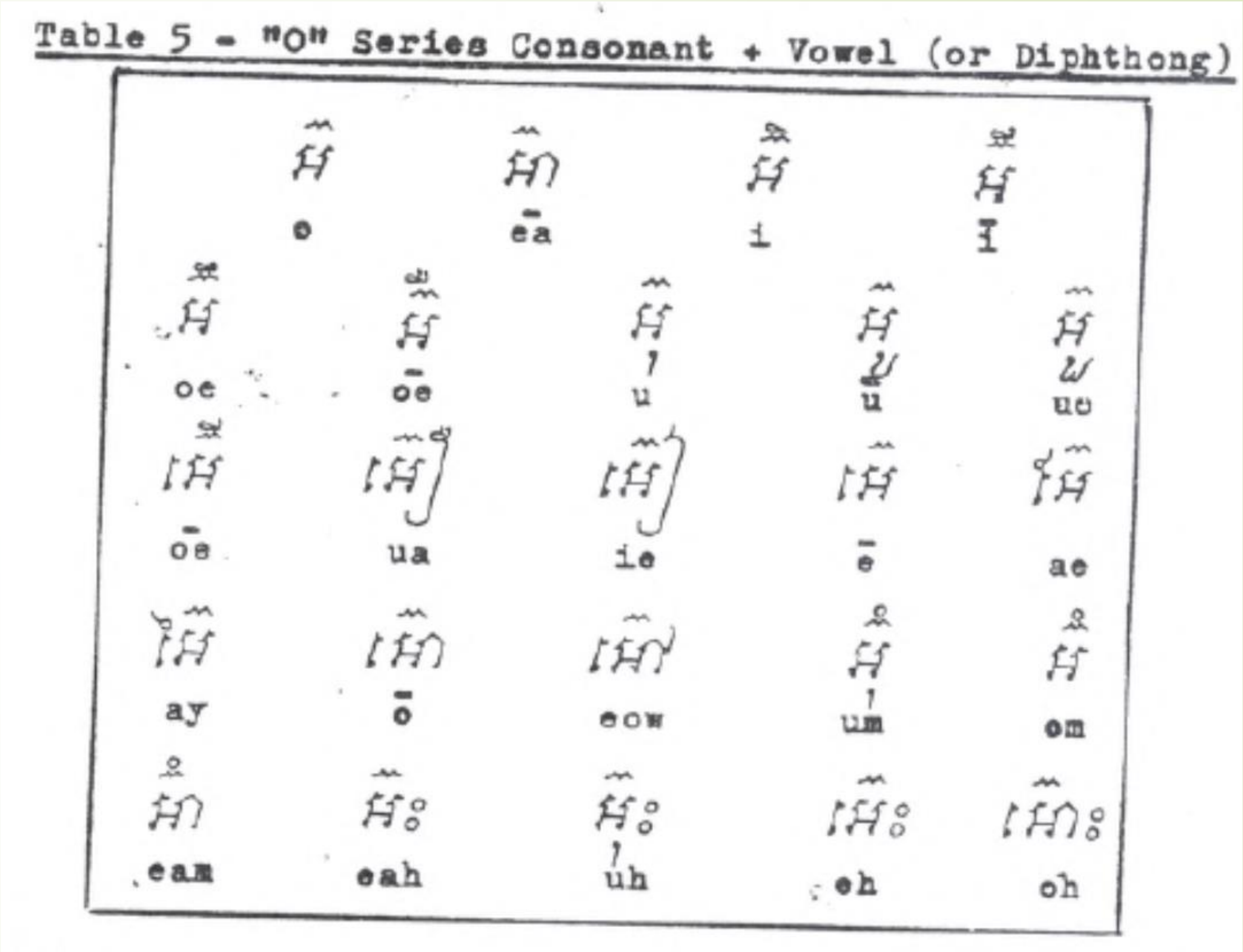

Capital and other major cities

Capital city

Lat: 11.56 | Long: 104.90 ភ្នំពេញ - Phnum Pénh

Endonym

Language	City name	Source
Khmer	ភ្នំពេញ *Phnum Pénh*	UNGEGN

United Nations Languages

Language	City name	Source
Arabic	بنوم بنه	UN terms
Chinese	金边	UN terms
English	Phnom Penh	UN terms
French	Phnom Penh	UN terms
Russian	Пномпень	UN terms
Spanish	Phnom Penh	UN terms

Bing Map

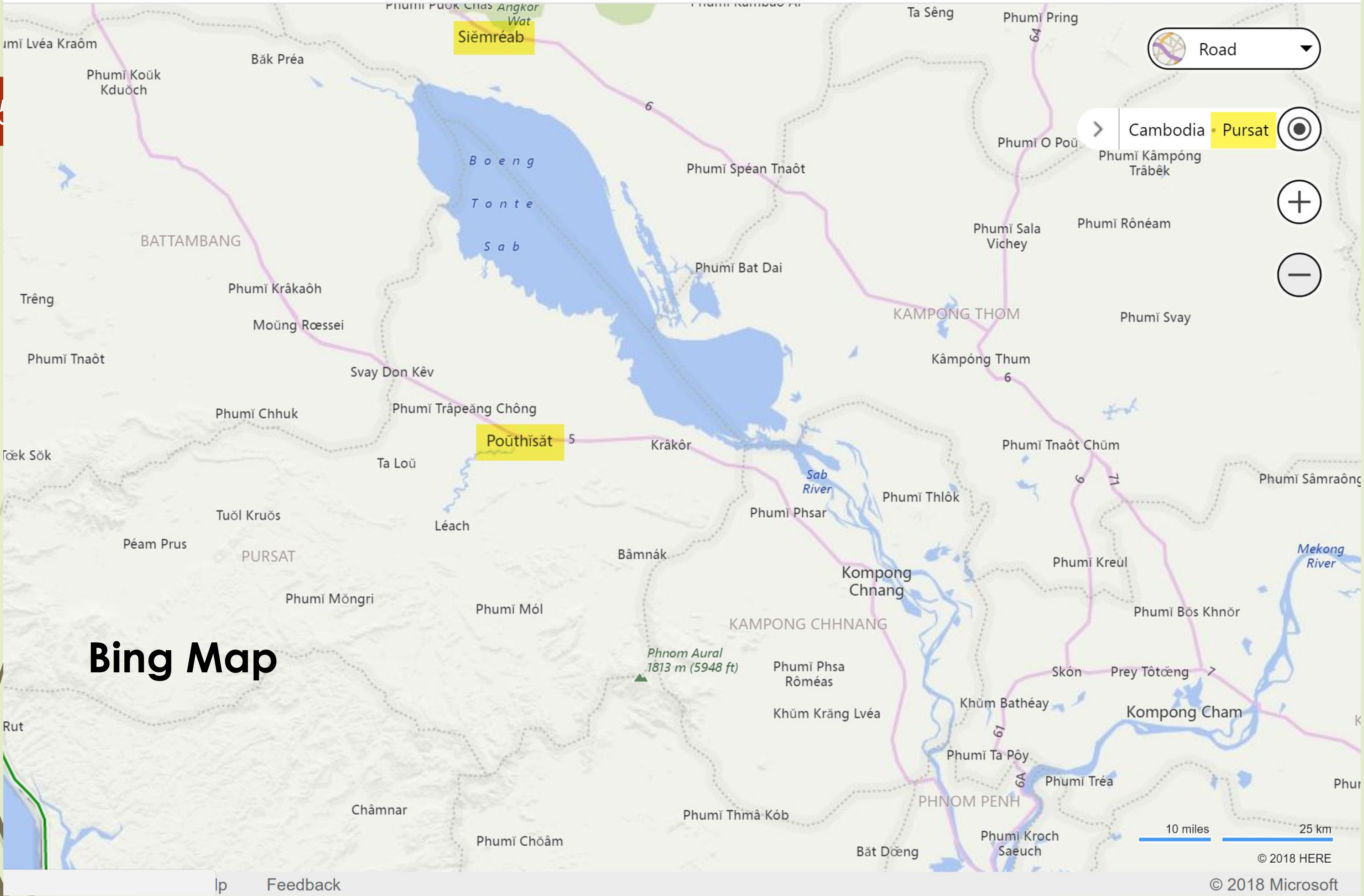
Road
Cambodia • Pursat
Siĕmréab
Angkor Wat
Bâk Préa
Phumĭ Koŭk Kduŏch
Ta Sêng
Phumĭ Pring
Phumĭ O Poŭ
Phumĭ Kâmpóng Trâbêk
Phumĭ Spéan Tnaôt
Boeng Tonte Sab
BATTAMBANG
Phumĭ Sala Vichey
Phumĭ Rônéam
Phumĭ Bat Dai
Trêng
Phumĭ Krâkaôh
Moŭng Rœssei
KAMPONG THOM
Phumĭ Svay
Phumĭ Tnaôt
Kâmpóng Thum
Svay Don Kêv
Phumĭ Chhuk
Phumĭ Trâpeăng Chông
Poŭthĭsăt
Krâkôr
Phumĭ Tnaôt Chŭm
Ta Loŭ
Sab River
Phumĭ Sâmraông
Phumĭ Thlôk
Tuŏl Kruŏs
Phumĭ Phsar
Léach
Péam Prus
PURSAT
Bâmnák
Kompong Chnang
Phumĭ Kreul
Mekong River
Phumĭ Mŏngri
Phumĭ Mól
KAMPONG CHHNANG
Phumĭ Bŏs Khnŏr
Phnom Aural 1813 m (5948 ft)
Phumĭ Phsa Rôméas
Skón
Prey Tôtœng
Khŭm Krăng Lvéa
Khŭm Bathéay
Kompong Cham
Rut
Phumĭ Ta Pôy
Phumĭ Tréa
Châmnar
Phumĭ Thmâ Kób
PHNOM PENH
Phumĭ Chŏâm
Băt Dœng
Phumĭ Kroch Saeuch
10 miles
25 km
© 2018 HERE
Feedback
© 2018 Microsoft

3. The Romanization system (Cont'n)

2. The system used in the second edition published Gazetteer by Geography Department in 1995-1997.

- This system is based on the system used by the Foreign Broadcast Information Service of the U.S. Government. The system refers to **the transcription method** rather than transliteration one.
- Widely use in Cambodia by all users including Census database, Google map and other GIS databases.
- For detail differences of both systems, please see **UNGEGN Technical reference manual for the standardization of geographical names, page 29-34**

TRANSCRIPTION SYSTEM FOR KHMER

(Prepared by Geographic Department, 1995. Last modification 1997)

VOWELS					CONSONANTS			
Independent		Dependent	A-series	O-series	អឃោសៈ	A-series	ឃោសៈ	O-series
		អ	a	o	ក	k	គ	k
		◌ា	a	ea	ខ	kh	ឃ	kh
ឥ	e	◌ិ	e	i	ច	ch	ង	ng
ឦ	ei	◌ី	ei	i	ឆ	chh	ជ	ch
		◌ឹ	oe	ue	ដ	d	ឈ	chh
		◌ឺ	eu	ueu	ឋ	th	ញ	nh
ឧ	o	◌ុ	o	u	ណ	n	ឌ	d
ឩ	ou	◌ូ	ou	u	ត	t	ឍ	th
		◌ួ	uo	uo	ថ	th	ទ	t
		◌ើ	aeu	eu	ប	b	ធ	th
		◌ឿ	oea	oea	ផ	ph	ន	n
		◌ៀ	ie	ie	ស	s	ព	p
		◌េ	e	e	ហ	h	ភ	ph
ឯ	ae	◌ែ	ae	eae	ឡ	l	ម	m
ឰ	ai	◌ៃ	ai	ey	អ	a	យ	y
ឱ	ao	◌ោ	ao	ou			រ	r
ឳ	au	◌ៅ	au	ov			ល	l
ឪ	ov	◌ុំ	om	um			វ	v

UN system Vs Provisional system by Geography Department.

No.	Char.	UN system	Provisional
III.3	ឧ	ŏ, ŭ	o
III.-	ឩ	(*not given*)	ou
III.5	ឫ	rœ̆	rue
III.6	ឬ	rœ	rueu
III.7	ឭ	lœ̆	lue
III.8	ឮ	lœ	lueu
III.9	ឯ	ê	ae
III.12	ឪ	au	ov
IV.4	◌ឹ	œ̆	oe—ue
IV.5	◌ឺ	œ	eu—ueu
IV.7	◌ុ	o—u	ou—u
IV.10	◌ឿ	œă	oea
IV.13	◌ែ	ê	ae—eae
IV.16	◌ៅ	au—ŏu	au—ov
V.2	◌ាំ	ă—oă,eă	(*not given*)
V.(2)	◌ាក់	(ăk—eăk)	ak—eak
V.3	◌ំ	ă—oă,eă	a—oa
V.(3)	◌ំយ	(*not given*)	ai—ey
V.10	◌ោះ	aôh—ŏăh	aoh—uoh
V.-	◌ះ	(*not given*)	ak—eak
V.-	◌ិះ	(*not given*)	eh—is

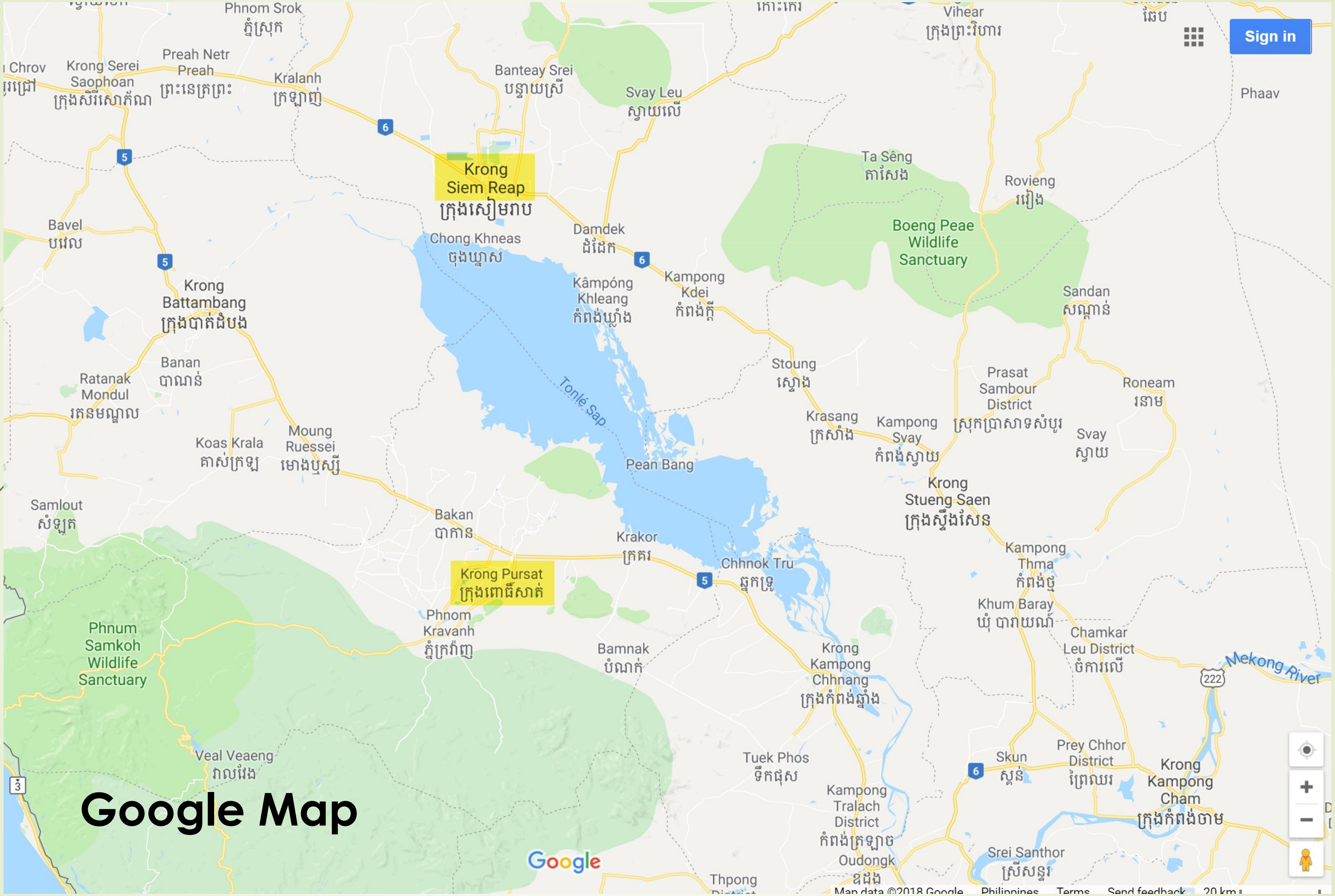
Google Map
Krong Siem Reap
Krong Pursat
Krong Battambang
Tonlé Sap
Chong Khneas
Kâmpóng Khleang
Kampong Kdei
Damdek
Banteay Srei
Svay Leu
Phnom Srok
Preah Netr Preah
Kralanh
Krong Serei Saophoan
Bavel
Banan
Ratanak Mondul
Koas Krala
Moung Ruessei
Samlout
Bakan
Phnom Kravanh
Krakor
Pean Bang
Chhnok Tru
Bamnak
Stoung
Krasang
Kampong Svay
Prasat Sambour District
Krong Stueng Saen
Kampong Thma
Khum Baray
Chamkar Leu District
Krong Kampong Chhnang
Tuek Phos
Kampong Tralach District
Oudongk
Thpong
Skun
Prey Chhor District
Krong Kampong Cham
Srei Santhor
Ta Sêng
Rovieng
Boeng Peae Wildlife Sanctuary
Sandan
Roneam
Svay
Vihear
Phaav
Phnum Samkoh Wildlife Sanctuary
Veal Veaeng
Mekong River
Sign in
Google
Map data ©2018 Google
Philippines
Terms
Send feedback
20 km

4. Topographic Database

- Since 1995 with the support of international partners, Geography Department has developed the national topographic database at a scale of 1:100,000 (for whole country), 1:5,000; 1:10,000 and 1:25,000 (on specific area) with detailed mapping features showing hydrography, contours and spot elevations, vegetation, road network, building and administrative boundaries.
- The attribute information include feature properties such as geographical names (geographical-political units, streets, mountains, rivers, lakes, etc.), names of schools, hospitals and other prominent buildings, road width, type and surface, and other information.
- The mapping features are derived from aerial photographs and high resolution satellite imageries. The attribute information is field-validated in coordination with local authorities.

Summary

- The progress in administering of the geographical names by the National Commission on Geographical Names is slow, while some other government agencies have their own programs on geographical names.
- The Geographic Code system(GCS), that has been developed since 1994, but is still not been standardized, yet. However, GCS is updated constantly to account for changes in the geographical-political subdivisions.
- The Department of Geography, as the national mapping agency of the country over the past few years has collected, organized and made geospatial information more accessible to all types and levels of users.
- Currently, GD is working on a nationwide inventory of geographical features, build-up of a national topographic database and working toward updating the transcription Romanization system in UN.

Thank you for your attention!

ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃភាសាខ្មែរក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរ
បោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨
(ករណី ការកត់សូរភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរ)

General Aspect of Khmer Language in Khmer Dictionary published by The Buddhist Institute 5th edition in 1967-1968

(Case Study: French and English transcribed in Khmer characters)

រៀបរៀងដោយ លោក ឃឹម វិច្ចិកា

I- សេចក្តីផ្តើម

ភាសាជាមធ្យោបាយដែលមនុស្សប្រើប្រាស់សម្រាប់ប្រាស័យទាក់ទងគ្នានៅក្នុងសង្គម។ ភាសាខ្មែរត្រូវបានប្រជាជនខ្មែរប្រើប្រាស់និងមានប្រវត្តិយូរលង់ណាស់មកហើយ ហើយបានវិវិត្តតាមធម្មភាពរបស់ខ្លួន តែការធ្វើកូដនីយកម្មមានដូចជាសៀវភៅវេយ្យាករណ៍ វចនានុក្រមជាដើម ទើបតែចាប់ផ្តើមក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានទស្សវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះទេ។ វចនានុក្រមជាការធ្វើស្តង់ដានីយកម្មទៅលើសំណេរ និងជាក្បួនអក្ខរាវិរុទ្ធមួយដែលត្រូវពឹងផ្អែកលើគោលការណ៍ណាមួយជាក់លាក់។

តាមរយៈទំនាក់ទំនងជាមួយបរទេស ភាសាខ្មែរក៏បានទទួលឥទ្ធិពលពីភាសាដែលខ្លួនមានទំនាក់ទំនងដែរ។ នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏យូរលង់ ខ្មែរមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយឥណ្ឌា ហេតុនេះ ខ្មែរបានខ្ចីពាក្យពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតមកប្រើរហូតដល់ពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតខ្លះ ខ្មែរមើលលែងដឹងថាជាពាក្យកម្ចីទាល់តែអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវទើបអាចដឹងពីប្រភពឫសគល់ពាក្យ។ ដោយហេតុថាប្រទេសកម្ពុជាស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលបារាំងជិតមួយសតវត្សរ៍ ភាសាខ្មែរបានទទួលឥទ្ធិពលពីភាសាបារាំងដែរ ហើយភាសាបារាំងត្រូវបានប្រើជាភាសាសំខាន់មួយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ឥទ្ធិពលនេះបានថមថយចាប់ពីពាក់កណ្តាលទី២ នៃសតវត្សរ៍ទី២០ ហើយតាមរយៈសកលភាវូបនីយកម្ម ភាសាអង់គ្លេសបានក្លាយជាភាសាសំខាន់មួយដែលមានឥទ្ធិពលមកលើភាសាខ្មែរ។

នៅឆ្នាំ១៩១១ មានព្រះរាជក្រឹត្យបង្គាប់ឱ្យដាក់បង្រៀនភាសាខ្មែរនៅទូទាំងប្រទេស ប៉ុន្តែរហូតដល់ឆ្នាំ១៩២១ ទើបមានការចាប់ផ្តើមទំនើបកម្មសាលាវត្តនៅខេត្តកំពត ហើយបានរីកសាយទូទាំងប្រទេសដោយប្រើភាសាខ្មែរជាយាន។ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៥៣ ទើបសាលាវត្តទូទាំងប្រទេសបានក្លាយជាសាលាសាធារណៈ។ សម្រាប់ការអប់រំខាងសាសនា ភាសាបាលីគឺជាភាសាសំខាន់។ ទន្ទឹមនឹងនោះ បារាំងបានបង្កើតប្រព័ន្ធអប់រំទំនើបនៅតាមសាលាសាធារណៈ ដោយយកភាសាបារាំងជាភាសាយាន។ ដូចនេះ អាណានិគមបារាំងអនុញ្ញាតឱ្យមានការសិក្សាភាសាបីគឺ ភាសាខ្មែរសម្រាប់សាលាវត្ត ភាសាបាលីសម្រាប់សាលាបាលី និងភាសាបារាំងសម្រាប់សាលាសាធារណៈ។

នៅចុងឆ្នាំ១៩១៥ មានរាជប្រកាសបង្កើតគណៈកម្មការបង្កើតវចនានុក្រមខ្មែរដឹកនាំដោយអ្នកឧកញ៉ាចក្រីកុញ្ជរាធិបតី ពេជ្រ ប៉ុណ្ណ សេនាបតីក្រសួងសិក្សាធិការនិងយុទ្ធនាធិការ។ សំណៅវចនានុក្រមបានរៀបចំរួចរាល់

សម្រាប់ការបោះពុម្ពនៅឆ្នាំ១៩២៤ តែជាអកុសលការបោះពុម្ពវចនានុក្រមនោះមិនបានសម្រេចទេ ដោយសារមានការខ្វែងគំនិតគ្នារវាងសមាជិកនៃគណៈកម្មការអំពីសំណេរមួយចំនួន។ វចនានុក្រមខ្មែរភាគទី១ ដែលបានបោះពុម្ពនៅឆ្នាំ១៩៣៨ និងភាគទី២ នៅឆ្នាំ១៩៤៣ ជាលើកដំបូងត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាបទដ្ឋានអក្ខរាវិរុទ្ធផ្លូវការ។

ការរីកចម្រើនវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យាមានដំណើរទៅមុខឥតឈប់ឈរ និងដើម្បីបំពេញតម្រូវការក្នុងវិស័យអប់រំទំនើបនិងការងាររដ្ឋបាលទូទៅ គណៈកម្មការវប្បធម៌មួយដែលមានសមាសភាពភាគច្រើនជាអ្នកចេះដឹងភាសាបារាំងត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៣៤ ក្នុងគោលបំណងស្រាវជ្រាវរកពាក្យបារាំងដែលប្រើប្រាស់ក្នុងវិស័យរដ្ឋបាលសាធារណៈ ច្បាប់ និងតុលាការ ព្រមទាំងក្នុងវិស័យវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា ហើយបង្កើតពាក្យខ្មែរសងនឹងពាក្យទាំងនោះសម្រាប់បំពេញកង្វះខាតពាក្យ។

វចនានុក្រមខ្មែរដែលបានបោះពុម្ពគ្រាទី១ បានបន្តកែលម្អនិងកែសម្រួលជាច្រើនគ្រា រហូតដល់គ្រាទី៥ បោះពុម្ពដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨ ក្រោមការត្រួតពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់ពីសំណាក់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត។ ដោយសារភាគច្រើននៃគណៈកម្មការបង្កើតវចនានុក្រមជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញខាងភាសាបាលី-សំស្ក្រឹត គោលការណ៍អក្ខរាវិរុទ្ធបែបជាតិសព្ទត្រូវបានគេជ្រើសរើសយកមកអនុវត្តលើពាក្យកម្ចីមកពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹត និងពាក្យកម្ចីផ្សេងទៀត។

II- គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សានៅក្នុងបទបង្ហាញនេះផ្តោតលើទិដ្ឋភាពទូទៅនៃភាសាខ្មែរនៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨។ យើងនឹងពិនិត្យមើលថា ក្រៅពីជម្រើសពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតដែលជាភាសាដែលមានឥទ្ធិពលខ្លាំងមកលើភាសាខ្មែរ រវាងជម្រើសពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេស តើជម្រើសមួយណាដែលមានឧត្តមានុភាព? មូលហេតុអ្វីបានជាមានទិដ្ឋភាពបែបនេះ?

បន្ទាប់មកយើងនឹងសាកល្បងសិក្សាពីទំនោរក្នុងការកត់សូរភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរនៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ ១៩៦៧-១៩៦៨។ តើទំនោរក្នុងការកត់សូរភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរមានលក្ខណៈបែបណា? តើជម្រើសក្នុងការកត់សូរតាមបែបជាតិសព្ទ (etymology) ដូចលំនាំពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹត ឬជម្រើសក្នុងការកត់សូរតាមបែបសូរសព្ទ (phonemic) ដែលមានឧត្តមានុភាព?

III- វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ

ជាដំបូង យើងស្រង់មេពាក្យនិងពាក្យទាំងអស់ដែលទាក់ទងនឹងការកត់សូរភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរនៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨។ បន្ទាប់មកយើងធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ទិន្នន័យ។

IV- ទិន្នន័យ

ទិន្នន័យដែលប្រមូលបានមានចំនួន១៧៨ពាក្យ ក្នុងនោះពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងមានចំនួន១៧២ពាក្យ ពាក្យកម្ចីពីភាសាអង់គ្លេសមាន៥ពាក្យ និងពាក្យកម្ចីមិនច្បាស់ពីប្រភពចំនួន១ពាក្យ។

V- ការវិភាគនិងសម្មតិកម្ម

តាមរយៈទិន្នន័យដែលបានបង្ហាញខាងលើ យើងនឹងសាកល្បងសិក្សាវិភាគទៅលើទិដ្ឋភាពទូទៅនិងទំនោរនៃការកត់សូរភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរ។

១- ជម្រើសរវាងពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេស

ទិន្នន័យបានបង្ហាញថា ការខ្ចីពាក្យពីភាសាបារាំងមានចំនួនច្រើនជាងភាសាអង់គ្លេស។ លទ្ធផលបានបង្ហាញដូចខាងក្រោម៖

ប្រភព	**ចំនួនសរុប**(**ពាក្យ**)	**ភាគរយ**(%)
ភាសាបារាំង	១៧២	៩៦,៦%
ភាសាអង់គ្លេស	៥	៣,៤%

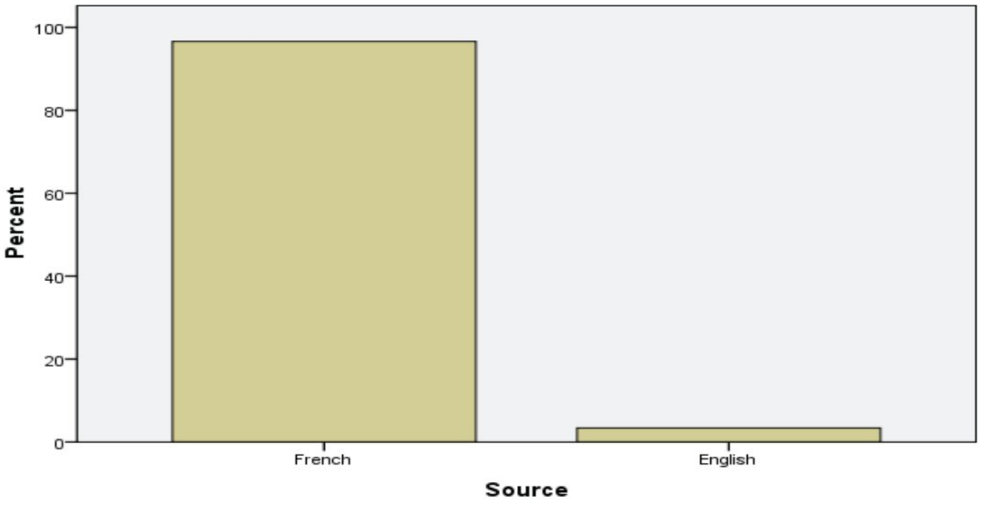

មូលហេតុអ្វីបានជានៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨ មានពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងច្រើនជាងភាសាអង់គ្លេស?

ករណីនេះទាក់ទងនឹងឥទ្ធិពលនៃភាសាបារាំងមកលើភាសាខ្មែរ ព្រោះប្រទេសខ្មែរបានស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលនិងអាណានិគមបារាំងក្នុងរយៈពេលជិតមួយសតវត្សរ៍(១៨៨៣-១៩៥៣)។ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ ភាសាបារាំងជាភាសាសំខាន់មួយនៅក្នុងរដ្ឋបាល អប់រំ និងទំនាក់ទំនង។ បន្ទាប់ពីទទួលបានឯករាជ្យពីប្រទេសបារាំងនៅឆ្នាំ១៩៥៣ ភាសាបារាំងនៅតែបន្តមានឥទ្ធិពលមកលើភាសាខ្មែរ ជាពិសេសក្នុងចំណោមអ្នកមានចំណេះដឹងដែលភាគច្រើនជាអ្នកដែលបានបន្តការសិក្សានៅប្រទេសបារាំងរហូតដល់បញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់បណ្ឌិត។ រីឯភាសាអង់គ្លេសវិញ ថ្វីត្បិតតែជាភាសាដែលមានសក្តានុពលខ្លាំងក៏ដោយ ក៏ភាសានេះនៅមិនទាន់មានឥទ្ធិពលខ្លាំង

មកលើភាសាខ្មែរទេ ព្រោះបារាំងជាអាណាព្យាបាល អាស្រ័យហេតុនេះ ភាសាបារាំងជាភាសាសំខាន់នៅក្នុងការប្រើប្រាស់និងទំនាក់ទំនង។

ពាក្យថ្មីៗដែលទាក់ទងនឹងរបស់ប្រើប្រាស់និងបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗដែលបារាំងបានផ្តល់មកដល់ខ្មែរ ខ្មែរទទួលយកប្រើដោយឥតមានទំនាស់ រហូតដល់ពេលខ្លះជម្រើសរវាងពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតដែលជាភាសាធ្លាប់មានឥទ្ធិពលយូរយារណាស់មកហើយនៅក្នុងភាសាខ្មែរនិងពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំង អ្នកប្រើប្រាស់ភាសាខ្មែរជ្រើសប្រើពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងវិញ។ ជាក់ស្តែង ពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតមួយចំនួនដូចជា«វិទ្យុ»ត្រូវបានប្រជាជនខ្មែរសាមញ្ញនិយាយថា«រ៉ាដ្យូ (បារ. radio)» ពាក្យ«ស្ថានីយរថភ្លើង»ត្រូវបានប្រជាជនខ្មែរសាមញ្ញហៅថា«ហ្គារ៉ា (បារ. gare)» ពាក្យ «វិស្សមកាល» ត្រូវបានប្រជាជន ខ្មែរសាមញ្ញនិយាយថា «វ៉ាកង (បារ. vacance)» ជាដើម។

ដូច្នេះនៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨ មានពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងច្រើនជាងភាសាអង់គ្លេស។

២- ពហុសំណេរនៃពាក្យកម្ចីដែលមានប្រភពពីពាក្យបរទេសតែមួយ

នៅក្នុងវចនានុក្រម ពាក្យដែលខ្ចីពីភាសាបរទេសតែមួយមានសំណេរមួយបែប សំណេរពីរបែប និងសំណេរបីបែប។

លទ្ធផលបានបង្ហាញដូចខាងក្រោម៖

សំណេរ	**ចំនួនសរុប (ពាក្យ)**	**ភាគរយ(%)**
មួយបែប	១១៥	៧៩,៣%
ពីរបែប	២៧	១៨,៦%
បីបែប	៣	២,១%

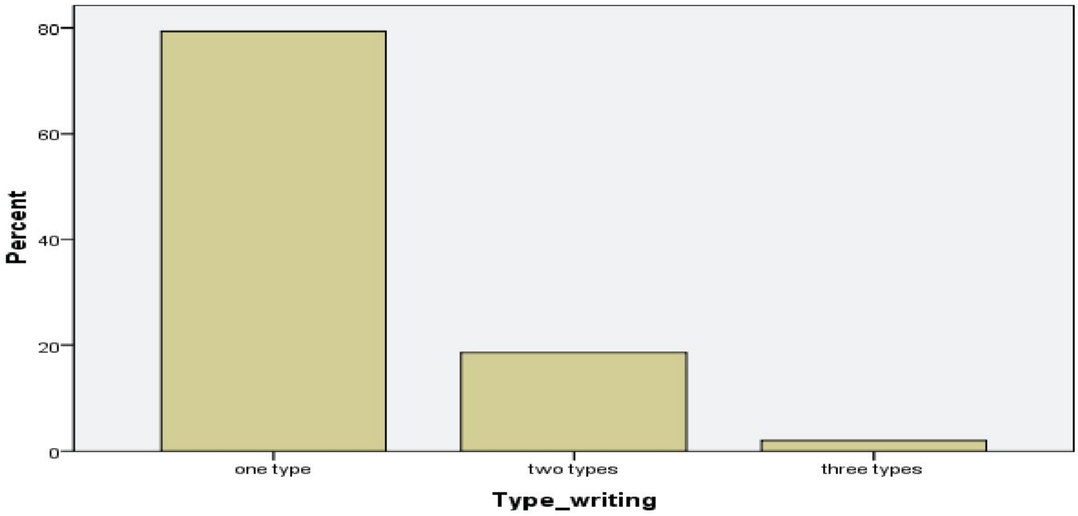

តាមរយៈការពិនិត្យមើលទិន្នន័យ ពហុសំណេរដែលសរសេរមានមួយបែប ពីរបែប ឬបីបែបនេះទាក់ទងនឹងទំនោរនៃការសរសេរដោយផ្អែកលើជាតិសព្ទ សូរសព្ទ និងខ្មែរនីយកម្ម។

ការណ៍នេះបានបង្ហាញថា ភាគច្រើនលើសលប់នៃទិន្នន័យបានកំណត់យកគោលការណ៍សំណេរតែមួយបែបដែលជានិន្នាការវិជ្ជមានមួយក្នុងការធ្វើឱ្យមានឯកភាពខាងសំណេរ។ ប៉ុន្តែ យើងក៏សង្កេតឃើញផងដែរថា

មានភាពមិនដាច់ស្រេចក្នុងជម្រើសនៃសំណេរ ដោយសារក្នុងពាក្យកម្ចីពីបរទេសតែមួយ អាចមានសំណេរតាមបែបជាតិសព្ទផង តាមបែបសូរសព្ទផង និងខ្មែរនីយកម្មផងដែរ។

ឧទាហរណ៍

សំណេរមួយបែបនៃពាក្យកម្ចីតែមួយ		
«គីមី»	បារ. Chimie	ទំព័រ១៣៤
«កុងស៊ីយ៍»	បារ. Conseil	ទំព័រ៤១
«កាសែត»	បារ. Gazette	ទំព័រ៣១
«លួី»	បារ. Louis	ទំព័រ១១០
សំណេរពីរបែបនៃពាក្យកម្ចីតែមួយ		
«ឡូ»	បារ. Lot	ទំព័រ១៥៤៧
«ឡូត៍»	បារ. Lot	ទំព័រ១៥៤៧
គ្លាម	បារ. Gomme	ទំព័រ១៥០៤
ហ្គោម	បារ. Gomme	ទំព័រ១៥០៤
សំណេរបីបែបនៃពាក្យកម្ចីតែមួយ		
«អាម៉េរិក»	បារ. Amérique	ទំព័រ១៧៤២
«អាម៉េរិគ»	បារ. Amérique	ទំព័រ១៧៤២
«អាម៉េរិគឹ»	បារ. Amérique	ទំព័រ១៧៤២
«កាត»	បារ. Carte	ទំព័រ៣១
«កាត៌»	បារ. Carte	ទំព័រ៣១
«កាដ្ត៍»	បារ. Carte	ទំព័រ៣១

យើងឃើញថាពហុភាពនៃសំណេរនេះអាចជាការសាកល្បងអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរបែបសូរសព្ទ និងការធ្វើខ្មែរនីយកម្មទៅលើពាក្យកម្ចី ដែលពីដើមរៀងមក គោលការណ៍ជាតិសព្ទត្រូវបានអនុវត្តទៅលើពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹត។ ការសាកល្បងនេះអាចជាការស្ទង់មតិអ្នកប្រើភាសាខ្មែរទៅលើទំនោរអក្ខរាវិរុទ្ធខ្មែរ។

៣- សំណេរតាមបែបជាតិសព្ទ សូរសព្ទ និងខ្មែរនីយកម្ម

ការកំណត់គោលការណ៍សំណេរមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការធ្វើឱ្យមានឯកភាព។ ភាគច្រើននៃគណៈកម្មការបង្កើតវចនានុក្រមជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញខាងភាសាបាលី-សំស្ក្រឹត ដូច្នេះគោលការណ៍អក្ខរាវិរុទ្ធបែបជាតិសព្ទត្រូវបានគេជ្រើសរើសយកមកអនុវត្តលើពាក្យកម្ចីមកពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតនិងពាក្យកម្ចីផ្សេងទៀត។

យើងនឹងសាកល្បងពិនិត្យមើលថា ***តើគោលការណ៍អក្ខរាវិរុទ្ធដោយយកសំណេរតាមបែបជាតិសព្ទអនុវត្តលើពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសដែរឬទេ?***

តាមរយៈការវិភាគទិន្នន័យ លទ្ធផលបានបង្ហាញដូចខាងក្រោម៖

សំណេរ	**ចំនួនសរុប (ពាក្យ)**	**ភាគរយ(%)**
ជាតិសព្ទ	៧៨	៤៣,៨%
សូរសព្ទ	៩៤	៥២,៨%
ខ្មែរនីយកម្ម	៦	៣,៤%

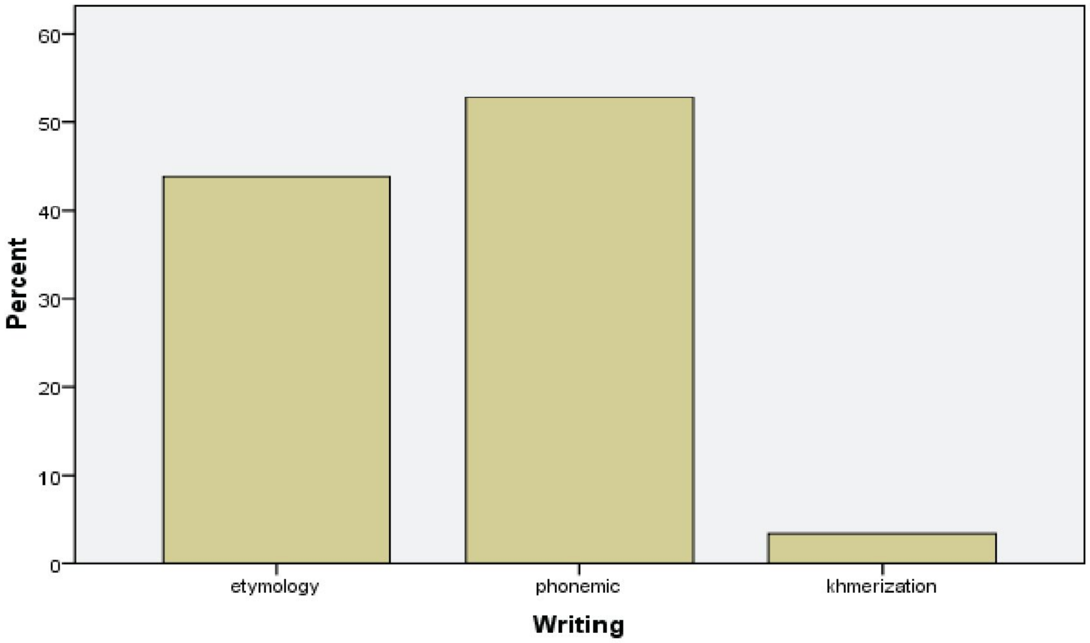

លទ្ធផលបានបង្ហាញថា ការអនុវត្តគោលការណ៍អក្ខរាវិរុទ្ធតាមបែបជាតិសព្ទដែលអនុវត្តទៅលើពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតមិនបានអនុវត្តទាំងស្រុងចំពោះពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសទេ។ ជាងនេះទៅទៀត យើងឃើញថា ទំនោរនៃការសរសេរសំណេរតាមបែបសូរសព្ទមានចំនួនច្រើនជាងសំណេរតាមបែបជាតិសព្ទ។ ម្យ៉ាងទៀត យើងក៏សង្កេតឃើញមាននិន្នាការក្នុងការធ្វើខ្មែរនីយកម្មទៅលើពាក្យកម្ចីផងដែរ ប៉ុន្តែនិន្នាការនេះនៅមិនទាន់មានភាពទូលំទូលាយនៅឡើយ។

ឧទាហរណ៍

សំណេរតាមបែបជាតិសព្ទ		
«ប៊ីស៊ិក្លែត្ដ៍»	បារ. Bicyclette	ទំព័រ៩៨៥
«ម៉ុងត្រ៍»	បារ. Montre	ទំព័រ៩១៥
«ស៊ូប៊ុ»	បារ. Soupe	ទំព័រ១៣៧៦
សំណេរតាមបែបសូរសព្ទ		
«កុងស៊ុល»	បារ. Consult	ទំព័រ៤១
«អាហ្ស៊ី»	បារ. Asie	ទំព័រ១៧៦០
«សាប៊ុង»	បារ. Savon	ទំព័រ១២៦៧
សំណេរតាមបែបខ្មែរនីយកម្ម		
«បារាំងសែស»	បារ. Française	ទំព័រ២៤
«ម៉ោង»	បារ. Montre	ទំព័រ៩១៥
«ក្រាម»	បារ. Gramme	ទំព័រ៨៤

មូលហេតុអ្វីបានជាសំណេរតាមបែបសូរសព្ទមានចំនួនច្រើនជាងសំណេរតាមបែបជាតិសព្ទ?

ការណ៍នេះអាចទាក់ទងនឹងបញ្ហាក្នុងការសរសេរ។ សំណេរតាមបែបជាតិសព្ទធ្វើឱ្យសំណេរពាក្យពិបាកក្នុងការអានឬការមើល ដោយសារសំណេរបែបនេះត្រូវសរសេរអក្សរដែលមិនអានឱ្យឮសូរនិងត្រូវប្រើវណ្ណយុត្តច្រើន។

ឧទាហរណ៍

សំណេរបែបជាតិសព្ទ		
«កាត៌», «កាក៏»	បារ. Carte	ទំព័រ៣១
«ហ្វ្រង្គ»	បារ. Franc	ទំព័រ១៥៤០
«ហ្វ្រង្សេស៍»	បារ. Français	ទំព័រ៥៦៩
«តែមប្រឹប៉ុស្ដ៍»	បារ. Timbre-poste	ទំព័រ៣៥៤
«ទ្រីស៊ិក្ល៏»	បារ. Tricycle	ទំព័រ៩៨៥

ចំណែកឯសំណេរតាមបែបសូរសព្ទ មានភាពងាយស្រួលជាង ដោយសារសំណេរបែបនេះសរសេរតែអក្សរណាដែលអានឱ្យឮសូរ។

ឧទាហរណ៍

សំណេរបែបសូរសព្ទ		
«កាត»	បារ. Carte	ទំព័រ៣១
«អូតូ»	បារ. Auto	ទំព័រ៩៨៦
«បេតុង»	បារ. Béton	ទំព័រ១៣៥៩
«ក្រែប»	បារ. Crêpe	ទំព័រ៨៨
«តុងទីន»	បារ. tontine	ទំព័រ៣៤៨

ដូច្នេះ យើងសង្កេតឃើញថា ការសម្រួលសំណេរឱ្យងាយស្រួលក្នុងការសរសេរ ការមើល និងការអាន ជាគោលការណ៍មួយដែលបានចាប់ផ្ដើមអនុវត្តនៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨។

តើគោលការណ៍នេះមានផលវិជ្ជមាននិងអវិជ្ជមានអ្វីខ្លះ?

សំណេរតាមបែបសូរសព្ទជាសំណេរដែលធ្វើឱ្យអ្នកប្រើភាសាខ្មែរងាយស្រួលក្នុងការសរសេរ ការមើល និងការអាន។ សំណេរបែបនេះស្របនឹងការធ្វើខ្មែរនីយកម្មទៅលើពាក្យកម្ចីពីភាសាបរទេស។ ប៉ុន្តែ ការសម្រួលសំណេរអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រវត្តិឫសគល់នៃពាក្យ ដែលធ្វើឱ្យយើងនឹងពិបាកស្រាវជ្រាវរកប្រភពឫសគល់នៃពាក្យនៅថ្ងៃអនាគត។

VI- **សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន**

តាមរយៈការសាកល្បងសិក្សាទិន្នន័យដែលប្រមូលបាននៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរបោះពុម្ពគ្រាទី៥ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦៧-១៩៦៨ យើងអាចសន្និដ្ឋានបានថា ការខ្ចីពាក្យពីភាសាបារាំងមានចំនួនច្រើនជាងភាសាអង់គ្លេស ព្រោះនៅក្នុងបរិបទនោះ ភាសាខ្មែរទទួលឥទ្ធិពលខ្លាំងពីភាសាបារាំង។ ម្យ៉ាងទៀត ពហុភាពនៃសំណេរទាក់ទងនឹងទំនោរនៃសំណេរបែបជាតិសព្ទ សំណេរបែបសូរសព្ទ និងសំណេរបែបខ្មែរនីយកម្ម។ ក្នុងនោះផងដែរ ការអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរបែបជាតិសព្ទមិនបានអនុវត្តទាំងស្រុងទៅលើពាក្យកម្ចីពីភាសាបរទេសទេ។ ចំពោះការកត់សូរពីភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរ ទំនោរនៃការអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរបែបសូរសព្ទមានចំនួនច្រើនជាងទំនោរនៃការអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរបែបជាតិសព្ទ។ រីឯការអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរបែបខ្មែរនីយកម្មមានចំនួនតិចតួចនៅឡើយ។

ការសិក្សានេះមានរយៈពេលខ្លី ស្ទើរមិនទាន់បានសិក្សាវិភាគលម្អិតអំពីទំនោរនៃការកត់សូរព្យញ្ជនៈនិងស្រៈនៃភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសជាអក្សរខ្មែរនៅឡើយទេ។ ម្យ៉ាងទៀត យើងឃើញមានការបង្កើតតួអក្សរថ្មីមួយចំនួនសម្រាប់កត់ត្រាសូរនៃភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេសដូចជា «ស្ហ» ក្នុងពាក្យ «ស្ហែហ្វ» បារ. Chef ទំព័រ១៥០៤ «គ្ហ»និង«ហ្គ» ក្នុងពាក្យ «គ្ហារ»និង«ហ្គារ» បារ. Gare ទំព័រ១៥០៤ ជាដើម។

តើការបង្កើតតួអក្សរថ្មីសម្រាប់កត់ត្រាសូរនៃភាសាបរទេសមានភាពចាំបាច់ដែរឬទេ? តើមានផលវិជ្ជមាន និងអវិជ្ជមានបែបណាខ្លះនៅក្នុងភាសាខ្មែរ?

តើគោលការណ៍សំណេរបែបជាតិសព្ទនិងគោលការណ៍សំណេរបែបសូរសព្ទមានផលវិជ្ជមាននិងអវិជ្ជមាន បែបណាខ្លះក្នុងការកត់សូរភាសាបរទេសជាអក្សរខ្មែរ និងការកត់សូរភាសាខ្មែរជាអក្សរឡាតាំង?

ស្មេរសង្ឃឹមថានឹងមានការសិក្សាវិភាគលម្អិតជាបន្តទៀត។

VII- **អនុសាសន៍**

នៅក្នុងវចនានុក្រម តើគួរអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរតាមបែបជាតិសព្ទ សូរសព្ទ ឬខ្មែរនីយកម្ម?

ការជ្រើសរើសយកគោលការណ៍ជាតិសព្ទធ្វើឱ្យសំណេរពាក្យពិបាកនិងស្មុគស្មាញ តែអាចឱ្យអ្នកប្រើភាសាដឹងពីប្រភពឫសគល់នៃពាក្យ។ រីឯការជ្រើសរើសយកគោលការណ៍សំណេរតាមបែបសូរសព្ទ មានភាពងាយស្រួលដែលជួយសម្រួលដល់ការសរសេរ ការមើល និងការអាន ហើយវាក៏ស្របនឹងគោលការណ៍ខ្មែរនីយកម្មផងដែរ។

នៅក្នុងវចនានុក្រម យើងគួរជ្រើសរើសយកគោលការណ៍តែមួយដើម្បីឱ្យមានឯកភាពក្នុងសំណេរ។ ប្រសិនបើយើងអនុវត្តគោលការណ៍សំណេរទាំងបីខាងលើក្នុងពាក្យកម្ចីតែមួយ យើងនឹងបង្កើតឱ្យមានពហុភាពនៃសំណេរនិងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការស្វែងរកឯកភាពអក្ខរាវិរុទ្ធខ្មែរ។

ចំពោះការអនុវត្តការកត់សូរភាសាខ្មែរជាអក្សរឡាតាំង យើងឃើញថាស្ថាប័នជាតិនិងអន្តរជាតិបានជ្រើសរើសយកការកត់ត្រាដោយប្រើអក្ខរវិធីសំណង(Transliteration)បែបជាតិសព្ទ។

ដូច្នេះ តើប្រព័ន្ធសំណេរបែបសូរសព្ទត្រូវយកមកអនុវត្តបន្តទៀតដែរឬទេ?

VIII- **គន្ថនិទ្ទេស**

- ក្រសួងអប់រំជាតិ៖ ***សទ្ទានុក្រមខេមរយានកម្ម បារាំង-ខ្មែរ*** វិទ្យាស្ថានជាតិខេមរយានកម្ម ភ្នំពេញ ១៩៧៣
- ជួន ណាត៖ ***វចនានុក្រមខ្មែរ (ភាគ១-២)*** ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ គ្រាទី៥ ភ្នំពេញ ១៩៦៧-១៩៦៨
- តិប យក់ និង ថាវ គន្ធ៖ ***វចនានុក្រម បារាំង-ខ្មែរ (ភាគ១-២)*** បណ្ណាគារ ប៊ុត នាង ភ្នំពេញ ១៩៦២
- https://en.m.wikipedia.org/wiki/Romanization_of_Khmer
- https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/11thuncsgndocs/E_Conf.105_54_CRP.54_6_11 UNCS GN_WGRS_report.pdf
- https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/693723/ROMANIZATION_OF_KHMER.pdf
- https://www.eki.ee/wgrs/wgr06_8.pdf
- http://www.eki.ee/wgrs/rom1_km.pdf
- https://www.loc.gov/catdir/cpso/romanization/khmer.pdf
- https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/8th-uncsgn-docs/inf/8th_UNCSGN_econf.94_INF.30_corr1.pdf

៤- គោលការណ៍បណ្ដោះអាសន្ននៃការប្រើប្រាស់អក្សរឡាតាំងសម្រាប់កត់សូរភាសាខ្មែរ

ស្ថាប័នជាតិនិងអន្តរជាតិជាច្រើនបានប្រើប្រាស់អក្សរឡាតាំងសម្រាប់កត់សូរភាសាខ្មែរ។ ស្ថាប័នជាតិមានដូចជាក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ក្រសួងផែនការ ក្រសួងមហាផ្ទៃ ជាដើម។ ស្ថាប័នអន្តរជាតិមានដូចជាស្ថាប័ន US Board on Geographic Names (BGN) / Permanent Committee on Geographical Names for British Official Use (PCGN) ស្ថាប័ន United Nations Romanization Systems for Geographical Names (UNRSGN) ស្ថាប័ន American Library Association - Library of Congress (ALA-LC) ជាដើម។

ការប្រើប្រាស់អក្សរឡាតាំងសម្រាប់កត់សូរភាសាខ្មែរមិនទាន់មានឯកភាពគ្នានៅឡើយទាំងស្ថាប័នជាតិ និងស្ថាប័នអន្តរជាតិ។ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំផ្ទៃក្នុងរវាងតំណាងគណៈកម្មការភាសាវិទ្យា គណៈកម្មការអក្ខរាវិរុទ្ធនិងអំណាន និងគណៈកម្មការបង្កើតពាក្យនិងកម្រងពាក្យនៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ អង្គប្រជុំបានពិនិត្យពិភាក្សាបញ្ហាគោលការណ៍សំណេរពាក្យ ការកំណត់សញ្ញាព្យញ្ជនៈនិងស្រៈខ្មែរជាអក្សរឡាតាំង និងករណីលើកលែង។

I- បញ្ហាគោលការណ៍សំណេរពាក្យ

ការកំណត់គោលការណ៍សំណេរអក្សរខ្មែរជាអក្សរឡាតាំងទាក់ទងនឹងគោលការណ៍សំណេរពាក្យកម្ចី។ កន្លងមកក្នុងវចនានុក្រមខ្មែររបស់សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត ពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតអនុវត្តសំណេរតក្សរូប (ជាតិសព្ទ) ចំណែកពាក្យកម្ចីពីភាសាបារាំងនិងភាសាអង់គ្លេស មានសំណេរបីបែប សំណេរតក្សរូប សំណេរតាមសូរ និងសំណេរខ្មែរនីយកម្ម ឧទាហរណ៍ **ប៊ីស៊ិក្លែត្តិ៍ កុងស៊ុល ក្រាម** ។ល។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យដែលក្រុមប្រឹក្សាអនុម័តក៏មានសំណេរខ្លះតក្សរូប សំណេរខ្លះតាមសូរផងដែរ ឧទាហរណ៍ **បាស៊ីយ៍ ស្តង់ដា**។ល។ អង្គប្រជុំនឹងធ្វើការសម្រេចចិត្តចុងក្រោយបន្ទាប់ពីបានពិនិត្យទិន្នន័យដែលស្រង់ចេញពីវចនានុក្រមខ្មែរ និងទិន្នន័យដែលក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរបានអនុម័តរួច ដើម្បីពិនិត្យមើលនិងជ្រើសរើសទំនោរសំណេរតក្សរូបឬទំនោរសំណេរតាមសូរ។

អង្គប្រជុំបានសម្រេចជាបណ្ដោះអាសន្នដូចខាងក្រោមៈ

១- ចំពោះគោលការណ៍សំណេរពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតត្រូវរក្សាគោលការណ៍សំណេរតក្សរូប ឧទាហរណ៍ **ទូរទស្សន៍ ពោធិ៍** ។ល។ រីឯពាក្យកម្ចីក្រៅពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹត សំណេរត្រូវយកសំណេរសូរ ឧទាហរណ៍ **ឡូ គីមី** ។ល។

២- គោលការណ៍ក្នុងការកត់ត្រាអក្សរខ្មែរជាអក្សរឡាតាំង

-ក្នុងការញែកមូលភេទអអិ យើងត្រូវប្រើសញ្ញាប្លែកគ្នា។ ចំពោះស្រៈ តាមគោលការណ៍អអិ យើងត្រូវមានសញ្ញាខុសគ្នាលើកលែងតែស្រៈខ្លីនិងស្រៈវែង។ យើងទទួលប្រើវណ្ណយុត្តចំនួនបីរបស់ភាសាបារាំងដែលប្រើលើស្រៈនៃអក្សរឡាតាំងសម្រាប់កត់ត្រាស្រៈក្នុងភាសាខ្មែរគឺ ទី១ «accent aigu» ប្រើសញ្ញា« ΄ » ទី២ «accent grave» ប្រើសញ្ញា« ` » និងទី៣ «accent circonflexe» ប្រើសញ្ញា« ^ » ដើម្បីញែកស្រៈឱ្យមានភាពខុសប្លែកគ្នាចៀសវាងការប្រើអក្សរឡាតាំងតែមួយកត់ត្រាស្រៈជាច្រើនក្នុងភាសាខ្មែរ។

ឧទាហរណ៍នៃការប្រើសញ្ញាវណ្ណយុត្ត

ស្រៈ«ែ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង សម្រាប់ពួកអ«ê» និងសម្រាប់ពួកអ៊«è»។

ពាក្យ «ចែង» ត្រូវកត់ជាអក្សរឡាតាំង«chêng» និងពាក្យ «វែង» ត្រូវកត់ជាអក្សរឡាតាំង «vèng»។

ស្រៈ«េ»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង សម្រាប់ពួកអ«e» និងសម្រាប់ពួកអ៊«é»។

ពាក្យ «ចេក» ត្រូវកត់ជាអក្សរឡាតាំង«chek» និងពាក្យ «ពេល» ត្រូវកត់ជាអក្សរឡាតាំង «pél»។

ឧទាហរណ៍នៃការមិនបែងចែកស្រៈខ្លីនិងស្រៈវែង

ស្រៈ «ុ»និងស្រៈ«ូ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង សម្រាប់ពួកអ«o» និងសម្រាប់ពួកអ៊«u»។

ពាក្យ «កុក» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«kok» និងពាក្យ «គុក» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«kuk»។

ពាក្យ «កូក» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«kok» និងពាក្យ «គូក» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«kuk»។

ឧទាហរណ៍នៃការប្រើសញ្ញា«o»ស្ទួនដើម្បីញែកស្រៈ«ោ» ជាពួកអនិងពួកអ៊

ស្រៈ «ោ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង សម្រាប់ពួកអ«ao» និងសម្រាប់ពួកអ៊«oo»។

ពាក្យ «កោរ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«kao» និងពាក្យ «គោ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«koo»។

- ចំពោះសញ្ញាព្យញ្ជនៈខ្មែរដែលកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំងត្រូវកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

សញ្ញាព្យញ្ជនៈខ្មែរពួកអនិងពួកអ៊ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំងមួយតួ

ឧទាហរណ៍ ព្យញ្ជនៈពួកអ «ក»និងព្យញ្ជនៈពួកអ៊ «គ»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«k»។

ពាក្យ«កា»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«ka» និងពាក្យ «គា» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«kea»។

សញ្ញាព្យញ្ជនៈខ្មែរពួកអនិងពួកអ៊ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំងពីរតួ

ឧទាហរណ៍ ព្យញ្ជនៈពួកអ «ច»និងព្យញ្ជនៈពួកអ៊ «ជ»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«ch»។

ពាក្យ«ចាក់»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«chak» និងពាក្យ «ជាក់» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«cheak»។

សញ្ញាព្យញ្ជនៈខ្មែរពួកអនិងពួកអ៊ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំងបីតួ

ឧទាហរណ៍ ព្យញ្ជនៈពួកអ «ឆ»និងព្យញ្ជនៈពួកអ៊ «ឈ»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«chh»។

ពាក្យ«ឆក»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«chhâk» និងពាក្យ «ឈូ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«chhu»។

សញ្ញាព្យញ្ជនៈ«អ»ស្ថិតនៅទីតាំងខាងដើមព្យាង្គត្រូវកត់ត្រាជាសញ្ញាស្រៈ ហើយប្រសិនបើសញ្ញាព្យញ្ជនៈ «អ» ស្ថិតនៅទីតាំងទី២ក្នុងព្យញ្ជនៈផ្សំ សញ្ញាព្យញ្ជនៈ«អ»នេះត្រូវកត់ត្រាជាសញ្ញ apostrophe «ʼ»

ឧទាហរណ៍ ពាក្យ «អណ្តូង»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«ândong»

ពាក្យ «អាង»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«ang»

ពាក្យ «អូរ»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«o»

ពាក្យ «ស្អាង»ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង«sʼang»

- ចំពោះព្យញ្ជនៈ មានសញ្ញាបន្ថែម«ហ្គ»«ហ្គ»«ហ្វ»«ហ្វ៊»«ហ្ស»«ហ្ស៊»«ស្ហ»សម្រាប់កត់សូរភាសាបរទេស។ សញ្ញា«ហ្គ»និង«ហ្គ៊» កត់ត្រាសូរ [g] សញ្ញា«ហ្វ»និង«ហ្វ៊»កត់ត្រាសូរ [f] សញ្ញា«ហ្ស»និង«ហ្ស៊»កត់ត្រាសូរ [z] និង សញ្ញា«ស្ហ»និង«ស្ហ៊»កត់ត្រាសូរ [ʃ] តាមការកំណត់របស់ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីព្យញ្ជនៈផ្សំ យើង

ត្រូវយកសំឡេងដូចឬស្រដៀងភាសាខ្មែរដោយសម្រួលសំណេរយកព្យញ្ជនៈខ្មែរដែលមានស្រាប់ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាការសរសេរត្រួតគ្នាច្រើនជាន់។ អង្គប្រជុំបានសម្រេចគោលការណ៍ក្នុងការសរសេរដូចខាងក្រោម៖

ចំពោះព្យញ្ជនៈទោល ការសរសេរជាព្យញ្ជនៈខ្មែរត្រូវគោរពតាមការកំណត់របស់ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ដែលបានកំណត់រួចហើយ ឧទាហរណ៍ ពាក្យ «Mongolie»ត្រូវកត់ត្រាជា «ម៉ុងហ្គោលី» ពាក្យ«café» ត្រូវកត់ត្រាជា «កាហ្វេ» ។ល។

ចំពោះព្យញ្ជនៈផ្សំ ការសរសេរជាព្យញ្ជនៈខ្មែរត្រូវសម្រួលសំណេរតាមបែបខ្មែរ ឧទាហរណ៍ ពាក្យ«glucide» ត្រូវកត់ត្រាជា«គ្លុយស៊ីដ» ដោយមិនសរសេរជា«ហ្គ្លុយស៊ីដ»ទេ។ល។ (លើកលែងតែ «ហ្វ្រ» ឧទាហរណ៍ អាហ្វ្រិក ដែលក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរអនុម័តរួចហើយ ?)

II- **ការកំណត់ព្យញ្ជនៈនិងស្រៈជាអក្សរឡាតាំង**

១- សញ្ញាព្យញ្ជនៈខ្មែរដែលកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំងត្រូវកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

តួអក្សរព្យញ្ជនៈខ្មែរ ពួកអ	សំណើអក្សរឡាតាំង	តួអក្សរព្យញ្ជនៈខ្មែរ ពួកអ៊	សំណើអក្សរឡាតាំង
ក	k	គ	k
ខ	kh	ឃ	kh
		ង	ng
ច	ch	ជ	ch
ឆ	chh	ឈ	chh
		ញ	nh
ដ	d	ឌ	d
ឋ	th	ឍ	th
ត	t	ទ	t
ថ	th	ធ	th
ណ	n	ន	n
ប	b		
		ព	p
ផ	ph	ភ	ph
		ម	m
		យ	y
		រ	r
ឡ	l	ល	l
		វ	v
ស	s		
ហ	h		

២- សញ្ញាស្រៈខ្មែរដែលកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំងត្រូវកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

ស្រៈនិស្ស័យ	សំណើអក្សរឡាតាំង សម្រាប់កត់ត្រាពួកអ	សំណើអក្សរឡាតាំង សម្រាប់កត់ត្រាពួកអ៊
|	â	ô
◌ា	a	ea
◌ិ	e	i
◌ី	ei	i
◌ឹ	oe	ue
◌ឺ	oe	ue
◌ុ	o	u
◌ូ	o	u
◌ួ	uo	uo
◌ើ	ae	eu
◌ឿ	oeu	oeu
◌ៀ	ie	ie
េ◌	e	é
ែ◌	ê	è
ៃ◌	ai	ey
◌ោ	ao	oo
◌ៅ	au	ou
◌ុំ	om	um
◌ំ	âm	um
◌ាំ	am	oam
◌ះ	ah	eah
◌ុះ	oh	uh
េ◌ះ	eh	ih
◌ោះ	aoh	uoh
◌ិះ	eh	ih
◌ាំង	ang	eang
◌ឹះ	oeh	ueh

ស្រៈពេញតួ	សំណើអក្សរឡាតាំង
ឥ	e
ឦ	ei
ឧ	o
ឩ	o
ឯ	ê
ឰ	ai
ឱ	ao
ឳ	ov
ឫ	rue
ឬ	rue
ឭ	lue
ឮ	lue
ឪ	au

សំយោគសញ្ញា	សំណើអក្សរឡាតាំងសម្រាប់កត់ត្រាពួកអ	សំណើអក្សរឡាតាំងសម្រាប់កត់ត្រាពួកអ
័	a	oa
័ង	ang	eang
័ក	ak	eak
័យ	ai	ey

ចំពោះពាក្យកម្ចីពីភាសាបាលី-សំស្ក្រឹតដែលមានប្រើឬមិនប្រើយុគលពិន្ទុ(ះ) យើងត្រូវកត់ត្រាជា «ak» សម្រាប់ពួកអ និង«eak»សម្រាប់ពួកអ៊ិ។

ឧទាហរណ៍ ពាក្យ«សេដ្ឋកិច្ច» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង «sedthakkech»

ពាក្យ«យុត្តះ» ត្រូវកត់ត្រាជាអក្សរឡាតាំង «yuttak»

២- ការប្រៀបធៀបការកំណត់ស្រៈជាអក្សរឡាតាំងរបស់ក្រសួងផែនការ ក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ និងការកំណត់របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ(US Board on Geographic Names (BGN) / Permanent Committee on Geographical Names for British Official Use (PCGN), United Nations Romanization Systems for Geographical Names (UNRSGN)

	ក្រសួងទាំង៣		BGN/PCGN		សំណើថ្មី	
ស្រៈនិស្ស័យ	អក្សរឡាតាំង ពួកអ	អក្សរឡាតាំង ពួកអ៊	អក្សរឡាតាំង ពួកអ	អក្សរឡាតាំង ពួកអ៊	អក្សរឡាតាំង ពួកអ	អក្សរឡាតាំង ពួកអ៊
ı	a	o	â	ô	â	ô
◌ា	a	ea	a	éa	a	ea
◌ិ	e	i	ĕ	ĭ	e	i
◌ី	ei	i	ei	i	ei	i
◌ឹ	oe	ue	œ̆	œ̆	oe	ue
◌ឺ	eu	ueu	œ	œ	oe	ue
◌ុ	o	u	ŏ	ŭ	o	u
◌ូ	ou	u	o	u	o	u
◌ួ	uo	uo	uŏ	uŏ	uo	uo
◌ើ	aeu	eu	aeu	eu	ae	eu
◌ឿ	oea	oea	œă	œă	oeu	oeu
◌ៀ	ie	ie	iĕ	iĕ	ie	ie
◌េ	e	e	é	é	e	é
◌ែ	ae	eae	ê	ê	ê	è
◌ៃ	ai	ey	ai	ey	ai	ey
◌ោ	ao	ou	aô	oŭ	ao	oo
◌ៅ	au	ov	au	ŏu	au	ou
◌ុំ	om	um	om	ŭm	om	um
◌ំ	am	um	âm	um	âm	um
◌ាំ	am	oam	ăm	ŏâm	am	oam
◌ះ	ah	eah	ăh	eăh	ah	eah
◌ុះ	oh	uh	ŏh	ŭh	oh	uh
◌េះ	eh	eh	éh	éh	eh	ih
◌ោះ	aoh	uoh	aôh	ŏăh	aoh	uoh
◌ិះ	eh	is			eh	ih
◌ាំង	ang	eang	ăng	eăng	ang	eang
◌ឹះ					oeh	ueh

III- **ករណីលើកលែង**

អសាធារណនាមដូចជាឈ្មោះទីកន្លែង ទីតាំងប្រវត្តិសាស្ត្រ ព្រះនាមរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ឈ្មោះបុគ្គលសំខាន់ៗជាដើម ដែលមហាជនស្គាល់ជាទូទៅនិងមានសំណេរជាអក្សរឡាតាំងខុសពីការកំណត់ក្នុងចំណុច II ខាងលើ ត្រូវទុកជាករណីលើកលែង ?

Wikipedia
The Free Encyclopedia

Romanization of Khmer

The **romanization of Khmer** is a representation of the Khmer (Cambodian) language using letters of the Latin alphabet. This is most commonly done with Khmer proper nouns, such as names of people and geographical names, as in a gazetteer.

Romanization systems for Khmer

Cambodian geographical names are often romanized with a transliteration system, where representations in the Khmer script are mapped regularly to representations in the Latin alphabet (sometimes with some additional diacritics). The results do not always reflect standard Khmer pronunciation, as no special treatment is given to unpronounced letters and irregular pronunciations, although the two registers of Khmer vowel symbols are often taken into account.

When transcription is used, words are romanized based on their pronunciation. However, pronunciation of Khmer can vary by speaker and region. Roman transcription of Khmer is often done ad hoc on Internet forums and chatrooms, the results sometimes being referred to as *Khmenglish* or *Khmerlish*. These ad hoc romanizations are usually based on English pronunciations of letters, although they may also be influenced by Khmer spelling (as with the use of *s* rather than *h* to represent a final aspirate).

Since some sounds can be represented by more than one symbol in Khmer orthography, it is not generally possible to recover the original Khmer spelling from a pronunciation-based Roman transcription. Even transliteration systems often do not preserve all of the distinctions made in the Khmer script.

Some of the more commonly used romanization systems for Khmer are listed below. For full details of the various systems, see the links given in the External Links section.

UNGEGN

The Khmer romanization scheme published by the United Nations Group of Experts on Geographical Names is based on the BGN/PCGN system, described below. It is used for Cambodian geographical names in some recent maps and gazetteers, although the

Geographic Department's modified system (see below) has come into use in the country since 1995.[1] Correspondences in the UNGEGN system are detailed in the Khmer alphasyllabary article.

Geographic Department

The Geographic Department of the Cambodian Ministry of Land Management and Urban Planning has developed a modified version of the UNGEGN system,[2] originally put forward in 1995, and used in the second edition of the Gazetteer of Cambodia in 1996. Further modifications were made in 1997, and the system continues to be used in Cambodia.[1]

The main change made in this system compared with the UNGEGN system is that diacritics on vowels are omitted. Some of the vowels are also represented using different letter combinations.

BGN/PCGN

A system used by the United States Board on Geographic Names and the Permanent Committee on Geographical Names for British Official Use, published in 1972. It is based on the modified 1959 *Service Géographique Khmer* (SGK) system.[3]

ALA-LC Romanization Tables

This system (also called Transliteration System for Khmer Script), from the American Library Association and Library of Congress,[4] romanizes Khmer words using the original Indic values of the Khmer letters, which are often different from their modern values. This can obscure the modern Khmer pronunciation, but the system has the advantage of relative simplicity, and facilitates the etymological reconstruction of Sanskrit and Pali loanwords whose pronunciation may be different in modern Khmer. The system is a modification of that

proposed by Lewitz (1969), and was developed by Franklin Huffman of Cornell University and Edwin Bonsack of the Library of Congress for the library cataloguing of publications in Khmer.

Example words written in each romanization system

English	Khmer	Romanization		
		UNGEGN (or BGN/PCGN)	Geographic Department	ALA-LC
Khmer script	អក្សរខ្មែរ	*'âksâr khmêr*	*'aksar khmaer*	*ʿ'aksar khmaer*
Cambodia	កម្ពុជា	*Kâmpŭchéa*	*Kampuchea*	*Kambujā*
centre	មណ្ឌល	*môndôl*	*mondol*	*maṇḍal*
brightness	ពន្លឺ	*pônlœ*	*ponlueu*	*banlȳ*
peace	សន្តិភាព	*sântĕphéap*	*santepheap*	*santibhāb*
belief	ជំនឿ	*chumnœă*	*chumnoea*	*jaṃnẏa*
to go	ទៅ	*tŏu*	*tov*	*dau*

Tables of romanization systems

This chart shows in full the three main systems for the romanization of Khmer: UNGEGN (or BGN/PCGN), Geographic Department and ALA-LC:

Consonants

☐ 1st series ☐ 2nd series[note 1]

Khmer			UNGEGN (or BGN/PCGN)	Geographic Department	ALA-LC
Full form	Subscript form	IPA			
ក	្ក	[k]	*ka*	*Ka*	*k*
ខ	្ខ	[k^h]	*kha*	*Kha*	*kh*
គ	្គ	[k]	*Ga*	*Go*	*g*
ឃ	្ឃ	[k^h]	*Gha*	*Gho*	*gh*
ង	្ង	[ŋ]	*Ṅa*	*Ṅo*	*ng*
ច	្ច	[c]	*Ca*	*Ca*	*c*
ឆ	្ឆ	[c^h]	*Cha*	*Cha*	*ch*
ជ	្ជ	[c]	*Ja*	*Jo*	*j*
ឈ	្ឈ	[c^h]	*Jha*	*Jho*	*jh*
ញ	្ញ	[ɲ]	*Ña*	*Ño*	*ñ*
ដ	្ដ	[ɗ]	*Ṭa*	*Ṭa*	*ṭ*
ឋ	្ឋ	[t^h]	*Ṭha*	*Ṭha*	*ṭh*
ឌ	្ឌ	[ɗ]	*Ḍa*	*Do*	*ḍ*
ឍ	្ឍ	[t^h]	*Ḍha*	*Ḍho*	*ḍh*
ណ	្ណ	[n]	*Ṇa*	*Ṇa*	*ṇ*
ត	្ត	[t]	*Ta*	*Ta*	*t*
ថ	្ថ	[t^h]	*Tha*	*Tha*	*th*
ទ	្ទ	[t]	*Da*	*Do*	*d*
ធ	្ធ	[t^h]	*Dha*	*Dho*	*dh*
ន	្ន	[n]	*Na*	*No*	*n*
ប	្ប	[ɓ], [p]	*Pa*	*Pa,Ba*[note 2]	*p*
ផ	្ផ	[p^h]	*Pha*	*Pha*	*ph*
ព	្ព	[p]	*Ba*	*Bo, po* [Note 2]	*b*
ភ	្ភ	[p^h]	*Bha*	*Bho*	*bh*
ម	្ម	[m]	*Ma*	*Mo*	*m*
យ	្យ	[j]	*Ya*	*Yo*	*y*
រ	្រ	[r]	*Ra*	*Ro*	*r*

ល	្ល	[l]	*La*	*Lo*	*l*
វ	្វ	[ʋ]	*Va*	*Vo*	*v*
ឝ	្ឝ	[s]	*Śa*	*sha*	*ś*
ឞ	្ឞ	[s]	*Ṣa*	*Sha*	*ṣ*
ស	្ស	[s]	*Sa*	*Sa*	*s*
ហ	្ហ	[h]	*Ha*	*Ha*	*h*
ឡ	—	[l]	*Ḷa*	*La*	*ḷ*
អ	្អ	[ʔ]	*A*	A	*A*

Dependent vowels

Khmer	UNGEGN (or BGN/PCGN)		Geographic Department		ALA-LC
	A-series	O-series	A-series	O-series	A-series
◌◌	*â*	*ô*	*a*	*o*	*a*
◌់	*á*	*ó*	*a*	*o*	*á*
◌ា	*a*	*éa*	*a*	*ea*	*ā*
◌ា់, ◌័◌	*ă*	*eă*, *oă*	*a*	*ea*, *oa*	*â*
◌ះ	*ă*	*eă*	*ak*	*eak*	*à*
◌័យ	*ăy*	*oăy*	*ai*	*ey*	*ăy*
◌ិ	*ĕ*	*ĭ*	*e*	*i*	*i*
◌ី	*ei*	*i*	*ei*	*i*	*ī*
◌ឹ	*œ̆*	*œ̆*	*oe*	*ue*	*ẏ*
◌ឺ	*œ*	*œ*	*eu*	*ueu*	*ȳ*
◌ុ	*ŏ*	*ŭ*	*o*	*u*	*u*
◌ូ	*o*	*u*	*ou*	*u*	*ū*
◌ួ	*uŏ*	*uŏ*	*uo*	*uo*	*ua*
◌ើ	*aeu*	*eu*	*aeu*	*eu*	*oe*
◌ឿ	*œă*	*œă*	*oea*	*oea*	*ẏa*
◌ៀ	*iĕ*	*iĕ*	*ie*	*ie*	*ia*
◌េ	*é*	*é*	*e*	*e*	*e*
◌ែ	*ê*	*ê*	*ae*	*eae*	*ae*

◌ៃ	*ai*	*ey*	*ai*	*ey*	*ai*
◌ោ	*aô*	*oŭ*	*ao*	*ou*	*o*
◌ៅ	*au*	*ŏu*	*au*	*ov*	*au*
◌ុំ	*om*	*ŭm*	*om*	*um*	*uṃ*
◌ំ	*âm*	*um*	*am*	*um*	*aṃ*
◌ាំ	*ăm*	*ŏâm*	*am*	*oam*	*āṃ*
◌ាំង	*ăng*	*eăng*	*ang*	*eang*	*āṃng*
◌ះ	*ăh*	*eăh*	*ah*	*eah*	*aḥ*
◌ិះ	*ĕh*	*ĭh*	*eh*	*is*	*iḥ*
◌ឹះ	*œ̆h*	*œ̆h*	*oeh*	*ueh*	*ẏḥ*
◌ុះ	*ŏh*	*ŭh*	*oh*	*uh*	*uḥ*
◌េះ	*éh*	*éh*	*eh*	*eh*	*eḥ*
◌ើះ	*aeuh*	*euh*	*aeuh*	*euh*	*oeḥ*
◌ែះ	*êh*	*êh*	*aeh*	*eaeh*	*aeḥ*
◌ោះ	*aôh*	*ŏăh*	*aoh*	*uoh*	*oaḥ*

Independent vowels

Khmer	UNGEGN (or BGN/PCGN)	Geographic Department	ALA-LC
អ	*â*	*a*	*a*
អា	*a*	*a*	*ā*
ឥ	*ĕ*	*e*	*i*
ឦ	*ei*	*ei*	*ī*
ឧ	*ŏ, ŭ*	*o, u*	*u*
ឩ	*o, u*	*ou, u*	*ū*
ឪ	*âu*	*au*	*ẏu*
ឫ	*rœ̆*	*rue*	*ṛ*
ឬ	*rœ*	*rueu*	*ṝ*
ឭ	*lœ̆*	*lue*	*ḷ*
ឮ	*lœ*	*lueu*	*ḹ*
ឯ	*ê*	*ae*	*ae*

ឰ	*ai*	*ai*	*ai*
ឱ, ឲ	*aô*	*ao*	*o*
ឳ	*au*	*au*	*au*

International Phonetic Alphabet transcription

Various authors have used systems based on the International Phonetic Alphabet (IPA) to transcribe Khmer. One such system is used in the books of Franklin E. Huffman and others;[5] a more recent scheme is that used in J.M. Filippi's 2004 textbook *Everyday Khmer* or *Khmer au quotidien*.[6] These systems differ in certain respects: for example, Huffman's uses doubling of vowel symbols to indicate long vowels, whereas Filippi's uses the IPA triangular colon vowel length symbol.

Notes

1. Khmer consonants belong to two classes that dictate the value of dependent vowels.
2. When accompanied by a subscript form, it is romanized as *p* in the 1st series, although the Khmer diacritical mark ៉ is generally omitted: ប្លែង → *plaeng*, ប្អូន → *p'oun*, ប្រាប់ → *prab*.

References

1. Report on the Current Status of United Nations Romanization Systems for Geographical Names – Khmer (http://www.eki.ee/wgrs/rom1_km.pdf), UNGEGN Working Group on Romanization Systems, September 2013 (linked from WGRS website (http://www.eki.ee/wgrs/)).
2. Geographical Names of the Kingdom of Cambodia (https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/8th-uncsgn-docs/inf/8th_UNCSGN_econf.94_INF.30.pdf), submitted by Cambodia to the 8th UN Conference on the Standardization of Geographical Names, 2002 (also addendum with corrections (http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/8th-uncsgn-docs/inf/8th_UNCSGN_econf.94_INF.30_corr1.pdf)).
3. Romanization System for Khmer (Cambodian) (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/320109/Khmer_Romanization_Nov12.pdf), BGN/PCGN 1972 System.
4. ALA-LC Romanization Tables (https://www.loc.gov/catdir/cpso/roman.html), Khmer, rev. 2012.
5. For example, Franklin E. Huffman, *Cambodian System of Writing and Beginning Reader with Drills and Glossary*, Adam Wood, 1970 (downloadable PDF (http://www.pratyeka.org/csw)).

6. Jean Michel Filippi, *Everyday Khmer*, Funan, Phnom Penh , 2004. French edition: Filippi et al., *Khmer au quotidien*, Librairie You-Feng, 2008.

External links to romanization tables

- UNGEGN (http://www.eki.ee/wgrs/rom1_km.pdf) (PDF - 166kb)
- Geographic Department (http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/8th-uncsgn-docs/inf/8th_UNCSGN_econf.94_INF.30_corr1.pdf) (PDF)
- ALA-LC (https://www.loc.gov/catdir/cpso/romanization/khmer.pdf) (PDF - 1,064kb)
- BGN/PCGN (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/320109/Khmer_Romanization_Nov12.pdf) (PDF - 334.49kb)

Retrieved from "https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Romanization_of_Khmer&oldid=1188265523"

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

លេខៈ..១៤៣.ស.សរ

សេចក្តីសម្រេច

ស្តីពី

ការបង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកទេស

នៃគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៧០៤/១២៤ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៤ ស្តីពី ការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ ស្តីពី ការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៩ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ ស្តីពី ការបង្កើតទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ ស្តីពី ការបង្កើតរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៣០៥/១១១ ចុះថ្ងៃទី០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៥ ស្តីពី ការកែសម្រួលមាត្រា៤ មាត្រា១០ មាត្រា១១ មាត្រា១២ មាត្រា១៤ មាត្រា១៧ និង មាត្រា២០ នៃព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ ស្តីពី ការបង្កើតរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ១៨ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៧ ស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ
- យោងតាមការចាំបាច់នៃគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ

ស ម្រេ ច

ប្រការ ១.–

បង្កើតគណៈកម្មការអក្ខរាវិរុទ្ធនិងអំណាន ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- ឯកឧត្តម **ឈន អៀម**	រដ្ឋលេខាធិការនៃក្រសួងធម្មការ និង កិច្ចការសាសនា	**ប្រធាន**
២- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **អ៊ុច ច័ន**	ប្រធានវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	**អនុប្រធាន**
៣- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ស៊ន សំណាង**	ប្រធានរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**ទីប្រឹក្សា**
៤- ឯកឧត្តម បណ្ឌិត **ឆយ អួន**	សមាជិកក្រុមសង្កេតការណ៍សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និង វប្បធម៌	**សមាជិក**
៥- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ឆ សោ**	ទីប្រឹក្សារាជរដ្ឋាភិបាល	**សមាជិក**
៦- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ម៉ៅ សុគ្គន**	សាកលវិទ្យាធិការរង នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ	**សមាជិក**
៧- ឯកឧត្តម **សូ មុយឃៀង**	សមាជិកគណៈកម្មការបណ្ឌិតសភា ទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់	**សមាជិក**
៨- លោកសាស្ត្រាចារ្យ **មៀច ប៉ុណ្ណ**	ទីប្រឹក្សាអមក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ នៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ	**សមាជិក**
៩- លោកសាស្ត្រាចារ្យ **ថាច់ សែម**	សមាជិកគណៈកម្មការបណ្ឌិតសភា ទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់	**សមាជិក**
១០- លោក **ជួន ជីវិន**	ប្រធានផ្នែកភូមិវិទ្យានិងនគរូបនីយកម្ម នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	**សមាជិក**
១១- លោក **កែវ លីណែត**	មន្ត្រីនៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	**លេខាធិការ**

ប្រការ ២.–

គណៈកម្មការអក្ខរាវិរុទ្ធនិងអំណាន មានភារកិច្ចប្រមូលពាក្យនិងកំណត់ការអានពាក្យនៅក្នុងភាសាខ្មែរ ដែលមានបញ្ហានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ក្នុងគោលបំណងស្វែងរកឯកភាពនៃការសរសេរពាក្យនិងការអានពាក្យនៅក្នុងភាសាខ្មែរ ដើម្បីដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរអនុម័ត។

ប្រការ ៣.–

បង្កើតគណៈកម្មការនៃការបង្កើតពាក្យនិងកម្ចីពាក្យ ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ស៊ុំ ឈុំប៊ុន**	អគ្គលេខាធិការនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**ប្រធាន**
២- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ច័ន្ទ សំណព្វ**	ប្រធានដេប៉ាតឺម៉ង់ភាសាវិទ្យា	

	នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ	**អនុប្រធាន**
៣- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **រស់ ចន្ទ្រាបុត្រ**	អនុប្រធានរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**សមាជិក**
៤- លោកជំទាវ សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ខ្លូត ធិតា**	អនុប្រធានរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**សមាជិក**
៥- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យវេជ្ជបណ្ឌិត **សំ សោភ័ន**	អនុប្រធានរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**សមាជិក**
៦- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ជា ណេង**	អនុប្រធានរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**សមាជិក**
៧- ឯកឧត្តម បណ្ឌិតវដ្ត **តិច សំណាង**	អគ្គលេខាធិការគណៈកម្មាធិការ ទទួលស្គាល់គុណភាពអប់រំនៃកម្ពុជា	**សមាជិក**
៨- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **សោម សុមុនី**	ប្រធានវិទ្យាស្ថាន មនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	**សមាជិក**
៩- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **សុខ ឡូច**	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	**សមាជិក**
១០- លោកសាស្ត្រាចារ្យ **ស៊ីន ផុស**	សមាជិកគណៈកម្មការបណ្ឌិតសភា ទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់	**សមាជិក**
១១- កញ្ញា **សុខ ឧស្សាហ៍**	មន្ត្រីនៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	**លេខាធិការ**

ប្រការ ៤.-

គណៈកម្មការនៃការបង្កើតពាក្យនិងកម្ទីពាក្យ មានភារកិច្ចកំណត់គោលការណ៍ក្នុងការបង្កើតពាក្យនិងកម្ទីពាក្យ ក្នុងគោលបំណងស្វែងរកឯកភាពនៃការបង្កើតពាក្យនិងកម្ទីពាក្យ ដើម្បីដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរអនុម័ត។

ប្រការ ៥.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ មនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- ឯកឧត្តម សាស្ត្រចារ្យបណ្ឌិត **សោម សុមុនី**	ប្រធានវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	**ប្រធាន**
២- លោក **មាឃ សារី**	មន្ត្រីផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ	**អនុប្រធាន**
៣- លោក **អ៊ុន យ៉េត**	មន្ត្រីផ្នែកភូមិវិទ្យានិងដែនដីនគរូបនីយកម្ម	**សមាជិក**
៤- លោក **សូត្រ សំណាង**	មន្ត្រីលេខាធិការដ្ឋានអចិន្ត្រៃយ៍	**សមាជិក**
៥- លោក **សួ ប៊ុណ្ណារ៉ាត់**	មន្ត្រីផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនិងនយោបាយ	**សមាជិក**
៦- លោក **ជា មុនីឫទ្ធិ**	មន្ត្រីផ្នែកទស្សនវិជ្ជានិងសង្គមវិជ្ជា	**សមាជិក**
៧- លោក **ហាត់ ម៉ាន់ដារា**	មន្ត្រីផ្នែកនរវិទ្យា	**សមាជិក**
៨- លោក **ឌង់ គិរុណា**	មន្ត្រីនៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ផ្នែកភាសាវិទ្យា	**សមាជិក**

ប្រការ ៦.-

គណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម មានភារកិច្ចប្រមូលវាក្យស័ព្ទដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជានេះ ដើម្បីស្វែងរកឯកភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ អនុម័ត។

ប្រការ ៧.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយនិងការទូត ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **សុខ ទូច**	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ	**ប្រធាន**
២- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **គា គីរីរេណុល**	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ	**អនុប្រធាន**
៣- លោក **ហង់ ឆារុន**	មន្ត្រីផ្នែកទំនាក់ទំនងសង្គមកិច្ចនិងសុខាភិបាល	**សមាជិក**
៤- លោក **គីត មេង**	មន្ត្រីផ្នែកទំនាក់ទំនងកសិកម្ម បរិស្ថាន និងថាមពលអន្តរជាតិ	**សមាជិក**
៥- លោក **ឈេត ម៉ិនថង**	មន្ត្រីផ្នែកទំនាក់ទំនងសង្គមកិច្ចនិងសុខាភិបាល	**សមាជិក**
៦- លោក **សាន លាង**	មន្ត្រីផ្នែកទំនាក់ទំនងសង្គមកិច្ចនិងសុខាភិបាល	**សមាជិក**
៧- កញ្ញា **គីម កែវកល្យាណ**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ផ្នែកភាសាវិទ្យា	**សមាជិក**
៨- លោក **ហុង វណ្ណៈ**	មន្ត្រីផ្នែកទំនាក់ទំនងសង្គមកិច្ចនិងសុខាភិបាល	**លេខាធិការ**

ប្រការ ៨.-

គណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយនិងការទូត មានភារកិច្ចប្រមូលវាក្យស័ព្ទដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជានេះ ដើម្បីស្វែងរកឯកភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ អនុម័ត។

ប្រការ ៩.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ ភាសាវិទ្យានិងអក្សរសិល្ប៍ ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ឡាំ ម៉ល់**	ទីប្រឹក្សាអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ទទួលបន្ទុកភាសាវិទ្យា	**ប្រធាន**
២- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **អ៊ឹម ចំន**	ប្រធានវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	**អនុប្រធាន**
៣- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ស៊ឺ ឈុំម៉ុន**	អគ្គលេខាធិការនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា	**សមាជិក**
៤- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ម៉ៅ សុគន្ធ**	សាកលវិទ្យាធិការរង នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ	**សមាជិក**
៥- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យ **ម៉ុញ សារី**	អនុប្រធានអចិន្ត្រៃយ៍លេខាធិការដ្ឋាន នៃគណៈកម្មការបណ្ឌិតសភាទទួលបន្ទុក	

	អនុម័តពាក្យច្បាប់	**សមាជិក**
៦- លោកសាស្ត្រាចារ្យ **សុខ គុសល**	សាកលវិទ្យាធិការរង នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ	**សមាជិក**

ប្រការ ១០.-

គណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ ភាសាវិទ្យានិងអក្សរសិល្ប៍ មានភារកិច្ចប្រមូលវាក្យស័ព្ទដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជាទាំងពីរនេះ ដើម្បីស្វែងរកឯកភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ អនុម័ត ។

ប្រការ ១១.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ វិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **អ៊ាង មុន្នី**	ប្រធានវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា	**ប្រធាន**
២- លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **សៀង ហ៊ុយ**	ប្រធានផ្នែកគីមី	**អនុប្រធាន**
៣- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យ អ៊ុំ **ម៉ុម**	អគ្គលេខាធិការរងទទួលបន្ទុក រដ្ឋបាលនិងហិរញ្ញវត្ថុ	**សមាជិក**
៤- លោក **យឹម អាយុទឡ្ហនៈវិជ្ជា**	មន្ត្រីផ្នែកគណិត	**សមាជិក**
៥- លោក **លឹម សេងឌី**	មន្ត្រីផ្នែកកុំព្យូទ័រ	**សមាជិក**
៦- លោក **អ៊ុក សៅបុល**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ផ្នែកភាសាវិទ្យា	**សមាជិក**

ប្រការ ១២.-

គណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ វិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា មានភារកិច្ចប្រមូលវាក្យស័ព្ទ ដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជាទាំងពីរនេះ ដើម្បីស្វែងរកឯកភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ អនុម័ត ។

ប្រការ ១៣.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ វប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **នូ ចាន់សុភី**	លេខាអចិន្ត្រៃយ៍វិទ្យាស្ថាន វប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	**ប្រធាន**
២- លោក **ឆុន ភសិភា**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	**អនុប្រធាន**
៣-លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ត្រាំ ទេវី**	ប្រធានផ្នែកបោះពុម្ពផ្សាយ	**សមាជិក**
៤- លោក **លឹម សុត្រាត**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	**សមាជិក**
៥- លោក **ហៀង លាងហុង**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	**សមាជិក**
៦- លោកស្រី **អ៊ឹង ម៉ាលីយ**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ផ្នែកភាសាវិទ្យា	**សមាជិក**

ប្រការ ១៤.-

គណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ វប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ មានភារកិច្ចប្រមូលវាក្យស័ព្ទ ដែលមានប្រើរួចមកហើយ និង បង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជាទាំងពីរនេះ ដើម្បីស្វែងរកឯកភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ អនុម័ត ។

ប្រការ ១៥.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ ជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និង កសិកម្ម ដែលមានសមាសភាពដូចតទៅ :

១- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យឱសថបណ្ឌិត **ម៉ែន ម៉ូនពិច** អនុប្រធានវិទ្យាស្ថាន ជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រនិងកសិកម្ម		**ប្រធាន**
២- លោកសាស្ត្រាចារ្យវេជ្ជបណ្ឌិត **នុត សម្បត្តិ**	ប្រធានផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ	**អនុប្រធាន**
៣- ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **សាមុ អុប្រាណ**	អគ្គលេខាធិការរងទទួលបន្ទុក ផ្នែកបណ្តុះបណ្តាលនិងស្រាវជ្រាវ	**សមាជិក**
៤- លោកសាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ស៊ុន សុត**	ប្រធានផ្នែកកសិកម្ម	**សមាជិក**
៥- លោក **រស់ ផាន្នី**	មន្ត្រីផ្នែកជីវសាស្ត្រ	**សមាជិក**
៦- លោក **ខត្យ មេខ**	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ផ្នែកភាសាវិទ្យា	**សមាជិក**

ប្រការ ១៦.-

គណៈកម្មការបច្ចេកស័ព្ទ ជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និង កសិកម្ម មានភារកិច្ចប្រមូលវាក្យស័ព្ទដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជាទាំងនេះ ដើម្បីស្វែងរកឯកភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ អនុម័ត ។

ប្រការ ១៧.-

គណៈកម្មាធិការជាតិភាសាខ្មែរ និង សមាសភាពដូចមានចែងក្នុង ប្រការ១ ប្រការ៣ ប្រការ៥ ប្រការ៧ ប្រការ៩ ប្រការ១១ ប្រការ១៣ និង ប្រការ១៥ ត្រូវអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចនេះ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ចាប់ពីថ្ងៃចុះហត្ថលេខា តទៅ ។

ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២៤ ខែ 12 ឆ្នាំ២០០៧

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី

សុខ អាន

កន្លែងទទួល :

- ក្រសួងព្រះបរមរាជវាំង
- អគ្គលេខាធិការដ្ឋានព្រឹទ្ធសភា
- អគ្គលេខាធិការដ្ឋានរដ្ឋសភា
- ខុទ្ទកាល័យសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី
- អគ្គលេខាធិការរាជរដ្ឋាភិបាល
- រាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា
- ដូចប្រការ១៧
- រាជកិច្ច
- ឯកសារ-កាលប្បវត្តិ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
លេខ ៤៤ សសរ

សេចក្ដីសម្រេច
ស្ដីពី
ការបង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកទេសនៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រចាំការ
និងជារដ្ឋមន្ត្រីស្ដីពីទទួលបន្ទុកទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩១៣/៩០៣ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ ស្ដីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្ដីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៨ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើតទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ ស្ដីពីការបង្កើតរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៣០៥/១១១ ចុះថ្ងៃទី០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៥ ស្ដីពីការកែសម្រួលមាត្រា៤ មាត្រា១០ មាត្រា១១ មាត្រា១២ មាត្រា១៤ មាត្រា១៧ និង មាត្រា២០ នៃព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ ស្ដីពីការបង្កើតរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៧១៧/៩៧៦ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ស្ដីពីការកែសម្រួលមាត្រា៦នៃព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ ស្ដីពីការបង្កើតរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា និងមាត្រា៤ថ្មី មាត្រា១០ថ្មី មាត្រា១១ថ្មី មាត្រា១២ថ្មី និងមាត្រា២០ថ្មី នៃព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៣០៥/១១១ ចុះថ្ងៃទី០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៥ ស្ដីពីការកែសម្រួលមាត្រា៤ មាត្រា១០ មាត្រា១១ មាត្រា១២ មាត្រា១៤ មាត្រា១៧ និងមាត្រា២០ នៃព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ ស្ដីពីការបង្កើតរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៨១៧/៦៤១ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ស្តីពីការផ្ទេរក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរឱ្យស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចនិងការទទួលខុសត្រូវរបស់រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ៨៤ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០០ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ១៤៦ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ
- យោងតាមសំណើរបស់ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

សម្រេច

ប្រការ១.-

បង្កើតគណៈកម្មការបច្ចេកទេសនៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ដូចខាងក្រោម ៖

១.១- គណៈកម្មការកសិកម្ម មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១-	លោកបណ្ឌិត ម៉ុង ស៊ាងធីម	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	ប្រធាន
២-	លោកស្រីបណ្ឌិត ហ៊ិន សុទ្ធនា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	អនុប្រធាន
៣-	លោកបណ្ឌិត តាំង ស៊ិន	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក
៤-	លោកបណ្ឌិត គី ចន្ទណារិទ្ធ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក
៥-	លោកបណ្ឌិត ខៃ សត្យា	អនុប្រធានការិយាល័យភ្ជាប់រួមនៃការិយាល័យការពារដំណាំនៃវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍នៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ	សមាជិក
៦-	លោក រស់ ផាន្នី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក
៧-	លោក សួន សុភា	អនុប្រធានឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាតេជោសែន ឫស្សីត្រឹប	សមាជិក
៨-	លោក សុខ វ៉ាន់ថន	សាស្ត្រាចារ្យមហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រកសិកម្ម នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកសិកម្ម	សមាជិក
៩-	លោក ស្វាយ វីដា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក

១០- លោក ហេង វីរិទ្ធិ ប្រធានលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាបណ្ឌិតសភាចារ្យ សមាជិក

១១- លោកបណ្ឌិត ទី និមល្ល មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម សមាជិក

១២- លោកបណ្ឌិត ឈុំ កិតលន់ មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ សមាជិក

១៣- លោក នុក ឆេង មន្ត្រីការិយាល័យការងារសង្គម នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកសិកម្ម សមាជិក

១៤- លោក តូច សុធារី មន្ត្រីឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា តេជោសែន ឫស្សីត្រឹប សមាជិក

១៥- លោកស្រី សំរិទ្ធ ទេពី មន្ត្រីផ្នែករដ្ឋបាលនិងហិរញ្ញវត្ថុនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា សមាជិក

១៦- កញ្ញាបណ្ឌិត សុង ឧស្សាហ៍ អនុប្រធានលេខាធិការដ្ឋាននៃក្រុមប្រឹក្សាបណ្ឌិតសភាចារ្យ ជំនួយការខាងភាសា

១.២- គណៈកម្មការគណិតវិទ្យា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- លោកបណ្ឌិត ហាក់ ជីពោ អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា ប្រធាន

២- លោក យឹម អាយុវឌ្ឍនៈវិជ្ជា មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា អនុប្រធាន

៣- លោកបណ្ឌិត ចន្ទ រ័ត្ន ប្រធាននាយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវវិទ្យាសាស្ត្រ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានឧត្តមសិក្សា នៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និង កីឡា សមាជិក

៤- លោក និត លក្ស្មី មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា សមាជិក

៥- លោកបណ្ឌិត ម៉ុង ម៉ាក់ មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា សមាជិក

៦- លោក លាវ ផារុន មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា សមាជិក

៧- លោក យូ គង្គា មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា សមាជិក

៨- លោក នូ នីឡា ប្រធានផ្នែកព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍ វិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា សមាជិក

៩- លោក តាត់ ចាន់ថា មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ សមាជិក

១០- លោក កែវ លីណែត មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ជំនួយការខាងភាសា

១.៣- គណៈកម្មការគីមីវិទ្យានិងរូបវិទ្យា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត អ៊ិប បុណ្ណា ប្រធានវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា ប្រធាន

២- កញ្ញាបណ្ឌិត ចេក សុថា ប្រធានផ្នែកគីមីនិងចំណីអាហារ នៃវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា អនុប្រធាន

៣- លោកស្រីបណ្ឌិត សៀង ហ៊ុយ	សមាជិកបម្រុងនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៤- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត សៀង សុវណ្ណា	នាយកវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ នៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា	សមាជិក
៥- លោក នង កានីណាល់	ប្រធានផ្នែករូបវិទ្យានិងថាមពល នៃវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា	សមាជិក
៦- លោក យិន គិតស៊ីវ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា	សមាជិក
៧- លោកស្រី ស្រី មុនីរតន៍	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា	សមាជិក
៨- លោក លី ទីន	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានវិញ្ញាបនបត្រកម្ម នៃក្រសួងឧស្សាហកម្មនិងសិប្បកម្ម	សមាជិក
៩- លោកស្រី សាន់ ចន្ទបុប្ផា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា	សមាជិក
១០- លោកបណ្ឌិត ជុំ ស៊ិនណាង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	ជំនួយការខាងភាសា

១.៤- គណៈកម្មការទស្សនវិជ្ជា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- លោកជំទាវបណ្ឌិតសភាចារ្យ ខ្លួត ធីតា	ទីប្រឹក្សាផ្ទាល់សម្ដេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា	ទីប្រឹក្សា
២- លោកបណ្ឌិត ឈត ប៊ុនថង	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងវប្បធម៌ អប់រំ និងទេសចរណ៍នៃវិទ្យាស្ថានទំនាក់ ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	ប្រធាន
៣- លោកបណ្ឌិត ជា មុនីឫទ្ធិ	ប្រធានផ្នែកទស្សនវិជ្ជានិងសង្គមវិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	អនុប្រធាន
៤- លោកបណ្ឌិត ក្លាន់ ធុល	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៥- លោកបណ្ឌិត ហ៊ឹម ញាណារិទ្ធ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៦- លោកបណ្ឌិត ហែម ឡាច	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៧- លោកបណ្ឌិត ប៉ាន់ វុត្ថា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៨- លោក ប៊ុត សុម៉េត	ប្រធានផ្នែករដ្ឋបាល និងហិរញ្ញវត្ថុ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក

៩- លោកស្រី សរ សីលា	អនុប្រធានផ្នែកសិល្បៈនិងឥស្សរិយយស នៃវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
១០- លោកស្រី ម៉ិល វាសនា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
១១- លោក ធន ឆាយពិសិដ្ឋ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោក លី ពិចិត្រ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១៣- លោកស្រី កែវ សុជាតិ	ប្រធានផ្នែកធម្មសាស្ត្រនិងចរិយាសាស្ត្រ នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៤- លោកស្រី អ៊ួន សុភាព	គ្រូបង្រៀនទស្សនវិជ្ជាវិទ្យាល័យទួលទំពូង	សមាជិក
១៥- លោក ឈុន ផារ៉េង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៦- លោក ហួត វ៉ា	មន្ត្រីផ្នែករដ្ឋបាលនិងហិរញ្ញវត្ថុ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១៧- លោក វ៉ាន់ ម៉ុន	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	ជំនួយការខាងភាសា

១.៥- គណៈកម្មការបង្កើតពាក្យនិងកម្ពីពាក្យ មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ច័ន្ទ សំណព្វ	អនុប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	ប្រធាន
២- ឯកឧត្តម សូ មុយឃៀង	សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌	អនុប្រធាន
៣- លោក ឃៀង វីរបុត្រ	សាស្ត្រាចារ្យសាកលវិទ្យាល័យ ភូមិន្ទភ្នំពេញ	សមាជិក
៤- លោក ឋាច់ សែម	សមាជិកគណៈកម្មការបណ្ឌិត្យសភា ទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់	សមាជិក
៥- លោក ម៉ុម ម៉ុន	សមាជិកគណៈកម្មការបណ្ឌិត្យសភា ទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់	សមាជិក
៦- លោក ជួន សោរិទ្ធី	មន្ត្រីក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
៧- លោក សេ អឿន	អនុប្រធានលេខាធិការនៃ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
៨- លោក ផង់ ភិរុណ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	សមាជិក

១.៦- គណៈកម្មការប្រវត្តិវិទ្យា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ស៊ិន សំណាង	ទីប្រឹក្សារាជរដ្ឋាភិបាល	ប្រធាន

២- លោកបណ្ឌិត ចាន់ ប៊ុន្នី	លេខាអចិន្ត្រៃយ៍ វិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	អនុប្រធាន
៣- លោកបណ្ឌិត ជិន សុជាតិ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៤- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ជូ ច័ន្ទដារី	អគ្គលេខាធិការរងនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៥- ឯកឧត្តម ត្រឹង លឹម	ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៦- ឯកឧត្តម ហ៊ីង គឹមថន	ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៧- លោកបណ្ឌិត តឹក មេង	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងកសិកម្ម បរិស្ថាន ថាមពល វិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
៨- លោកបណ្ឌិត សុង ស៊ីណា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៩- លោកបណ្ឌិត ហេង ហុកវេន	មន្ត្រីផ្នែកបណ្តុះបណ្តាលនិងស្រាវជ្រាវ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១០- លោក សូ ប៊ុណ្ណារ៉ាត់	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១១- លោក គឹម វុទ្ធី	អនុប្រធានផ្នែករដ្ឋបាលនិងហិរញ្ញវត្ថុ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោក សាន សុភានិត	អនុប្រធានផ្នែកបោះពុម្ពផ្សាយ និង បណ្ណាល័យនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១៣-លោក សុង ចំណាន	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១៤- លោក អាត ទៀង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៥- លោក ផង់ ភិរុណ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	ជំនួយការខាងភាសា

១.៧- គណៈកម្មការព័ត៌មានវិទ្យា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- លោកបណ្ឌិត លឹម សេងនី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា	ប្រធាន
២- លោកបណ្ឌិត ឈិត វណ្ណឫទ្ធិ	អ្នកជំនាញប្រព័ន្ធទិន្នន័យ	អនុប្រធាន
៣- លោកស្រី អ៊ិត សុបុញ្ញ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក

៤- លោក អ៊ិច លាង មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា សមាជិក

៥- លោក សេក ចំរើន មន្ត្រីអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃគណៈកម្មាធិការទទួលស្គាល់គុណភាពអប់រំនៃកម្ពុជា សមាជិក

៦- លោក ឡុង សុរិទ្ធិ អនុប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងសាធារណៈ និងផែនការ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា សមាជិក

៧- លោកស្រី មុត សៅរ័ត្ន មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម សមាជិក

៨- លោក ជ ច័ន្ទតារា មន្ត្រីឧទ្ទកាល័យ សមាជិក

៩- លោក អែម ឧត្តម គ្រឹទ្ធបុរសរងពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យបាលី-សំស្ក្រឹត និងភាសាបរទេសនៃពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ ជំនួយការខាងភាសា

១.៨- គណៈកម្មការភាសាវិទ្យា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ហ៊ាន សុខុម អនុប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ប្រធាន

២- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ម៉ៅ សុក្កន ទីប្រឹក្សាអមទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី អនុប្រធាន

៣- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ជួរ គារី ប្រធានវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ អនុប្រធាន

៤- លោកបណ្ឌិត មាឃ បូរ៉ា ប្រធានផ្នែកសិលាចារឹកវិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ សមាជិក

៥- លោកបណ្ឌិត វង្ស មេង អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ

៦- លោក សឹង ផុស មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ សមាជិក

៧- លោកស្រី អ៊ឹង ម៉ាល័យ មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ សមាជិក

៨- លោក ចែម វត្ត មន្ត្រីអង្គភាពព័ត៌មានហើស និងប្រតិកម្មរហ័ស សមាជិក

៩- លោកស្រីបណ្ឌិត ហង់ ថារី មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ សមាជិក

១០- លោក សេ អឿន អនុប្រធានលេខាធិការដ្ឋាន នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ សមាជិក

១១- លោក ឈិន សីហា អ្នកនិពន្ធ រៀបរៀង និងស្រាវជ្រាវ សមាជិក

១.៩- គណៈកម្មការភូមិវិទ្យា មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ឆយ អូន សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ ប្រធាន

២- លោក អ៊ិន យ៉េត មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ អនុប្រធាន

៣- លោកបណ្ឌិត ជា ចន្ថា មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ

៤- លោក ហៃ សុគន្ធា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៥- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត យង់ ពៅ	អគ្គលេខាធិការរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៦- លោកបណ្ឌិត សេង សំអឿន	មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍	សមាជិក
៧- លោកស្រី អ៊ិត មល្លិកា	មន្ត្រីអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន នៃក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់	សមាជិក
៨- លោកស្រី តិប ស៊ីណា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	សមាជិក
៩- លោកស្រី ហង់ លក្ខិណា	អនុប្រធានលេខាធិការដ្ឋាន នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
១០- លោក ប៉ាង ចាន់ថា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	ជំនួយការខាងភាសា

១.១០- គណៈកម្មការវប្បធម៌ និងវិចិត្រសិល្បៈ មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ តិច សំណាង ទីប្រឹក្សារាជរដ្ឋាភិបាល		ប្រធាន
២- លោក ផុន កសិកា	ប្រធានផ្នែកបុរាណវត្ថុវិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	អនុប្រធាន
៣- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ហ៊ឹម សុភី	ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៤- លោកបណ្ឌិត ធុយ ចាន់ធួន	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៥- លោកបណ្ឌិត ឈឹម សុខាន់ដារា	អនុប្រធានឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា តេជោសែន ឫស្សីត្រឹប	សមាជិក
៦- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត បុង សុវត្ថិ	សាកលវិទ្យាធិការនៃសាកលវិទ្យាល័យ ភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៧- លោកស្រី យ៉ាន់ សុភារតន៍	ប្រធានផ្នែកសិល្បៈនិងទស្សនីយភាព នៃវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៨- លោក ប្រែង ពិសិដ្ឋ	មន្ត្រីផ្នែកវប្បធម៌វិទ្យានៃវិទ្យាស្ថាន វប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៩- លោក ជ័យ រតនា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
១០- លោក ហឿង សុធារស់	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
១១- លោក ឡោ សាន	មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍	សមាជិក
១២- លោកស្រី កែវ ណារុំ	អ្នកស្រាវជ្រាវវប្បធម៌សិល្បៈ	សមាជិក
១៣- លោក គីម សុវត្ថិ	មន្ត្រីក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក

១៤- លោក សឿ សោភា សាស្ត្រាចារ្យនៅមហាវិទ្យាល័យសិល្បៈ នាដសាស្ត្រ នៃសាកលវិទ្យាល័យ ភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ សមាជិក

១៥- លោក ប៉ាង ចាន់ថា មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ជំនួយការខាងភាសា

១.១១- គណៈកម្មការវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត គិន ភា	ប្រធានវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	ប្រធាន
២- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត អ៊ុំ ប៊ុម	ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	អនុប្រធាន
៣- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ សុខ ទូច	ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៤- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត យង់ ពៅ	អគ្គលេខាធិការនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៥- ឯកឧត្តម សូត្រ សំណាង	អគ្គលេខាធិការរងរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៦- លោកបណ្ឌិត កា ម៉ាធុល	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងនិងការទូត នៃវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
៧- លោកបណ្ឌិត ទុយ យូឃីម	អនុប្រធានផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៨- លោក ឯម សុវណ្ណារ៉ា	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងនយោបាយ និងសន្តិសុខ នៃវិទ្យាស្ថាន ទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
៩- លោក ហ៊ាន ស្រស់	លេខាអចិន្ត្រៃយ៍នៃវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនង អន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១០- លោកស្រី ហេង ដារី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១១- លោក សាន លាង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោក សូ មេន	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងសង្គមកិច្ច និងសុខាភិបាលនៃវិទ្យាស្ថាន ទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១៣- លោក គឹម វុទ្ធី	អនុប្រធានផ្នែករដ្ឋបាលនិងហិរញ្ញវត្ថុ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១៤- លោក ព្រុំ ពិសាល	ជំនួយការបណ្ឌិតសភាចារ្យ	សមាជិក
១៥- លោក ហេង នីរ៉ាដូ	ជំនួយការអគ្គលេខាធិការដ្ឋានរាជរដ្ឋាភិបាល	សមាជិក
១៦- លោក សួន សុភា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក

១៧- លោកបណ្ឌិត ប៊ី សុខគង់	ប្រធានផ្នែកភាសានិងភាសាវិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	ជំនួយការខាងភាសា

១.១២- គណៈកម្មការវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- លោកស្រីបណ្ឌិត ព្រុំ ទេវី	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	ប្រធាន
២- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ហ៊ីង ថូរ៉ាក់ស៊ី	រដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	អនុប្រធាន
៣- លោកបណ្ឌិត ឆេង វណ្ណារិទ្ធ	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៤- លោកបណ្ឌិត គី សេរីវឌ្ឍន៍	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៥- ឯកឧត្តម សារុន វ៉ានី	ទីប្រឹក្សាអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	សមាជិក
៦- លោកបណ្ឌិត មិន ប្រុសបញ្ញារិទ្ធិ	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា	សមាជិក
៧- លោក ស៊ូ ម៉េង	ប្រធានការិយាល័យតម្កល់ឯកសារ បញ្ជីពាណិជ្ជកម្មនៃនាយកដ្ឋានចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម នៃក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម	សមាជិក
៨- លោក ហេង ប៊ុនសុង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
៩- លោក ធឿន សុត្ថា	មន្ត្រីផ្នែកបោះពុម្ពផ្សាយនិងបណ្ណាល័យ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១០- លោក ម៉ន វុត្ថា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក
១១- លោកស្រី កែវ ខេមរា	ប្រធានផ្នែកបោះពុម្ពផ្សាយនិងបណ្ណាល័យ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោកបណ្ឌិត ឈឹម ផាន់ណា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១៣- លោកបណ្ឌិត ហុង វណ្ណៈ	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ នៃវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា	សមាជិក
១៤- លោក ឃឹម រិទ្ធិកា	អនុប្រធានលេខាធិការដ្ឋាន នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	ជំនួយការខាងភាសា

១.១៣- គណៈកម្មការវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត នួ ចាន់សុភី	ប្រធានវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	ប្រធាន
២- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត កង ឌិម	ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	អនុប្រធាន

៣- លោក មាឃ សារី ប្រធានផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំនៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម សមាជិក

៤- លោក ហ៊ាន ស្រស់ លេខាអចិន្ត្រៃយ៍នៃវិទ្យាស្ថានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិកម្ពុជា សមាជិក

៥- លោកបណ្ឌិត សូ សុធីរ មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម សមាជិក

៦- លោកស្រី តាំង មុយគា មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ សមាជិក

៧- លោក សន ចាន់ថៃ មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម សមាជិក

៨- កញ្ញា អ៊ុន សុភ័ក្ត្រ មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម សមាជិក

៩- លោក លី គុង មន្ត្រីឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាតេជោសែន ឫស្សីត្រឹប សមាជិក

១០- លោក សេង មាន មន្ត្រីឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាតេជោសែន ឫស្សីត្រឹប សមាជិក

១១- លោក ស្រី សីហា មន្ត្រីឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាតេជោសែន ឫស្សីត្រឹប សមាជិក

១២- លោក កែវ លីណែត មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ ជំនួយការខាងភាសា

១.១៤- គណៈកម្មការសុខាភិបាល មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ សំ សោភាន់ ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ប្រធាន

២- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត នុត សម្បត្តិ ប្រធានវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម អនុប្រធាន

៣- ឯកឧត្តម ប៉ែន បូនជីវ ទីប្រឹក្សាឯកឧត្តម នៃ ប៉េណា អនុប្រធានទី១ព្រឹទ្ធសភា សមាជិក

៤- លោកជំទាវ ឡុង ថុល ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា សមាជិក

៥- លោកបណ្ឌិត តាំង ស៊ិន មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម សមាជិក

៦- លោក អាត ធារ៉ា មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម សមាជិក

៧- លោកវេជ្ជបណ្ឌិត ស្វាយ កាម៉ុល នាយកមន្ទីរពេទ្យនៃវិទ្យាស្ថានវិទ្យាសាស្ត្រ

	សុខាភិបាលខេមរភូមិន្ទ	សមាជិក
៨- លោក ជុំ គឹមវ៉ុង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក
៩- លោក ម៉ាន់ សុងញា	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រ វេជ្ជសាស្ត្រ និងកសិកម្ម	សមាជិក
១០- លោក យឹម វិច្ឆិកា	អនុប្រធានលេខាធិការដ្ឋាន នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	ជំនួយការខាងភាសា

១.១៥- គណៈកម្មការស្ថាបត្យកម្ម និងសំណង់ មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- លោក លឹម សុក្រាត	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	ប្រធាន
២- លោក ឈូក ឆៃហិង	វិស្វករ	អនុប្រធាន
៣- លោកបណ្ឌិត គឹម ពីនន់	ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យសិល្បៈ នាដសាស្ត្រនៃសាកលវិទ្យាល័យ ភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៤- លោកបណ្ឌិត ចិន្ត ច័ន្ទវេតនា	សមាជិកសមាគមប្រវត្តិវិទូខ្មែរ	សមាជិក
៥- លោកបណ្ឌិត ងួនផាន ភក្តី	ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យវិស្វកម្ម នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ	សមាជិក
៦- លោក វ៉ា ម៉ូរីន	ទីប្រឹក្សាអមក្រសួងវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៧- លោក សឿន សម្បត្តិ	សមាជិកបម្រុងនៃក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌	សមាជិក
៨- លោក ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា	អ្នកស្រាវជ្រាវ និងបង្រៀន ឯកទេសវប្បធម៌ និងអរិយធម៌ខ្មែរ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
៩- លោក ជា សម្បត្តិ	អនុប្រធានឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា តេជោសែន ឫស្សីត្រឹប	សមាជិក
១០- លោក ហៀង លាងហុង	ប្រធានផ្នែកវប្បធម៌វិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ	សមាជិក
១១- លោកបណ្ឌិត ម៉ុម មុនី	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានឧស្សាហកម្ម និងសំណង់នៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	សមាជិក
១២- លោក គួយ អភិរាជ	វិស្វករ	សមាជិក
១៣- លោកបណ្ឌិត ស៊ីន សុជាតិ	ប្រធានផ្នែកទំនាក់ទំនងនិងសហប្រតិបត្តិការ	

	នៃគណៈស្ថាបត្យករកម្ពុជា	សមាជិក
១៤- លោក គុយ រិន	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	ជំនួយការខាងភាសា

១.១៦- គណៈកម្មការអក្ខរាវិរុទ្ធនិងអំណាន មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តម សូ មុយឃៀង	សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌	ប្រធាន
២- ឯកឧត្តម ឈន អៀម	ទីប្រឹក្សាក្រសួងធម្មការនិងសាសនា	អនុប្រធាន
៣- លោក គុយ រិន	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	អនុប្រធាន
៤- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត សន ពៅ	អនុប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
៥- លោកបណ្ឌិត ថោ គឿន	មន្ត្រីក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
៦- លោក ប៉ាច់ សែម	សមាជិកគណៈកម្មការបណ្ឌិត្យសភា ទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់	សមាជិក
៧- លោក លាង សុភាព	ប្រធានលេខាធិការដ្ឋាននៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
៨- លោក លឹម លឿម	គ្រូបង្រៀននៅពុទ្ធិកបឋមសិក្សា	សមាជិក
៩- លោកស្រី ហង់ លក្ខិណា	អនុប្រធានលេខាធិការដ្ឋាន នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
១០- លោក ទូច គីមស្រ៊ាង	សមាជិកក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក នៃវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ	សមាជិក
១១- លោក ជា ធារិទ្ធ	មន្ត្រីរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោក ខូយ សោភ័ណ	មន្ត្រីលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាបណ្ឌិតសភាចារ្យនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក

១.១៧- គណៈកម្មការអក្សរសិល្ប៍ មានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១- ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ស៊ុំ ឈុំប៊ុន	អនុប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	ទីប្រឹក្សា
២- បណ្ឌិតសភាចារ្យ សោម សុមុនី	ទីប្រឹក្សាអមរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ទទួលបន្ទុកជាប្រធានវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	ប្រធាន
៣- លោកបណ្ឌិត ស៊ុំ ឈុំឡុង	អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	អនុប្រធាន
៤- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ពៅ សាមី	មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍	សមាជិក
៥- លោកបណ្ឌិត ណុន សុខា	ប្រធានផ្នែកអក្សរសិល្ប៍និងអក្សរសាស្ត្រ នៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	សមាជិក
៦- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ជួន ជីរីន	ជំនួយការសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតី	

	តេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា	សមាជិក
៧- លោកបណ្ឌិត គាន់ សុគន្ធា	ប្រធានផ្នែកបណ្ដុះបណ្ដាលនិងស្រាវជ្រាវនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៨- លោកបណ្ឌិត ហាក់ វ៉ាន់ដារា	ប្រធានផ្នែកនរវិទ្យានិងជាតិពន្ធុវិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៩- ឯកឧត្ដម ម៉ុញ សារី	ទីប្រឹក្សាអមទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	សមាជិក
១០- លោក សុខ កុសល	មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍	សមាជិក
១១- លោកជំទាវ ប៉ក់ សម័យសុវិទ្យានី	ជំនួយការសម្ដេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោកស្រីបណ្ឌិត ភាជ ណាង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	សមាជិក
១៣- លោកស្រីបណ្ឌិត ជា វណ្ណី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៤- ឯកឧត្ដមឧត្ដមសេនីយ៍ឯក ស៊ូ សុផាន	អនុប្រធានបណ្ឌិត្យសភានគរបាល	សមាជិក
១៥- លោក ជួន សោរិទ្ធី	មន្ត្រីក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
១៦- លោក ឃិន យ៉េង	លេខាអចិន្ត្រៃយ៍វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៧- លោក ហេង សុភី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៨- លោក ជា សម្បត្តិ	អនុប្រធានឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា តេជោសែន ឫស្សីត្រើប	សមាជិក

ប្រការ២.-

គណៈកម្មការបច្ចេកទេសនីមួយៗ មានភារកិច្ចប្រមូលពាក្យនិងកំណត់ន័យនៃពាក្យបច្ចេកទេសរបស់ខ្លួនដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជារបស់ខ្លួន ដើម្បីស្វែងរកការឯកភាពជាក់ជូនក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ពិនិត្យនិងអនុម័ត។

ប្រការ៣.-

បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយណា ដែលផ្ទុយនឹងសេចក្ដីសម្រេចនេះ ត្រូវទុកជានិរាករណ៍។

ប្រការ៤.-

អគ្គលេខាធិការរាជរដ្ឋាភិបាល ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ប្រធាននាយកដ្ឋានរដ្ឋបាល ប្រធាននាយកដ្ឋានបុគ្គលិក ប្រធាននាយកដ្ឋានផ្គត់ផ្គង់និងហិរញ្ញកិច្ច

	តេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា	សមាជិក
៧- លោកបណ្ឌិត តាន់ សុគន្ធា	ប្រធានផ្នែកបណ្ដុះបណ្ដាលនិង ស្រាវជ្រាវនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា	សមាជិក
៨- លោកបណ្ឌិត ហាក់ វ៉ាន់ដារា	ប្រធានផ្នែកនរវិទ្យានិងជាតិពន្ធុវិទ្យា នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
៩- ឯកឧត្តម ម៉ុញ សារី	ទីប្រឹក្សាអមទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	សមាជិក
១០- លោក សុខ កុសល	មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍	សមាជិក
១១- លោកជំទាវ ប៉ក់ សម័យសុវិទ្យានី	ជំនួយការសម្ដេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា	សមាជិក
១២- លោកស្រីបណ្ឌិត ភាជ ណាង	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ	សមាជិក
១៣- លោកស្រីបណ្ឌិត ជា វណ្ណី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៤- ឯកឧត្តមឧត្តមសេនីយ៍ឯក ស៊ូ សុផាន	អនុប្រធានបណ្ឌិត្យសភានគរបាល	សមាជិក
១៥- លោក ជួន សោរិទ្ធី	មន្ត្រីក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ	សមាជិក
១៦- លោក ឃិន យ៉ង់	លេខាអចិន្ត្រៃយ៍វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៧- លោក ហេង សុភី	មន្ត្រីវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម	សមាជិក
១៨- លោក ជា សម្បត្តិ	អនុប្រធានឧទ្យានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា តេជោសែន ឫស្សីត្រើប	សមាជិក

ប្រការ២.-

គណៈកម្មការបច្ចេកទេសនីមួយៗ មានភារកិច្ចប្រមូលពាក្យនិងកំណត់ន័យនៃពាក្យបច្ចេកទេសរបស់ខ្លួនដែលមានប្រើរួចមកហើយ និងបង្កើតពាក្យថ្មីក្នុងមុខវិជ្ជារបស់ខ្លួន ដើម្បីស្វែងរកការឯកភាពដាក់ជូនក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ពិនិត្យនិងអនុម័ត។

ប្រការ៣.-

បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយណា ដែលផ្ទុយនឹងសេចក្ដីសម្រេចនេះ ត្រូវទុកជានិរាករណ៍។

ប្រការ៤.-

អគ្គលេខាធិការរាជរដ្ឋាភិបាល ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ប្រធាននាយកដ្ឋានរដ្ឋបាល ប្រធាននាយកដ្ឋានបុគ្គលិក ប្រធាននាយកដ្ឋានផ្គត់ផ្គង់និងហិរញ្ញកិច្ច

ប្រការ៣.-

អគ្គលេខាធិការរាជរដ្ឋាភិបាល ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ប្រធាននាយកដ្ឋានរដ្ឋបាល ប្រធាននាយកដ្ឋានបុគ្គលិក ប្រធាននាយកដ្ឋានផ្គត់ផ្គង់និងហិរញ្ញកិច្ច និងសាមីខ្លួន ដូចមានចែងក្នុងប្រការ១ ត្រូវទទួលបន្ទុកអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចនេះតាមភារកិច្ចរៀងៗខ្លួន ចាប់ពីថ្ងៃចុះហត្ថលេខាតទៅ ។

ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រចាំការ

និងជារដ្ឋមន្ត្រីស្តីទីទទួលបន្ទុកទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

ប៊ិន ឈិន

កន្លែងទទួល ៖

- ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ
- ខុទ្ទកាល័យសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី
- ខុទ្ទកាល័យសម្តេច ឯកឧត្តម លោកជំទាវ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី
- ដូចប្រការ៣
- រាជកិច្ច
- ឯកសារ កាលប្បវត្តិ

រូបថត ៖ បណ្ឌិត **ជួរ គារី**

គណៈកម្មការភាសាវិទ្យានៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ ដែលមានឯ.ឧ. បណ្ឌិតសភាចារ្យ **ព្រុំ ម៉ល់** ជាប្រធាន ថតរូបជុំគ្នាក្រោយបញ្ចប់ការរៀបរៀង *សៀវភៅវេយ្យាករណ៍ភាសាខ្មែរ*។ ជួរខាងក្រោយ ពីឆ្វេងមកស្ដាំ លោក **កែវ លីណែត**, ឯ.ឧ.បណ្ឌិត **ប៊ី សុខគង់**, ឯ.ឧ.បណ្ឌិត **ម៉ៅ សុក្កន**, លោកស្រី **អ៊ឹង ម៉ាល័យ**, ឯ.ឧ.បណ្ឌិត **នៅ ស៊ុន**, លោក **សឹង ផុស**, ឯ.ឧ.បណ្ឌិត **ជួរ គារី**, លោក **ឯម ឧត្ដម**, ឯ.ឧ.បណ្ឌិត **មាឃ បូរ៉ា** ។ ជួរខាងមុខ ពីឆ្វេងមកស្ដាំ ឯ.ឧ.បណ្ឌិតសភាចារ្យ **ច័ន្ទ សំណព្វ**, ឯ.ឧ.បណ្ឌិតសភាចារ្យ **ព្រុំ ម៉ល់**, ឯ.ឧ. **សូ មុយឃៀង** ។

រូបថត ៖ លោក **អ៊ុយ វិចិត្រ**

ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរដែលមានឯ.ឧ. បណ្ឌិត **ហ៊ាន សុខុម** ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ រៀបចំសិក្ខាសាលាស្ដីពីការបង្ហាញ *សៀវភៅវេយ្យាករណ៍ភាសាខ្មែរ* រៀបរៀងដោយគណៈកម្មការភាសាវិទ្យានៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ។

រូបថត ៖ លោក **អ៊ុយ វិចិត្រ**

នៅទី១០ខែតុលាឆ្នាំ២០២៣ ឯ.ឧ.បណ្ឌិតសភាចារ្យ **ព្រុំ ម៉ល់** អតីតប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ បានស្នើឱ្យមានការប្រជុំបណ្ឌិតសភាជាមួយនឹងឯ.ឧ.បណ្ឌិត **ហ៊ាន សុខុម** ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាភាសាជាតិថ្មី និង អ្នកស្រាវជ្រាវនៅវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិនិងក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរលើសម្នើរបស់លោកបណ្ឌិតសភាចារ្យក្នុងការបង្កើតរូបជើង ដ ឱ្យផ្សេងពីជើង ត។